نوشتم نسخهٔ موزون سوم بار
در دو کردم رقم احوال پاکان
گہے در شرح احوال دو اوتار
گہے دادم بدان مرقوم زینت
گہے ذکر حکیمان یگانہ
رقم در یادگار خود نمودم
چہارم بار اندر علم اخلاق
چہ نامہ نامۂ اخلاق ہندی
رقم شد باز دیوان مناجات
بمضمون نعوت ہر چہ گفتم
بہر مضمون خدا را یاد کردم
بتوحید خداوند زمانہ
نوشتم بعد ازان رنجیت نامہ
باحوال شہنشاہ نکو خو
نوشتم بعد ازان تاریخ پنجاب
وزان پس شد رقم با طرز رنگین
بطرز قصۂ یوسف زلیخا
بشرح حال آن عشاق نامی
وزان پس باب مصنفی باز کردم
رسد تا فائدہ ہر مبتدی را
نوشتم بعد ازان تاریخ لاہور

کہ باشد یادگار از ہندی زار
پی تسکین جان دردناکان
نمودم خامۂ خود را گہربار
بذکر مرسلان نیک طینت
گہے حالات شاہان زمانہ
برائے خود در راحت کشودم
نوشتم نامۂ مطبوع آفاق
نقوش خامۂ مشتاق ہندی
برائے ذکر و شغل اہل اثبات
دران رشتہ در نایاب سفتم
دل اہل تصوف شاد کردم
صدا دادم بہر مرد یگانہ
بنوک خامہ شد شبر شہنامہ
کہ بد رنجیت نام نامی او
کشادم چار سو از راستی باب
نگارین نامہ شد خندہ زمین
نوشتم حال عشق ہیر و رانجھا
گرامی نامہ را کردم چو جامی
نصیحت نامہ را آغاز کردم
برائے التجا ہر مسلمانے را
بدان طرزی کہ شد مقبول منظور

ز کیفیت و حالے کہ جہ ہست
دران نسخه نوشتم بیکم و کاست

ز حول شهر و هر جا و مکانے
رقم کردم مناسب داستانے

ز هر یک مسجد و هر خانقاہے
ز هر یک عید و هر عیدگاہے

هم از مهد و سکنات عجیبه
هم از رنگین عمارات غریبه

که حسب الحکم سرکار سما
درین شهر اند زیب و زینت افزا

نوشتم من درین تاریخ رنگین
بپاس خاطر یاران حق بین

کنون کردم رقم این نسخه دیوان
بحمد خالق و رزاق دوران

منم هندی مرا هندی زبانست
وطن هند است لاهوتم مکان است

مگر در پارسی گشتم گهر سنج
درین دیوان بعید از درد و رنج

بهر مصرع خدا را یاد کردم
بیادش خاطر خود شاد کردم

بهر سالک ره عرفان نمودم
به بی جانان مقام جان نمودم

مقام قبر بنمودم بهجور
بتاریکی نهادم شمع پر نور

چو از فضل خدا کردم تمامش
نهادم مخزن توحید نامش

بنجا صلح عام دادم این خزانه
که باشد مستفیض از وی زمانه

بسال ختم این منظوم دیوان
چه دیوان جون حسیم اهل عرفان

رقم زد خامه تحریر هندی
مزین مخزن توحید هندی

الهی تا زمین و آسمان است
الهی تا مکان و لامکان است

الهی تا بود گل در گلستان
بود تا نغمه زن بلبل بستان

الهی تا بود مهتاب تابان
الهی تا بود مهر درخشان

بود این نامه اندر خلق نامی
بعام و خاص نامی و گرامی

بهر کشور بود معروف و مشهور
بود بر زهر زبان هر وقت مذکور

نماید راه خیل گمرهان را | بحق خواند گروه بندگان را
برادر راست آید هر که خواند | خدایش بر مراد دل رساند
الهی کن کرم بر بندهٔ زار | مدارش در غم دنیا گرفتار
ز دام نفس و شیطان ده رهائی | درین مشکل بکن مشکل‌کشائی
بدنیا عزت و حرمت عطا کن | بعقبیٰ گلشن جنت عطا کن
غبار کینه کن از سینه‌اش دور | که گردد سینه چون آئینه پر نور
مدارش در هوا و حرص پابند | که باشد هر زمان آزاد و خورسند
چو من بر فضل تو امید دارم | توکل صرف بر لطف تو دارم
بنومیدی مرا از در مگردان | بدنیا و بدین آزاد گردان
بسی وارام فرزندم خدایا | بفضل خود چنان الطاف فرما
که اندر دهر برخوردار باشد | ز توفیقش طالع بیدار باشد
بکن در نامداران نیکنامش | بدنیا دار با صد احترامش
بدستش دولت دنیا و دین بخش | سکون و راحت و صدق و یقین بخش

بحر طویل

بند اول

خدا جان جهان است	خدا راحت جان است	خدا نام و نشان است
خدا تاب و توان است	بهر خورد و کلان است	بهر پیر و جوان است
بهر دیده و عیان است	بهر پرده نهان است	بهر نوک زبان است
بهر شرح و بیان است	بهر وهم و گمان است	امین است و امان است
مکین است و مکان است	همین است و همان است	چنین است و چنان است

خدا راغب و مرغوب	خدا راطب و مرطوب	خدا ناسب و منسوب
خدا کاتب و مکتوب	بهر دفتر دوران	
	بند چهارم	
گهی عین صواب است	گهی رنج و عذاب است	گهی در تب و تاب است
گهی گوهر ناب است	گهی شکل حباب است	گهی بحر پر آب است
گهی چنگ و رباب است	گهی جام شراب است	گهی سیخ کباب است
گهی مستی خواب است	گهی خانه خراب است	گهی چشمهٔ آب است
گهی عهد شباب است	عتاب است و خطاب است	سوال است و جواب است
حساب است و کتاب است	غبار است و سحاب است	ز آب است و تراب است
ز هر دیده حجاب است	نهان زیر نقاب است	همیشه رخ جانان
	بند پنجم	
زهی شاه جهاندار	زهی داور دادار	زهی مالک و مختار
زهی حضرت غفار	زهی ایزد ستار	زهی حاکم جبار
زهی حاکم قهار	زهی مالک هر کار	زهی دافع آزار
زهی داروی بیمار	زهی یار وفادار	زهی دوست مددگار
زهی محرم اسرار	زهی واقف استار	زهی مظهر اظهار
زهی مطلع انوار	زهی منبع احسان	
	بند ششم	
گهی دوست گهی یار	گهی عاشق بیمار	گهی طالب دیدار
گهی صاحب اقرار	گهی بر سر انکار	گهی عالم هشیار
گهی گردش دوار	گهی برق شرربار	گهی ابر گهربار

همان خارِ مغیلان	همان شمعِ شبستان	همان خانهٔ نور
همان لعلِ بدخشان	همان چشمهٔ حیوان	همان قطرهٔ مزدور
همان جوششِ طوفان	همان چهرهٔ خوبان	همان زلف
همان کاکلِ پیچان	همان عارضِ رخشان	همان دیدهٔ گ
همان حسرت و ارمان	همان سینهٔ بریان	همان چاک گر
همان گنبدِ گردان	همان نیّرِ تابان	همان کاه و درخت
همان آتشِ سوزان	همان جسم همان جان	همان عظم همان
همان کوه همان کان	همان رستمِ میدان	همان شیرینیِ بستان
همان رهبرِ عرفان	همان لوحِ قلمدان	همان سنبل و ر
همان یوسفِ کنعان	همان تختِ سلیمان	

بند نهم

همان کرشن همان رام	همان صبح همان شام	همان باده همان
همان پخته همان خام	همان خاص همان عام	همان رودم همان شا
همان تیغ همان نیام	همان ننگ همان نام	همان نون همان
همان زال همان سام	همان وحش و دد و دام	همان مرغ همان
همان صحن و همان بام	همان نامهٔ پیغام	همان خوبیِ اندا
همان چهرهٔ گلفام	همان جوهرِ صمصام	همان عاشق ناکا
همان عالمِ اجسام	همان صورتِ اجرام	همان بخشش و انو
همان جنبش و آرام	همان صاحبِ اکرام	همان حاکم و احکا
همان ملتِ اسلام	همان مردِ مسلمان	

بند دهم

گہے فاسق و مخمور	گہے عاشق مہجور	گہے ماہ گہے نور
گہے روشنی طور	گہے خانہ بے نور	گہے جاہل مغرور
گہے عاجز و معذور	گہے صاحب مقدور	گہے مفلس و مزدور
گہے دیو گہے حور	گہے ساتر و مستور	گہے شاہر و مشہور
گہے آمر و مامور	گہے ساحر و مسحور	گہے غافر و مغفور
گہے مرہم ناسور	گہے بیکش و مسرور	گہے بیکس و مجبور
گہے ساطر و مسطور	گہے کاتب منشور	گہے مار گہے مور
گہے نار گہے نور	گہے آتش تنور	گہے شمع شبستان

بند سیزدہم ۱۳

گہے دولت و مال است	گہے حسن و جمال است	گہے وہم و خیال است
گہے بحر نوال است	گہے دست سوال است	گہے جاہ و جلال است
گہے آب زلال است	گہے تازہ نہال است	گہے قایل قال است
گہے صاحب حال است	گہے اہل کمال است	گہے رنج و ملال است
گہے امر محال است	گہے دانہ خال است	گہے فکر عیال است
گہے ماضی و حال است	حساب مہ و سال است	زوال است و وبال است
فراق است و وصال است	گہے مال و منال است	گہے رستم و زال است
گہے نور ہلال است	گہے بدر کمال است	گہے مہر درخشان

بند چاردہم

گہے فصل بہار است	گہے موسم خار است	گہے روئے نگار است
گہے بام حصار است	گہے گوشۂ غار است	بہر ملک و دیار است
بہر قریہ جوار است	بہر قول و قرار است	بہر دار و مدار است

بہر صد شمار است	بہر دار و جدار است	بجبل است و بہار است
بہ دور است و بشمار است	بکوہ است و بغار است	بسیب است و انار است
کمر است و غبار است	بدرود است و شرار است	صغار است و کبار است
شراب است و خمار است	خزان است و بہار است	گہے شاہ سوار است
گہے بندہ زار است	گہے بر سر کار است	گہے خانہ گذار است
گہے بلبل زار است	گہے غنچہ خندان	

بند پانزدہم

خداوند غفور است	صبور است و شکور است	بغیب است و حضور است
بقرب است و بہ دور است	غیور است و فخور است	اناث است و ذکور است
بنار است و بنور است	بکار است و بمور است	شراب است و سرور است
کہ از اہل شعور است	کہ از ہوش نفور است	گہے مطلع نور است
گہے عین ظہور است	بنان است و تنور است	بوحش است و طیور است
گہے شعلہ طور است	گہے صورت حور است	گہے بام قصور است [illegible]
بہ بحث است و نشور است	بہر دل کہ پور است	بصحرا و بجور است
بہر کوہ و بیابان		

بند شانزدہم

گہے دلبر طناز	گہے مونس ہمراز	گہے مشفق دمساز
گہے غمزہ غماز	گہے دلبر دمساز	گہے سرو سرافراز
گہے صاحب اعزاز	گہے افسر ممتاز	گہے شعبدہ انداز
گہے عاشق جانباز	گہے مرغ خوش آواز	گہے زاغ گہے باز
گہے غمزہ گہے ناز	گہے خوبی انداز	گہے سوز گہے ساز

گہے سیر گہے پاباز	گہے حرص گہے آز	گہے دعوئے اعجاز
گہے جنگل شہباز	گہے موقع آغاز	گہے خاتمۂ آن

بند ہفتدہم

گہے حامد و محمود	گہے قاصد و مقصود	گہے حاسد و محسود
گہے عابد و معبود	گہے شاہد و مشہود	گہے عاقد و معقود
گہے ساجد و مسجود	گہے لطف گہے جود	گہے نقد گہے سود
گہے باعث بہبود	گہے موجب السرور	گہے مشک گہے عود
گہے واجد و موجود	گہے فاقد و مفقود	گہے دیر گہے زود
گہے ذرہ گہے خود	گہے دولت موجود	گہے عالم نابود
گہے جان غم آلود	گہے خاطر خوشنود	گہے آتش نمرود
گہے نار گہے دود	گہے بارش باران	

بند ہژدہم

گہے آب گہے خاک	گہے گنبد افلاک	گہے صاحب ادراک
گہے مالک املاک	گہے دیدہ نمناک	گہے خاطر غمناک
گہے سینہ صد چاک	گہے بندہ چالاک	گہے آدم بے باک
گہے مرد غضبناک	گہے ممسک و امساک	گہے ناپاک گہے پاک
گہے خوف گہے باک	گہے میوہ گہے تاک	گہے خس گہے خاشاک
گہے حسن گلستان		

بند نوزدہم

گہے کامل و تکمیل	گہے حاصل و تحصیل	گہے عادل و تعدیل
گہے عامل و تعمیل	گہے عاجل و تعجیل	گہے راحل و ترحیل

ستون ۱	ستون ۲	ستون ۳
گہے فاعل و تفعیل	گہے سایل و تبدیل	گہے کامل و تکمیل
گہے راسل و ترسیل	گہے عاطل و تعطیل	گہے قابل و تقبیل
گہے عزت و تذلیل	گہے قلت و تقلیل	گہے قال گہے قیل
گہے پشہ گہے پیل	گہے گنگ گہے نیل	گہے جلوه قندیل
گہے صورت جبریل	گہے صور سرافیل	گہے نسخہ انجیل
گہے مصحف قرآن		
	بند بستم ۲۰	
خدا جل جلیل است	رفیق است خلیل است	حسین است و جمیل است
جمیل است و شکیل است	گمان است و دلیل است	کثیر است و قلیل است
سہیم است و عدیل است	نجیب است و اصیل است	عریض است و طویل است
طبیب است و علیل است	طریق است و سبیل است	قتال است و قتیل است
رسال است و رسیل است	سخی است و بخیل است	خفیف است ثقیل است
عزیز است و ذلیل است	شریف است و رذیل است	بہر حیلہ محیل است
بہر فصل فضیل است	بہر باغ نخیل است	بہر امر کفیل است
بہر خانہ دخیل است	بہر کار وکیل است	بہر وقت نگہبان
	بند بست و یکم	
باصل است و حصول [?] است	بوصل است و وصول است	برسل است و رسول است
بعدل است و عدول [?] است	بنقل است و نقول است	ملال است و ملول است
بعجل است و عجول است	بدخل است و دخول است	بنزل است و نزول است
بعقل است و عقول است	مطیع است و ذلول است	غریب است و ذلول است
بہر جسم حلول است	بہر کار شمول است	گہے اہل قبول است

گہے مرد جہول است گہے صورت غول است	گہے قصۂ طول است گہ از خیل خیول است	گہے شکل مغول است گہ از جملۂ دلیران
	بندبست و دوم	
نمود است خدا رنگ گہے نام گہے ننگ گہے روم گہے زنگ گہے تیز گہے لنگ گہے نالۂ مردنگ زہر سنگ گران سنگ گہے جمن گہے گنگ	بہر لعل و بہر سنگ گہے شوخ گہے شنگ گہے طبل گہے چنگ گہے نقشۂ ارژنگ گہے رود کج آہنگ بہر چنگ زند چنگ گہے چشمہ حیوان	گہے والی اورنگ گہے خشت گہے سنگ گہے صلح گہے جنگ گہے زین گہے تنگ گہے صقل گہے زنگ زہر رنگ دہد رنگ
	بندبست و سیوم	
خدا کاشف وکشاف خدا مصدر اعطاف خدا طالب و طواف گہے کوہ گہے قاف گہے صُرّۂ صراف گہے زمرۂ اجلاف گہے سینہ گہے ناف	خدا واصف و وصاف خدا صاحب الضاف گہے صوف گہے صاف گہے صورت اطراف گہے پنبۂ نداف گہے لام گہے کاف گہے ساق گہے ران	خدا مظہر الطاف خدا جامع اوصاف گہے ماہ گہے ۲ ف گہے صدق گہے لاف گہے مردم اشراف گہے صاحب اسراف
	بندبست و چہارم	
خدا واصل موصول خدا قاتل و مقتول	خدا عامل و معمول خدا عاقل و معقول	خدا قابل و مقبول خدا عادل و معدل

خدا راجل و مرجول	خدا سائل و مسئول	خدا حامل و محمول
خدا عازل و معزول	خدا حاصل و محصول	خدا جاہل و مجہول
خدا کافل و مکفول	خدا راسل و مرسول	خدا شاغل و مشغول
خدا باذل و مبذول	خدا آمل و مامول	خدا آکل و ماکول
خدا خاذل و مخذول	خدا داخل و مدخول	خدا شامل و مشمول
خدا عاقل و معقول	خدا فاعل و مفعول	خدا ناقل و منقول
گہے عرض گہے طول	گہے نامہ مرسول	گہے دیو گہے غول
گہے صورت غلمان		
	بند بست و نہم	
گہے والی اقلیم	گہے لایق تسلیم	گہے قابل تکریم
گہے صاحب تعظیم	گہے مالک و تہیم	گہے عالم و تعلیم
گہے کان زر و سیم	گہے قاسم و تقسیم	گہے حرمت و تحریم
گہے فاہم و تفہیم	گہے راقم و ترقیم	گہے راحم و ترحیم
گہے خادم و تقدیم	گہے ناعم و تنعیم	گہے حبیم گہے سیم
گہے صورت ترسیم	گہے خوف گہے بیم	گہے راقم و ترقیم
گہے ناظم و تنظیم	گہے مرد سخندان	
	بند بست و ششم	
خداوند کریم است	غفور است و رحیم است	رحیم است و حلیم است
حلیم است و حکیم است	حکیم است و علیم است	علیم است و قسیم است
قسیم است و وسیم است	وسیم است و سلیم است	سلیم است و کلیم است
کلیم است و صمیم است	صمیم است قدیم است	قدیم است و مقیم است

مقیم است و فہیم است
گہے نار جحیم است
گہے باد نسیم است
رفیق است و ندیم است
فقیر است و کلیم است
بہر خانہ مقیم است

فہیم است و عظیم است
گہے سوز جحیم است
وجود است و عدیم است
صحیح است و سقیم است
شریک است و سہیم است
بہر گوشہ خرامان

گہے فیض عمیم است
گہے باغ نعیم است
قوام است و قویم است
سقیم است و رحیم است
بہر خیمہ مخیم است

بند بست و ہفتم

گہے خنجر فولاد
گہے حاکم بیداد
گہے بندہ آزاد
گہے موجد ایجاد
گہے عالم و استاد
گہے بانی بنیاد
گہے نشتر فصاد
گہے تیشۂ فرہاد

گہے نیزۂ جلاد
گہے ملک خداداد
گہے خالق اجداد
گہے والد اولاد
گہے خرم و دلشاد
گہے شکل پریزاد
گہے عدل گہے داد
گہے خاک گہے باد

گہے نالہ و فریاد
گہے خانہ آباد
گہے صاحب امداد
گہے مرشد ارشاد
گہے خواہش ایزاد
گہے شوہر داماد
گہے صاد گہے ضاد
گہے آتش سوزان

بند بست و ہشتم

ہمان است و ہمین است
ازان است و ازین است
امان است و امین است
حصان است و حصین است
بہ نقش است و نگین است

دران است و درین است
جمیل است و حسین است
قران است و قرین است
کہین است و مہین است
زمان است و زمین است

چنان است و چنین است
مکان است و مکین است
غمین است و حزین است
عقیل است و ذہین است
بہند است و بچین است

مددگار معین است	مدار است و حبیب است	گہے شکل حبیب است
گہے صورت طین است	گہے رکن رکین است	گہے گوشہ نشین است
گہے غصہ و کین است	گہے خلد برین است	گہے صدق و یقین است
گہے شرع متین است	گہے ملت و دین است	گہے مذہب و ایمان
	بند بست و نہم	
زہے قادر بیچون	بہر موقع مقرون	زہر بند سہ افزون
گہے دولت مخزون	گہے مخزن مدفون	گہے عاشق مفتون
گہے مصرع موزون	گہے بندش مضمون	گہے چہرۂ گلگون
گہے لیلیٰ و مجنون	گہے شوہر و خاتون	گہے خانہ مسکون
گہے خاطر محزون	گہے بندۂ ممنون	گہے گوشت گہے خون
گہے لجۂ جیحون	گہے جوشش ہامون	گہے گردش گردون
گہے سم گہے افسون	گہے آتش کانون	گہے عاجز و مدیون
گہے عاشق مطعون	گہے حالت مظنون	گہے نسخۂ معجون
گہے گوہر مکنون	گہے دولت قارون	گہے عقل فلاطون
گہے حکمت لقمان		
	بند سی اُم	
گہے مہر گہے ماہ	گہے کوہ گہے کاہ	گہے گریہ گہے آہ
گہے سلطنت و جاہ	گہے ملک گہے شاہ	گہے بندہ درگاہ
گہے شاہ و شہنشاہ	گہے یار نکوخواہ	گہے آہ گہے واہ
گہے خندۂ قہقاہ	گہے خیمہ و خرگاہ	گہے بندۂ گمراہ
گہے رہبر عرفان		

مسدس یکم

گہے واحد و توحید	گہے والد و تولید	گہے ماجد و تمجید
گہے راشد و ترشید	گہے دہشت و تہدید	گہے شدت و تشدید
گہے موجد و تجدید	گہے واقف تقلید	گہے صاحب تائید
گہے در پئے تردید	گہے قدغن و تاکید	گہے صورت تمہید
گہے روزہ گہے عید	گہے حالت تجرید	گہے صورت تفرید
گہے جلوہ خورشید	گہے سمع گہے دید	گہے حشمت جمشید
گہے دولت جاوید	گہے مال فراوان	

مسدس دوم

گہے صورت دیوانہ	گہے چہرہ جانانہ	گہے گرمی پروانہ
گہے دام گہے دانہ	گہے مجلس رندانہ	گہے محفل مستانہ
گہے شوکت شاہانہ	گہے الفت یارانہ	گہے کلمہ شکرانہ
گہے طرز فقیرانہ	گہے وضع امیرانہ	گہے عاقل و فرزانہ
گہے زلف گہے شانہ	گہے صورت بیگانہ	گہے گردش پیمانہ
گہے کوچہ گہے خانہ	گہے خانہ ویرانہ	گہے صاحب کاشانہ
گہے افسر دیوان		

مسدس سوم

خدا مظہر ذات است	خدا اصل ذات است	خدا نور صفات است
خدا صدق و ثبات است	خدا رگ و حیات است	حیات است و ممات است
بہر جہت و سمات است	بنون است و نبات است	بہر رنگ است فرات است
بہر ملک و لات است	بزرق است و برات است	بصوم است و صلوٰۃ است

بمال است و زکات است	بقند است و نبات است	به بند است و نجات است
چیار است و نبات است	بسنگ است و حصاة است	بخاک است و زکات است
بهوش است و ثبات است	گهی عمر و حیات است	گهی وقت و وفات است
گهی کاک و دوات است	گهی دفتر دیوان	
	هندسی و چهارم	
گهی رب و ربیب است	گهی نسب و نسیب است	گهی حسب و حسیب است
گهی حب حبیب است	گهی خطب و خطیب است	گهی علم و ادیب است
گهی عقل و اریب است	گهی نقب و نقیب است	گهی قرب و قریب است
گهی صبر و شکیب است	گهی رعب و رعیب است	گهی درد و طبیب است
عتاب است عتیب است	خوف است نهیب است	تار است و نهیب است
بنیک است و نجیب است	خویش است عصیب است	حجاب است و حجیب است
بخاک است و کثیب است	بجام است و لبیب است	بهیم است و دهیب است
بعشق است و غریب است	بجن است و عجیب است	به بخت است و نصیب است
برنگ است و خضیب است	بعیسی و صلیب است	بملک است و سلیمان
	هندسی و پنجم	
زهر رتبه فزون است	زهر ذره برون است	برون است و درون است
حصین است و حصون است	همان است همدون است	نبات است و نبون است
بعشق است و جنون است	بشرخ است و خزان است	به نخل است و خیون است
بمکتب است و فنون است	بقصر است و ستون است	بکبر است و شیون است
بوهم است و ظنون است	به نیک است و زبون است	بهر چون و چگون است
بهر این و بهر آن		

بند سی و ششم

خداذات وحید است	وحید است وحمید است	حمید است وفرید است
فرید است ورشید است	رشید است وشهید است	شهید است وجدید است
بهر قرب وبعید است	زهر رنگ پدید است	بهر سیاه وسپید است
بهر کار مفید است	بهر عدد وحسیب است	بهر سعد وسعید است
حبیب است ومجیب است	بهر یاس وامید است	بهر پیر ومرید است
قلیل است ومزید است	بهر قطع وبرید است	بهر دید وشنید است
بهر حبل ورید است	بهر قطره چکید است	بهر صبح وسپید است
بهر باب کلید است	بهر خانه نگهبان	

بند سی و هفتم

گهی روم گهی روس	گهی جامه سالوس	گهی مخبر جاسوس
گهی طبله گهی کوس	گهی شورش ناقوس	گهی گلشن فردوس
گهی صورت طاؤس	گهی جلوه فانوس	گهی کی گهی کاؤس
گهی دولت محروس	گهی خلعت ملبوس	گهی عزت وناموس
گهی خادم پابوس	گهی بنده محبوس	برنج وغم وافسوس
گهی عاصی ومایوس	پریشان دل ومنگلوس	بود جلوه قدوس
بهر شکل نمایان		

بند سی و هشتم

گهی علم بلیناس	گهی حکمت الیاس	گهی لشکر فراش
گهی رستم فراش	گهی مجمع فراش	گهی مفلس افلاس
گهی صلح گهی باش	گهی ممسک وکناس	گهی مسند واجلاس

سید به هر یک و بدانه درین آن خرمی سان — سیر ساند حصه زان هر خفته و بیدار را

داد کس را در گلستان رنگ و بو آن گلبدن — شور و غوغا بلبلان را ناله موسیقی را

گاه خنداند بگلشن غنچهٔ البسته را — گه گریاند بصحرا عندلیب زار را

گاه در محراب سجد بهر زاهد اندر سجود — گاه برگردن به بندد رشتهٔ زنار را

بر زمین پیش درش سایند مشتاقان جبین — سر به سیا زند پاکان خاک این دربار را

قطره از بحر فیضانش با بر تر رسید — ذره زانوار دو بیش مهر پر انوار را

دردمندان محبت را غمش بخشد شفا — سیب هر دردمش دوا بر عاشق بیمار را

از ره فضل و کرم کن یا اله العالمین
دولت عرفان عنایت هندی نادار را

تو کردی ای خداوند جهان ملک جهان پیدا — مکین پیدا مکان پیدا زمین پیدا زمان پیدا

تویی کز لامکانی کرده کون و مکان پیدا — تو بی کار بی‌نشانی ساختی نام و نشان پیدا

لطافت شود از ذره روشن مهر تابان — ز جسم خاک میگردد بحکمت نور جان پیدا

شد از رنگ و بویت امید بدر گلشن [illegible] — هر آن غنچه که شد در هر بهار از بوستان پیدا

بقدرت ساختی گویا تو هر تصویر بیجان را — بحکمت دید و دهان بی زبان کردی دهان پیدا

وجودت بود موجود بی وجود عالم هستی — شد در نیستی و از هستی نشان پیدا

توانا کی که گوید شکر نعمای خداوندی — اگر انسان را بهر موی بدن گردد زبان پیدا

چو آید بر زبان وقت تکلم نام شیرینت — بدل راحت بجان طاقت بتن گردد توان پیدا

بحکمت مهر و مه بر آسمان هستند سرگردان — بفرمان تو گردد گردش دور زمان پیدا

به بتخانه ز روی بت اگر تو جلوه ننموده — نگشتی در دل اهل نظر مهر بتان پیدا

مقطع

بذکرت شد سخن را تازه لذت بر زبان پیدا — ز اوصافت مذاق تازه شد در کام جان پیدا

تو نقش اہل صورت را بلوح این جہان بستی ‏— تو کردستی بدار الملک ہستی ...
گواہی میدہد ہر شی واحد مطلق بتوحیدت ‏— چو کلک دو زبان ہر کس که شد اہل تبرا

سخن چون اہل پارس در زبان فارسی گفتی
اگرچه گشته ہندی تو در ہندوستان پیدا

خدا ہستی باقلیم خداوندی خداوندا ‏— توئی شاہنشه ملک شہنشاہی شہنشاہا
جہان محکوم فرمانت چه در پستی چه در بالا ‏— چه در شہر و چه در قریه چه در کوه و چه در صحرا
توئی اشرف توئی اعلی توئی والی توئی مولی ‏— توئی واحد توئی یکتا توئی دانا توئی بینا
تو رزاقی تو خلاقی خدای جمله آفاقے ‏— تو ہستی والی عقبی تو ہستی مالک دنیا
تو مطلوبی تو مرغوبی تو محبوب خوش اسلوبی ‏— توئی در ابتدا ملجا توئی در انتہا منشا
تو در علمی تو در حلمی تو در عصبی تو در نجمی ‏— تو در روحی تو در جانی تو در جسمی تو در اعضا
تو سلطانی تو رحمانی تو منانی تو سبحانی ‏— خبر گیر غریبانی چه در سرا چه در ضرا
بہر مسجد تو مسجودی بہر بت خانه معبودی ‏— تو موجودی بہر خانه تو مقصودی بہر یکجا
چه بو در گل تو پنہانی نہان در جسم چون جانی ‏— چه زر مخفی بہر کانی چه گوہر در ته دریا
توئی حاضر بہر محضر توئی ناظر بہر منظر ‏— توئی ساکن بہر مسکن توئی قایم بہر جا
تو غفاری تو ستاری تو دلداری تو غمخواری ‏— عطا پاشی خطا پوشی کرم گستر کرم فرما
توئی حاکم شریعت را توئی رہبر طریقت را ‏— بشہراه حقیقت ہادی برحق توئی حقا
توئی اول توئی آخر توئی ظاہر توئی باطن ‏— نباشد صورتی خالی ز نورت در جہان اصلا

مطلع

ز روی گل تو بنمائی بگلشن چہره زیبا ‏— کنی ظاہر ز ہر سرو سہی حسن قد رعنا
تو از قامت بہر جانب قیامت کرده برپا ‏— تو افگندی ز حسن دلربا اندر جہان غوغا
بحسن یوسفی خود کرده بودی گرم بازاری ‏— تو خواندی سوی خود بہر خریداری زلیخا را

مسیح از نفخ خود دم جان بخش بخشیده ای / بموسی مرحمت کردی ز نور خود ید بیضا
چه اسکندر چه دارا و چه جمشید و چه فریدون / کسند چون و چرا در حکم تقدیرت کرا یارا
تراشیدی تو از خاک گهر صورت انسان / برآوردی تو از آب صفا لولوی لالا
ز هر آئینه در چشم زمانه جلوه گر گشتی / ز هر شکل و ز هر صورت تو بنمودی رخ زیبا

منم از کمترین بندگانت بنده **هندی**
بحال بندهٔ خود یا آله العالمین بخشا

ای که در هر ابتدائی ابتدا را ابتدا / در مقام انتها هر انتها را انتها
بیشک و لاریب در حسن و جمال جانفزا / دلربائی دلربائی دلربائی دلربا
خاک انسان را چه بخشیدی شرف نام خدا / از زمین برداشتی بردی غبارش بر سما
از تو میخواهد دوائی درد دل هر لادوا / چاره جوید از تو هنگام بلا هر مبتلا
اهل حاجت را توئی در بیکسی حاجت روا / وقت مشکل اهل مشکل را توئی مشکلکشا
التجا هر ملتجی دارد بدرگاهت ای خدا / از تو حاصل میشود هر مدعی را مدعا
از کمال رحمت ای فرماننده ارض و سما / صورت پیدا اند از آن انبیا و اولیا
بر سر انسان چو نازل میشود حکم قضا / گوید آمنا و صدقنا رضینا بالرضا
یتیمان را بفضل خویش جانبخشی کنی / ناتوانان را توان و بینوایان را نوا
ز جنابت مال و دولت مفلسان حاصل کنند / گنج گوهر تنگدستان خاکساران کیمیا
مینماید از پردهٔ دل جلوهٔ حسن و مهر تو / طالب دیدار را باشد گر آئینه صفا
نور وحدت جلوه گر گردد بچشم اهل دید / گر نباشد در نظر باقی غبار ما سوا
میکنی ای صاحب حلم و عطا جود و کرم / بر گنهگاران عنایت بر خطاکاران عطا
میرسانی روزی هر روزه بی ناغه مدام / عین بر موقع بهر یک مجرم و اهل خطا
ذره را خورشید و قطره را گوهر کنی / صاحب گنجینه مفلس را گدا را بادشا

کرده صورت گری برآب در قعر قسلم ‌ مرحبا صد مرحبا صد مرحبا صد مرحبا

عاشق بیان بعشقت نقد جان قربان کند ‌ بنده بیدل کند بر حسن رویت دل فدا

چونتو خود معبود اندر مسجد و بتخانهٔ ‌ چون نباشد سجدهٔ عشاق هر جانب روا

سرنگون پشت سران سر زمین هر روز و شب ‌ بر درت خم گردن گردنکشان صبح و مسا

مردمانی را که تو بخشیدهٔ نور نظر ‌ می شناسند از رخ عالم فقط شکل ترا

بندهٔ مخلص بجز نام تو نگشاید زبان ‌ گر کنی اش بند بند از بند باید گر جدا

دیده و بر لطف تو دارد بندهٔ هندی مدام
از تو میخواهد مدد در دین و دنیا دایما

زهی شمعی که روشن کرد نورش جمله محفل را ‌ زهی نوری که داد از پرتو خود روشنی دل را

زهی معطی که چون دست عطا بر خلق بگشاید ‌ چو ابر زر پر از گوهر کند دامان سایل را

زهی عقده کشا کز وی کشاید عقدهٔ هر حل ‌ کند آسان بوقت کارسازی کار مشکل را

زهی هادی که در راه هدایت راهبر باشد ‌ زهی عاقل که در غفلت کند آگاه غافل را

خداوندیکه هرگز نیست انکار از خدائیش ‌ چه دانا را چه نادان را چه عالم را چه جاهل را

زهی خالق زهی قادر زهی صانع که هر موسم ‌ برارد برگ و بار از چوب خشک و گل کند گل را

زهی قاصد که در قصد سفر محکم بود پایش ‌ زهی سالک که طی در راه عرفان کرد منزل را

ز صرف و نحو منطق عالمان را علم و حجت بر ‌ زهی حرف الف هیچ یک الف کافی است فاضل را

زهر حالت خوش است اندر جدائی عاشق صادق ‌ غم هجران مذاق وصل بخشد مرد واصل را

بجز جانان غم جان هم ندارد عاشق بیجان ‌ بغیر از دلربا با دل تعلق نیست بیدل را

بجز ذکرش ندارد مرد ذاکر بر زبان فکری ‌ بجز شغلش نباشد شغل دیگر مرد شاغل را

شهید تیغ هجران زنده تا محشر نمیگردد ‌ غریق لجهٔ الفت نه بیند روی ساحل را

درین مقتل سلامت ماند از دست عدو جانش ‌ کشد هر کسکه با تیغ ریاضت نفس قاتل را

خداوندی که طاق زمین آسمان نہ بید — شهنشاهی سزاوار است آن سلطان عادل را
سه نور داد به نور جمالش حسن روز افزون — کند بر مطلع خوبی منور ماه کامل را

بگنج دولت عرفان غنی کردی سفیهے
کنی حاصل اگر هندی حصول اهل حاصل را

چه باشد نام تو قربان جسم و جان ما — ای بذات تو تصدیق دین و ایمان ما
تازه از فیضان جست سبز گل بستان ما — روشن از شمع جمالت کلبهٔ احزان ما
با وجود قرب هستیم از بساط وصل دور — حیف بر مهجوری ما وای بر حرمان ما
ای خدای دین و دنیا ای خبرگیر جهان — مالک و صاحب تو شاه و سلطان ما
هست عجز و انکسار و عذر تقصیر و سجود — عزت ما حرمت ما عظمت ما شان ما
از زبان خامه عرض حال داغ دل کنم — چون تراود جوش خون کلک گهر افشان ما
گرچه سرتاپا گنهگاریم یا مولی مگر — صرف بر فضل کمالت هست اطمینان ما
حین هر مشکل فقط مشکل‌کشائی ما تو ای — وقت درد رنج و بیماری تو ای درمان ما

مطلع

ای طبیب درد سوز عشقت سینه سوزان ما — در غم هجر تو گریه دیده گریان ما
کن نظر یا رب بحال سینه بریان ما — گوش تو بر صدای ناله و افغان ما
وقت تنهائی توئی یار از همه یاران ما — تو مددگاری بس از جمله مددگاران ما
اشرف المخلوق کردی شکل انسان ساختی — در گروه بندگان خود فزودی شان ما
خاکیان را رتبه بخشیدی تو بر افلاکیان — از فلک کردی بلند اندر زمین ایوان ما
جیب ما از دولت علم و هنر پر ساختی — بستهٔ نقد زر و گوهر تو در [illegible] ما
شست گرد گنه آب دیدهٔ ما هست دوا — نامهٔ اعمال ما و دفتر عصیان ما

حمد حق در پارسی کردیم ما هندی رقم

دو فرد توحید هست اندر سخن دیوان را

ثنا یید خدا طالبان لقا را — ز هر چهره دیدار خود آشکارا

هر آن بنده کو می پرستد خدا را — بخاطر نهد دخل کے ما سوا را

مریض محبت نخواهد شفا را — تعلق بدردش نباشد دوا را

پرستار حکمش مسلمان هندو — غلامان درگه یهود و نصارا

نهادند سر پیش بت بت پرستان — چو حق جلوه بنمود از سنگ خارا

شهان را چه تشبیه با بندگانش — چه نسبت بخاک درش کیمیا را

اگر بنده چشم بصیرت کشاید — ز هر نور بیند ظهور خدا را

مطلع

کند شیخ تسلیم حکم قضا را — نه زندم نه آنجا سکندر نه دارا

ببخشند خدا مال و زر بینوا را — بگیرد خدا دست بی دست و پا را

بمطالب رسد طالب بارگاهش — شود مدعا زو میسر گدا را

خدا هر گنه بیند و پرده پوشد — کند عفو ز اهل خطا هر خطا را

در مدعا حق برویش به بندد — کشاید بر آنکسی که دست دعا را

بقرب و وصالش خدا میرساند — کند بنده گر ترک حرص و هوا را

بخلق خدا میکند زندگانے — طلبگار خالق بخلق و ندا را

خدا از ره لطف و بنده نوازی — پی بندگی کرد مامور ما را

شود مشتهر فارسی نظم هندی — الهی بایران و در بلخ و بنجا را

ای که در هر مذهب و ملت توئی مقصود ما — در میان هر عبادت خانه معبود ما

بود تو شد باعث نابود ما و بود ما — گشت موجود از وجودت هستی موجود ما

چهره بنه تا شود براوج نیکو طالعے
روشن از نور سعادت طالع مسعود ما

گرم بازار محبت ساختے هر جا بسو
اندرین سودا بیفزودی تو اصل سود ما

مهر سنجا کی عاجزی سودیم مثل بندگان
زانکه بود اندر سجود بندگی بهبود ما

شعلهٔ هجرت بسوزد خرمن آب و گلم
آتش جانسوز عشق از جان برآرد دود ما

دایم از سوز دل سوزان گواهی میدهد
رنگ زرد و آه سرد و چشم خون آلود ما

باز کن ای فاتح ابواب الطاف و کرم
چون بدست تست مفتاح در مسدود ما

دل منه بر هستی فانی این دنیائے دون
زانکه نابود است هندی انتهای بود ما

ای که شد ذات تو در دیر و حرم مسجود ما
سالک و مقصود ما و شاهد و مشهود ما

شکل دل هستی به پهلوی دل و جانم نهان
مثل جان پوشیده اندر وجود بود ما

سوز غم داریم از چشم جهان در دل نهان
هست اندر سینه مخفی آتش بیدود ما

سرنگون پیش بتان سنگدل تا کے کنیم
در وجود بت نباشی تا تو خود مسجود ما

رهبری کن رهبری ای رهنمای گمرهان
مینماید دور زین جا منزل مقصود ما

در شمار و حد خود هستند بیحد و شمار
عفو نامحدود تو عصیان نامعدود ما

سرنگون در سجده کے گردد بجز امداد تو
نفس شیطان در شرارت و کافر و مردود ما

زابتدا پیوسته کر بستیم بهر بندگی
شد بتو روز الست این عهد موعود ما

حمد حق گوییم هندی در زبان پارسی
هست گرچه کشور هندوستان مولود ما

هست اهل زر بمجلس مفلسان خندان چرا
مینماید صبح کاذب بی محل دندان چرا

کرد نافرمانی حق حضرت انسان چرا
گشت از نادانی خود بندهٔ شیطان چرا

آدمیت را چرا بدنام آدم میکند
میکند انسانیت را متهم انسان چرا

چون بیک حالت نباشد گردش گردون دون
بر قیام چند روزه هست سرگردان چرا

بنده سرکش چرا از حکم حق سر میکشد
خم نمیسازد بخدمت گردن فرمان چرا

آید اندر اشتعال از باد پندار و غرور
خاک ناکاره بشکل آتش سوزان چرا

این غبار بی بضاعت در هوای حرص و آز
همسری جوید باوج گنبد گردان چرا

مطلع

در بهار چند روزه هست گل خندان چرا
دل دهد بر حسن فانی بلبل نالان چرا

با وجود عقل انسان میشود حیوان چرا
میکند با این لیاقت کار نادانان چرا

چون خزان آید بستان جهان بعد از بهار
شور مرغان چمن در صحن چمنستان چرا

چون برای رفتن اندر ملک دنیا آمدیم
وقت رحلت درد و رنج و حسرت و ارمان چرا

بنده در دنیا چرا پابند زنجیر بلاست
هست در قید تعلق اندرین زندان چرا

دارد آخر مسکن خود زیر خاک این خاکزاد
می برد تا اوج گردون گنبد ایوان چرا

بر سر استاده است چون پیک اجل هر بنده را
هست در فکر قیام خویش این نادان چرا

اصل انسان نیست چون در اصل از یک قطره بیش
میکند برپا ز جوش طبع خود طوفان چرا

بردن است از دولت دنیا نه با خود جز کفن
پس خیال مال و فکر حشمت و سامان چرا

اهل دنیا فی الحقیقت هست اهل مستعار
اهل دولت پس این دولت شود نازان چرا

حضرت جانان بنقد جان اگر راضی شود
بهر جان دارد دریغ دین عاشق بیجان چرا

سخن اقرب چون خداوند جهان موجود هست
میکنی هندی بدل اندیشه حرمان چرا

تا نباشد در نظر نور خدا
سجده پیش بت کجا باشد روا

محرم هر راز ذات خالق است
واقف هر مطلب و هر مدعا

میکند در پرده کار آن پرده دار
می برد پوشیده دل آن دلربا

هست در یکتا قراری مسکنش — یار هرجائی است آن ناآشنا

گاه بر فرش زمین سایه فگن — پرتو افگن گاه بر اوج سما

جرم بخش بندگان پرگناه — پرده پوش خلق سرتاپا عطا

سایل دربار گربارش مدام — بی‌تقیّد هر امیر و بادشا

مثل دل باشد به پهلو جانشین — مثل جان از تن نمی‌گردد جدا

او بداند حال هر گشته حال — او ببیند حالت هر مبتلا

حاضر و موجود می‌باشد مدام — خانه خانه کوچه کوچه جابجا

خالق اندر ابتدای کائنات — مالک هر خیر و شر در انتها

هست اندر نیست و نیست هست — در فنا فانی و باقی در بقا

راست و چپ زیر و بالا جاده گر — پیش رو موجود و حاضر در قفا

هست بایکن مطلع ثانے رقم
تا شود حق سخنگوئے ادا

هست پیش هر نظر نور خدا — مثل خور زیر و زبر جلوه نما

بر جبین خوبرویان جهان — جلوه گر هست آن جمال جانفزا

هر گدا سایل بباب دولتش — خاکبوس بارگه هر بادشا

دام و دد و وحش و طیور و انس و جان — مستعد در بندگی صبح و مسا

در ثناخوانی کشاده هر زبان — در دعاگوئی دهان خلق وا

عاشقان اندر محبت میکنند — جان و مال خویش بر جانان فدا

هر کرا نور نظر او میدهد — بیند او را در خلا و در ملا

سینهٔ اهل صفا از هر غبار — مثل آئینه صفا باشد صفا

خاکسارش را نباشد در جهان — خواهش دولت نه فکر کیمیا

دائما خم دار گردن در سجود
کن عبادت کن عبادت ہنگامہ

الہی بر غریبان لطف فرما — کرم بر بندگان کن بادشاہا
الہی چہرۂ مقصود بنما — بروی ما دری از فیض بکشا
الہی رحمت کن بر گنہگار — الہی بر من عاصی ببخشا
الہی دارم اندر ہر دو عالم — من بیکس بذات تو تولّا
تو ستاری تو غفاری تو داور — تو رزاقی تو خلاقی تو مولےٰ

مطلع

ترا داند بہر جا مرد دانا — ترا بیند بہر سو چشم بینا
ز عشقت در زمانہ شور برپا — فگندہ خلق در آفاق غوغا
بحسنت دیدہ ہا محو تماشا — زبانہا ذاکر و مشغول دلہا
تو کردستی دل صافی دلانرا — چو آئینہ مجلّا و مصفا
تو بیشک واحدی و لا شریکی — تو لا ثانی و بی مثلی و یکتا
تو در دین رہنمائے بندگانی — تو ہستی کارساز کار دنیا
ز ہر شمعے کہ شد در دہر روشن — نمودی چہرۂ پرنور خود را
زمین و آسمان و عرش و کرسی — شد از حکم تو ای خلاق پیدا
گہے مجنون گہے فرہاد گشتی — گہے شیرین شدی و گاہ لیلا
چو در یوسف جمال خود نمودی — فدا جان کرد در عشقش زلیخا
گہے پنہان شدی در صورت عیسیٰ — گہے ظاہر شدی در شکل رہنما
ز بوی غنچہ بوئیت رسید بو — ز رنگ گل شود رنگت آشکارا
شود اندر عرق چون برتر عرق — چو بنمائی بگل رخسار زیبا

غلامی رتبه دارد ای شهنشاه — بدرگاهت چه اسکندر چه دارا
قلم هر دم بتعریف تو جاری — زبان هر لحظه در وصف تو گویا
کند کوکو بصحن باغ قمری — کند بلبل ببستان شور برپا

ردیف ب

تو والی و کریمی و رحیمی
بلطف خویش بر هندی ببخشا

برفکن ای دلربا از چهرهٔ انور نقاب — نیست شایان بر عذار نیّر اکبر نقاب
پرتو افکن بر فلک هرگز نگشتی مهر و ماه — چهرهٔ پرنور تو بودی اگر اندر نقاب
پرتو روی تو از هر پرده ظاهر میشود — مینماید جلوهٔ نور رخت از هر نقاب
پرده بر روی منور مانع دیدار نیست — هست غالب بر تو نور جمالت بر نقاب
دیدهٔ نادیدهٔ دیدار روشن میشود — گر ببیند از رخ چهره ای مه انور نقاب
جان بمیخواهد که در پرده بود آن جان جان — کی پسندد دل که باشد بر رخ دلبر نقاب
اهل بینش می شناسندش بهر طرز و طریق — خواه باشد رو برو وی و خواه باشد در نقاب
نور روی روشنش آخر ظهور خود کند — گرچه باشد بر عذار نیر اکبر نقاب
روز و شب میگردد لمعان انوار رخش — گاه مه اندر حجاب و گاه مهر اندر نقاب
میدهد از خوبی رخسار انوارش خبر — چون شود از جلوهٔ رخسار جلوه‌گر نقاب

هست یا بیشک قصور اندر نظر داریم ما
ورنه بر چهره ندارد یار ما پیکر نقاب

چشم ما روشن اگر چهره نمائی بی حجاب — خاطر ما خوش گر از پرده برآئی حجاب
میرود از دل کدورت گر تو آئی بی حجاب — مثل آئینه رخ روشن نمائی بیحجاب
گاه از کثرت بخلوت خانهٔ وحدت روی — گاه از وحدت ببزم کثرت آئی بیحجاب
شایق دیدار تو از دور می بیند ترا — مثل ماه نو باوج کبریائی بیحجاب

در ظهور خلق نورت میکند ظاهر ظهور … مینمائی ای خدا اندر خدائی بیحجاب

میدهی دیدار بی پرده تو اهل دید را … چهرهٔ روشن بمردم مینمائی بیحجاب

گاه روپوشی تو اندر پردهٔ شرم و حیا … گاه آئی در مقام دلربائی بیحجاب

بی نقاب آید بها زار محبت دل رها … یار میگردد بگوئی آشنائی بیحجاب

پرده افکن هندی از روی سخن وقت سخن
کن کلام اندر مقام بیرهائی بیحجاب

سوی تو باز است چشم انتظارم روز و شب … دیده ور اشتایق بدیدار تو دارم روز و شب

داغ عشقت بر جگر چون لاله دارم روز و شب … تازه میباشد درین گلشن بهارم روز و شب

در غم هجران تو جان می سپارم روز و شب … هر دم خود آخرین دم میشمارم روز و شب

مثل برق از سوز عشقت بیقرارم روز و شب … مثل ابر از جوش باطن اشکبارم روز و شب

سر نگون در سجدهٔ اخلاص دارم روز و شب … در قیام خاکساری استوارم روز و شب

قبله و کعبه ترا من میشمارم روز و شب … روی از هر سو فقط سوی تو دارم روز و شب

بیقرارم بیقرارم بیقرارم روز و شب … مثل گردون عمر در گردش گزارم روز و شب

گرچه از جرم و خطا من شرمسارم روز و شب … لیک از الطاف تو امیدوارم روز و شب

دفتر توحید تو چون مینگارم روز و شب … یا الهی پرسخن کن کارگارم روز و شب

غم بجز هنگام غم ای غمگسارم روز و شب … دوست شو در بیکسی ای دوستدارم روز و شب

هندیا چون با سخن پیوست است کارم روز و شب
میرسد امداد از پروردگارم روز و شب

بپوش روی منور ز طالب ای مطلوب … که خوب از همه خوبان توئی بچهرهٔ خوب

بجز تو نیست درین خانه خانه دار کسی … درین حجاب بغیر تو نیست کس محجوب

رفیق اهل دلائی فقط توای دلدار … محب اهل محبت تو هستی ای محبوب

تو نور حسن بخشا یوسف از روی — تو نور دیده در بودی دیده یعقوب

ز بیشمار شمار تو در شمار آید — بهر حساب حساب تو بیشتر محسوب

مطلع

تمام خلق بتو راغب و توی مرغوب — زمانه طالب ذات مبارکت مطلوب

گر دار دامی شبه خوبان بخش تو چهره خوب — جمال و حسن ولا و شکل خوش اسلوب

گهی بزیر نظر آمی و گهی بالا — گهی بمشرق و مغرب گهی بشمال و جنوب

فروغ نور تو آید نظر ز هر پرده — توی حجاب تو بی حجاب توی محجوب

بنور عقل تو دیوانه را کنی عاقل — بجذب عشق کنی اهل عقل مجذوب

جهان سوار و پیاده که پادشاه تو اند — عنان بدست تو دارند اگر به مرکوب

بحق مالک و مملوک بنده و مالک تو اند — مطیع حاکم و محکوم غالب و مغلوب

چرا قبول خلایق نکرد این دیوان
که هست دفتر توحید منشی بی مکتوب

برفگن از چهرهٔ انور نقاب — تا شود شرمنده نور آفتاب

لاشریک و بی مثال و لایزال — ذات پاکت هستی عالی جناب

گه ز آتش آب جاری می‌کنی — گاه آتش میکنی پیدا ز آب

از تو آزاد است هر پابند غم — از تو آباد است هر خانه خراب

خارج از هر حد و اندازه توی — فارغی از هر حساب هر کتاب

گرچه پنهانی تو از دیده مگر — شکل می آید نظر از هر حجاب

مقطع

لاجوابی لاجوابی لاجواب — بی حسابی بی حسابی بیحساب

گاه از ذره شوی پرتو فگن — گاه روشن میشوی ز آفتاب

مستفیض از فیض تو خورد و کلان ‌ ‌ ذره و خورشید و دریا و حباب

عاشقان را محو حسن خود کنی ‌ ‌ تو بمستان میدهی جام شراب

آید آواز تو عاشق را بگوش ‌ ‌ از صدای بربط و چنگ و رباب

از ره الطاف ای رب کریم

کن نظر بر حالت هندی خراب

رو نماید آفتاب و ماهتاب ‌ ‌ پیش لمعان رخ خوبت حجاب

روز و شب شام و سحر از حکم تو ‌ ‌ میشود پیدا بعالم انقلاب

باد و آتش جلوهٔ ذات تو اند ‌ ‌ مظهر انوار تو آب و تراب

تو بهر خاطر کنی اندوه دور ‌ ‌ می بری از دل تو رنج و اضطراب

حامی و همدم بخیر و شر توئی ‌ ‌ حافظ و ناصر به بیداری خواب

بار دیگر بدر دیگر نرفت ‌ ‌ شد بدربار تو هر کس فیضیاب

نیکی حاصل از تو نیکو کار را ‌ ‌ بهر بدکاران غم رنج و عذاب

کیست کو گردن کشد از حکم تو ‌ ‌ تا به هندی دم زند وقت خطاب

مقطع

عفو کن عفو ای شه عالیجناب ‌ ‌ زانکه دارم جرم بیحد و حساب

گمرهانرا رهنمائی میکنی ‌ ‌ بر طریق نیک بر راه صواب

هست هر ذره ز لطفت مستفید ‌ ‌ هست هر قطره ز فیضت بهره یاب

دیده گریان شایقان را مثل شمع ‌ ‌ سینه بریان عاشقان را چون کباب

مانده مداح جناب کبریا

هندی نادان به پیری و شباب

چراست آدمی از بهر زیستن بیتاب ‌ ‌ که هست قالب خاکی حباب بر سر آب

رود ز تنجاک ز آلایش زمانه پاک
نشست هر که نجاست ز دل بچشم پر آب
رود بساحل امید مشکل است آخر
فتد چو کشتی عمر عزیز در گرداب

برفت عمر جوانی ز دست ما بهاری
نهاده ایم برائے دو روزه پا بر کاب

مرو دور دور جستجوئے حبیب
که هست از دل و جان مقامش قریب
چو دیوانه در صحن گلشن مگرد
بیک گل کفایت کن ای عندلیب
بشکرانه کن نوش ای دردمند
اگر دا روی تلخ بخشد طبیب
مشو غره بر آب و تاب چمن
که فانی است این بوستان عجیب
مقیم است اندر سرائے جهان
برائے دو روز این بساز غریب
ز دنیا کند سوئے عقبیٰ سفر
رذیل و ذلیل و شریف و نجیب
بربند و ز دار فنا رخت خویش
چه محروم و مفلس چه اهل نصیب
ز هیبت دهد بنده زار جان
اجل مینماید چو شکل مهیب
گنهگار سر در گریبان بود
حساب عمل چون بپرسد حسیب
بداند هر آنکس که داناتر است
بدل زندگی دور و مرگ عنقریب
به بنده وصال خدا ممکن است
اگر نفس و شیطان نباشد رقیب

بگیر از پی علم و خلق و ادب
سبق هندی از اوستاد ادیب

بود یکجان و جگر طالب وصال حبیب
گروه صاحب قسمت کسان نیک نصیب
چرا است آدم خاکی اسیر حرص و هوا
چرا است بنده ناچیز در پی تخریب
هر آنکه از دل و جان هست عابد معبود
سوی عبادت حق نفس را دهد ترغیب
خدا است آنکه رساند به بندگان روزی
بهر بهانه و هر حیله و بهر ترکیب

خداست چاره گر درد هر دل بیمار ‌ — ‌ برای دارو هر درد او خداست طبیب

خداست خالق اکبر که چار عنصر را ‌ — ‌ بیک وجود بدر حسب قدرت ترتیب

خداست آنکه بیاراست جسم خاکی را ‌ — ‌ بحسن صورت و اخلاق خوبی و تهذیب

خدا خطای خطاوار بخشد از ره لطف ‌ — ‌ بود اگرچه سزاوار ذلت و تعذیب

خداست آنکه ز یک قطره میکند پیدا ‌ — ‌ بشر عجیب عجیب و گهر غریب غریب

نوشت کاتب قدرت بلوح موجودات ‌ — ‌ عجیب صورت و نقش عجیب و خط عجیب

خداست آنکه نماید بچشم دوراندیش ور ‌ — ‌ دهر جدیده اصحاب جلوه قریب

خداست آنکه مر او را خدای خود خوانند ‌ — ‌ هنود و مسلم و آتش پرست و اهل صلیب

خداست خالق و بخشنده و رحیم و کریم ‌ — ‌ خداست حامی و هادی رهنما و ادیب

خداست آنکه درین دهر گرد هندی را
غنی و صاحب مال و امیر و اهل نصیب

بود همیشه منور بدیده جلوهٔ رب ‌ — ‌ بهر که صورت خورشید و مشعل شب

بدیر و کعبه بود ذات واحدش موجود ‌ — ‌ که اوست موجد هر دین و ملت و مذهب

بهر دیار مقیم است حضرت قیوم ‌ — ‌ چه سند و هند و چه ایران و چین روم و شام و عرب

برای روزی هر روز حضرت رزاق ‌ — ‌ وسیله گر دو سه پیدا کند ز غیب سبب

بجسم زور و بتن طاقت از خدا آید ‌ — ‌ رود ز خاطر غمناک درد و رنج و تعب

بباغ دهر گل از خار میکند پیدا ‌ — ‌ ز خاک سبزه بر آرد ز چوب خشک رطب

بود دست طالب حق را رجوع ز دل و جان ‌ — ‌ بهر آرب و هر دعا و هر مطلب

برای بنده فقط بندگی بکار آید ‌ — ‌ که نیست قدر حسب پیش حق و فخر نسب

بجان و جسم همیشه تعلقش باشد ‌ — ‌ که هست جلوهٔ ذاتش ز هر قریب اقرب

بهر دو این گل بستان جان و دل از بلبل ‌ — ‌ بحسن تازه و رنگ عجیب و بوی عجب

بہر کرد عطا نور لازوال خدا
با پرجوش خروش برعد شور و شغب

بحمد خالق اکبر گذار ہندی عمر
گہے بروز کن این کار نیک گاہ بشب

ای بندۂ خدا تو خدا از خدا طلب
در دل مدار غیر خدا ماسوا طلب

در کار ہر چہ ہست ترا از خدا طلب
مطلب طلب مراد طلب مدعا طلب

در دل امید نیک و مدار بندگان مدار
گر بندۂ خدای و مرد خدا طلب

گردن بکش ز حکم الہی و دم مزن
سر نہ بخاک عجز و ہمیشہ رضا طلب

ہر مطلبی کہ ہست ز مطلوب خویش خواہ
ہر مقصدی کہ ہست ازان آشنا طلب

آرام جان ز حضرت جانان سوال کن
تسکین دل ز درگہ آن دلربا طلب

مطلع

امداد مشکل از شہ مشکل کشا طلب
حاجت فقط ز حضرت حاجت روا طلب

قائد کند بمنزل مقصد ترا طلب
باشد اگر براہ خدا رہنما طلب

فانی است عمر و دولت دنیا و مال و جاہ
ہرگز وفائی عہد نہ زین بیوفا طلب

ای بندہ بندگی کن و شاہنشہی بخواہ
ای خاکسار خاک شو و کیمیا طلب

مطلوب گرچہ دور نباشد ز ما نگر
بہر حصول شرط بود ہمتا طلب

منتقل شد از گلستان چون مکان عندلیب
بر زبانہا ماند باقی داستان عندلیب

شد بہار آخر شد آخر شور بلبل در چمن
موسم گل رفت رفت از جسم جان عندلیب

خار شد منزل گزین وقت خزان اندر چمن
مسکن زاغ و زغن شد آشیان عندلیب

گل نمیداند ز سوز باطن بلبل خبر
گرچہ تا گردون رود شور و فغان عندلیب

از گہر پر کرد دامان گل اندر بوستان
مثل شبنم دیدہ گوہر فشان عندلیب

مطلع

کی کند اهل زبان شرح بیان عندلیب ‌‌ / مثل قمری تا نگردد هم‌زبان عندلیب

گل به بند درخت زین گلزار بعد از چند روز / میشود بر لامکان آخر مکان عندلیب

گل چو گلچین کرد در گلزار از گلچین جدا / باغ ویران کرد و بر دار از جسم جان عندلیب

خاک این بستان ربود بر باد چون وقت خزان / کی بماند در چمن باقی نشان عندلیب

مشتعل شد آتش از رخسار گل چون در چمن / سوخت جسم و جان مغز و استخوان عندلیب

گل چو شد پرده‌نشین بلبل چو غنچه لب ببست / چون خزان آمد برفت از تن توان عندلیب

کس نمیداند درین گلشن بغیر از باغبان / حالت سوز دل و راز نهان عندلیب

هندمی اندر عشق گل کرد در گلستان جهان
ناله و شور و فغان برپا بسان عندلیب

دیده از حسن پر انوارت منور آفتاب / جلوه‌گر نور جمالت در مه و در آفتاب

حلقه در گوش مه و گردون گردان چاکرت / روز و شب در سجدهٔ طاعت نگون سر آفتاب

تاب کی دارد مه تابان که آید در برو / در مقام جلوه کی گردد برابر آفتاب

خاک ناکاره ز الطاف تو گردد کیمیا / ذره را حاصل شود عز و شرف بر آفتاب

هست از قربان تو ای هادی گم‌گشتگان / ماه در شب رهنما در روز رهبر آفتاب

جلوه‌ات از جلوهٔ شام و سحر یابد ظهور / مطلع انوار تو مهتاب و مظهر آفتاب

در نگاهت گاه میگردد مه نو بر فلک / گاه گردد جلوه‌گر از سمت خاور آفتاب

یافت از قدرت زمین و آسمان فیض رتبه / عرش عزت یافت کرسی رتبه برتر آفتاب

پرده از روی منور بر کشا تا در جهان / چهره ننماید دگر تا روز محشر آفتاب

ماه از حسن تو دارد داغ حسرت بر جگر / سینه دارد گرم مثل شمع انور آفتاب

سر زمین از شرق و غرب آمد به زیر پایش / چون تو کردی ای کرم گستر نظر بر آفتاب

نور اندر ماہتاب از جلوهٔ رخسار تست
مینماید صورتت شام و سحر در آفتاب

طبع روشن در مضامین حق چو ذره شد عیان
گشت بر اوج سخن ہندی بخور آفتاب

دانند آن بیدل که با شد آشنای عندلیب
بیوفائی ہای گل صدق و وفای عندلیب

کرد پیدا باغبان لم یزل اندر چمن
خنده بہر روی گل گریه برای عندلیب

ہمچو کی آید بگل قربان صیا د را
کی کند گلچین نظر بر نالہ ہای عندلیب

محفل بلبل شود در باغ گرم از شمع گل
گل کند روشن چراغ اندر سرای عندلیب

کیست جز عاشق که بر معشوق جان قربان کند
کیست کو بر گل فدا گردد سوای عندلیب

کی شود راضی که گردد دخل گلچین در چمن
گر ببستان باغبان سر رضای عندلیب

مطلع

چون کشد بیرون خزان از باغ پای عندلیب
بوم شوم آید درین گلشن بجای عندلیب

از بیابان می برد سوی چمن بی اختیار
چون شود جذب محبت رہنمای عندلیب

گل شود از خانهٔ گلچین چراغ زندگی
گر قبول افتد به پیش حق دعای عندلیب

بہر آزادی است پیش باغبان وقت بہار
او دعای عندلیب التجای عندلیب

باغبان اندر قفس دارد چرا ناحق اسیر
چیست غیر از عشق گل دیگر خطای عندلیب

در ثنای گل چو بلبل ہندیا بکشا زبان
تا شود سوزدن صدایت چون صدای عندلیب

دیدهٔ دل بر کشا ای طالب دیدار دوست
تا ز ہر پرده ترا آید نظر رخسار دوست

دوست دلدار تو گردد گر شوی دلدار دوست
دوست ہم یار تو باشد گر تو باشی یار دوست

سینه خود را مصفا کن ز ہر گرد و غبار
بین از آن آئینه عکس روی پر انوار دوست

دوستی کن دوستی کن دوستی کن دوستی
در دو عالم از دل و جان باش خدمتگار دوست

بو دشاهی گر سبب کدورت اندر جهان | لیک تیر از خدا مس ان شتی غلام زر دوست

مطلع

رخ گردان شکل جستجو از در و دیوار دوست | شکل سایه باش استاده پس دیوار دوست

دارد ار دل دوستی در بند اقرار دوست | گر جهان دشمن شود سر کن انکار دوست

یاد کن در دل همیشه دلربای خویش را | تا دلت گردد گنجینه اسرار دوست

سیر در باغ حقیقت کن تو ای مرد خدا | تا ببینی از گل و خار چمن اظهار دوست

گر خدا از بت پرستی هندیا حاصل شود
بند بر گردن بشکل برهمن زنار دوست

شکل بلبل کن نظر از دست گلزار دوست | شکل قمری کن گذر در گلشن شجار دوست

تا نه بیرون قدم از حد دار دوست | زانکه بر شیران شرف دارد سگ دربار دوست

گاه از شمع وگه از مهتاب گاه از آفتاب | شایق دیدار را آید نظر انوار دوست

شغل کار دوست دار اندر جهان ای ... | زانکه از هر کار دارد نسبت بهتر کار دوست

دم بپیش دکم تو ای بنده در هیچ دامن | گر از دو شند ست چو پوست بر سر دیبا ر دوست

مطلع

کی بود در دهر محتاج دوا آزار دوست | التجا پیش مسیحا کی برد بیمار دوست

نیست با اهل محبت جز محبت کار دوست | دوست کی باشد که باشد در پی آزار دوست

چهره دلدار می آید نظر از صد حجاب | از پس صد پرده ظاهر میشود اظهار دوست

هندیا راز محبت در جگر پوشیده دار
گر تویی در بزم وحدت محرم اسرار دوست

چو نبود از حجاب جسم و جان آن جان جان صورت | شد از بی صورتی در عالم صورت عیان بی صورت

نشاید آن مکین اندر مکان لامکان صورت | نظر آید بهان اندر زمین و آسمان صورت

زہر نقشہ بدنیا تازہ نقشہ میشود پیدا
زہر صورت بعالم تازہ میگردد عیان صورت

گہی از مہتاب تابان جلوہ گر ہنگام شب گردد
گہ از مہر درخشان روز بنماید ہمان صورت

ہزاران صورت کہ بد روپوش نہ دیدہ صورت
بروی کثرت آخر کار شد ظاہر ہمان صورت

مطلع

خدا اہل بصیرت را نماید ہر زمان صورت
نمی پوشد ز چشم اہل دیدان مہربان صورت

باین حسن و بدین خوبی و محبوبی و مطلوبی
چرا پوشد رخ زیبا چرا دارد نہان صورت

دہر یک گل چو رنگ و بوی گل گردد بہ جلوہ در
نماید او ز ہر یک جسم خاکی مثل جان صورت

درین جلوہ گہ صورت ندیدہ دیدہ عالم
چنین حسن و چنان خوبی چنین گل و چنان صورت

ز حسن چہرہ تصویر صورت کرد ہر جلوہ
ز روی ہر گل رنگین نماید باغبان صورت

بقائی نیست در دنیای فانی اہل صورت را
کہ این صورت بپوشد ہم از چشم جہان صورت

اگر از چشم تعلق صورت اول شود غائب
دگر پیدا کند از غیب خلاق جہان صورت

جہان ہر وقت نقش تازہ میسازد عیان ہندی
کند دور زمانہ تازہ ظاہر ہر زمان صورت

ببین بدیدہ باطن کہ در نظر ہمہ اوست
چو خور مطلع توحید جلوہ گر ہمہ اوست

حجاب دور کن و پردہ دوئی بردار
کہ نار و نور و بد و نیک و خیر و شر ہمہ اوست

صدای قمری و غوغای بلبلان چمن
درین بہار گل و خار و خشک و تر ہمہ اوست

چہ اہل علم چہ دانا چہ اہل فضل و ہنر
چہ اہل جہل چہ نادان چہ بی خبر ہمہ اوست

چہ وحش و طیر و چہ غلمان و حور و جن و پری
چہ مور و مار و چہ دام و دد و بشر ہمہ اوست

بہر دیار و بہر شہر و کوچہ و بازار
بہر مکان و بہر جا و دار و در ہمہ اوست

مطلع

بدست و ساعد و بازوی و پا و سر ہمہ اوست
بجسم و جان و دل و دیدہ و جگر ہمہ اوست

بوستان جهان سبزه و شجر همه اوست — بهر شگوفه و شاخ و گل و ثمر همه اوست
بهر دماغ و بهر مغز و بهر نظر همه اوست — بهر چراغ و بهر شمع و بهر شرر همه اوست
گدا و شاه و فقیر و امیر و دولتمند — مطیع و حاکم و گمنام و نامور همه اوست
بهیچ نیست مقامے ز جلوه اش خالی — بکوه و دشت و بیابان و بحر و بر همه اوست
درین زمانه بهر رشته دار داو پیوند — که هر برادر و مادر پدر پسر همه اوست
چه خاک و آب و چه آتش چه گرم و سرد جهان — چه باد و برق چه دریا چه ابر تر همه اوست
بآسمان و زمین فرش و عرش و لوح و قلم — بهر مقام چه زیر و چه در زبر همه اوست

حجاب دور کن از دیدهٔ نظر هندی
جمال واحد مطلق ببین که در همه اوست

بجا رسوی جهان روشن است جلوهٔ ذات — ز نور ذات احد شد ظهور جمله صفات
رسد بمنزل مقصود راهرو آخر — ره سلوک اگر طے کند بپای ثبات
غرور و فخر و تکبر مکن اگر مردی — برین قیام دو ساعت برین دو روزه ثبات
نهان ز دیدهٔ مردم بخاک گور شوی — اگر تو نوش کنی مثل خضر آب حیات
سر نیاز بنه مثل بندگان خدا — بخاک عاجزی و بندگی و تسلیمات
ز شک و شبهه و گمان و خیال بیرون شو — که حق ترا برساند بپایهٔ اثبات
یقین بدان که بغیر از تو نه دهد — هر آنچه بهر تو رازق نوشته است برات

مطلع

خداست خالق رزاق جمله مخلوقات — خداست موجد ایجاد جمله موجودات
بگیر گوشه و فارغ ز رنج و راحت باش — که دار فانی دنیاست مسکن آفات
تو عاقلی و شوی بی تمیز صد افسوس — تو آدمی و کنی کار وحشیان هیهات
مباز بازی ناحق درین جهان هر دم — که وقت مرگ بهر بازی تو آید مات

تلاش حضرت حق کن بہ دانش ہندی
مرو بجانب دیگر برائے تحقیقات

هر طلبگار خدا مشتاق ذات — ذات را بیند ز انوار صفات
اهل بینش را وجود پاک ذات — می نماید از وجود کائنات
از طریق حق نه لغزد قدم — گر بود بر جای خود پای ثبات
نسبت کامل بذات خالق است — جسم و جان را در حیات و در ممات
گاه خالق زنده را مرده کند — گاه بخشد مرده را نور حیات
میدهد نام خداوند کریم — بر زبانها لذت قند و نبات
خامه در تسطیر وصفش سرنگون — خشک در تحریر تعریفش دوات
خم بدرگاه جناب ذو الجلال — گردن گردون برائے کورنشات
بهر بنده بفرمان خدا — هست کار بندگی از واجبات

هند با پیش خدا کن التجا
در زمانه بهر حل مشکلات

عبادت کن عبادت کن عبادت — باخلاص دل و صدق و ارادت
چو هستی آدمی ای آدمی زاد — مکن بدنام نام آدمیت
خدایت در عزیزان عزت افزود — خدا کردت ادا تاج شرافت
منه بر چند روزه زندگی دل — مشو غره بمال و ملک و دولت
مکن سرشو بشکل چرخ گردون — اگر خواهی تو از حق اوج عزت
لقای حق ببین ای طالب دید — گر از وحدت گر از انوار کثرت

مطلع

سفر طے کن بشهراه طریقت — که تا فائز شوی اندر حقیقت

سخت تنم شود نسبه و خویش — نمی خواهد خدا غیر از اطاعت
چو مردان کو رکن نی مصا کو — بدان مشغول در نه در ریاضت
شبی کن امی کراهت بهتبان — که بگشاید خدا باب اجابت
مجرد شو مجرد شو مجرد — که تا گردی خلاص از زوم آفت

بزودی هند بار رخت سفر بند
که دنیا نیست جای استقامت

نه عزت در جهان ماند نه ذلت — نه این کثرت بود باقی نه قلت
بدنیا از دو گه ران در دنیا — مدارا سی یار امید اعانت
بوقت رحلت از دنیای فانی — نگردد حاصلت غیر از ندامت
بنا خانهٔ دولت مکن ناز — که گردد غارت آخر این عمارت
چو مهلت بگذرد از تو نگیرند — که هست این جان که به تو امانت
نه عسر و یسر دنیا برقرار است — بیک حالت نه رنج است و نه راحت

مطلع

نه این دولت رود با تو نه حشمت — بجز رنج و پشیمانی و حسرت
بآندک انقلاب دور گردون — نماند حسن و خوبی و نه صورت
برای گنج سیم و زر مبر رنج — مکن سعی فراوان بی ضرورت
نه فقر و فاقه و افلاس ماند — نه جاه و دولت و ملک حکومت
ببین از روی صنعت شکل صناع — مصور را بکن حاصل نه صورت

کسی از دوستداران تو هندی را
تماشه هیرست هنگام رخصت

توئی شاهنشه وحدت توئی فرمانده کثرت — تو هستی خالق خلقت تو هستی قادر قدرت

تو ئی والی تو ئی حاکم تو ئی تنها تو ئی مولا
تو میداری بهر ملک و ولایت خاص ملکیت

تو معبودی تو مقصودی تو مسعودی و موجودی
تو هستی قاسم قسمت تو هستی والی نعمت

تو ستاری و غفاری تو جباری و داداری
تو هستی معدن شفقت تو هستی منبع رحمت

تو رحمانی تو سلطانی تو سبحانی تو منانی
تو هستی صاحب عزت تو هستی لایق عظمت

مطلع

تو جاوید بهی ای صانع اکبر بهر صنعت
تو ظاهر میشوی ای کاتب قدرت زهر صورت

تو می بخشی بکمزوران توان طاقت و قوت
تو میسازی به بیدولت عطا گنجینه دولت

ترا زیبد خدائی و شهنشاهی و ذی جاهی
ترا شایان چنین فخر و چنین شان و چنین شوکت

توئی اول توئی آخر توئی ظاهر توئی باطن
توئی ناظر بهر خلوت توئی حاضر بهر جلوت

توئی محبوب هر عاشق توئی مطلوب هر طالب
توئی معبود هر مذهب توئی مقصود هر ملت

تراخوانند ترا دانند تراخواهند ترا جوید
ترا سجده کند هر بنده بر خاک عبودیت

تو بخشیدی بهندی طبع موزون سینه روشن
تو بنهادی برین عاجزترین بندگان منت

بسا تاجداران اهل حکومت
بسا گلعذاران مقبول صورت

بسا پهلوانان اهل شجاعت
بسا زورمندان پر زور و قوت

بسا بندگان سالکان طریقت
بسا رهروان واقفان حقیقت

بسا اهل حشمت بسا اهل دولت
بسا اهل عظمت بسا اهل شوکت

بسا اهل عزت بسا اهل حرمت
بسا اهل عصمت بسا اهل عفت

شهان جهان والیان ولایت
امیران ذی جاه و ارکان دولت

که بودند در دار دنیای فانی
شب و روز سرگرم در عیش و عشرت

گذشتند و رفتند آخر ز دنیا
نبردند با خود بجز رنج و حسرت

نه آن مال ماند و نه دولت نه سامان — نه آن زور ماند و نه قوت نه طاقت
از ایشان بجز نام باقی نشانی — دوباره نماند اندرین دار حیرت
نیاید نظر اندران نا امیدی — نه تاج حکومت نه تخت امارت
کس از دوستداران یاران و همدم — بدیشان نکرد اندرین ره رفاقت
همه دولت و مال و ملک و خزانه — بیفتاد در دست اهل وراثت
همه خویش و بیگانه بر مال مرده — کشادند هر چار سو دست غارت
بهر حیله بردند و بی باک خوردند — بعیش و نشاط و خوشی و فراغت

کن از دست خود مال و زر صرف هندی
دگر نه بدل زو بماند ندامت

هر چه هست اندر وجود عالم امکان ازوست — آدم و جن و ملک و حور و غلمان ازوست
خنده زن در گلشن عالم گل خندان ازوست — اشکبار اندر غم گل بلبل نالان ازوست
جلوه گر در باغ سرو و سنبل و ریحان ازوست — رونق تازه بهر موسم درین بستان ازوست
شمع بزم افروز در هر انجمن رخشان ازوست — مهر زر و پرتو فگن روشن مه تابان ازوست
در زمانه انقلاب گردش دوران ازوست — گنبد گردنده صبح و شام سرگردان ازوست
نیستی زو هست زو پیدا ازو پنهان ازوست — خشک و تر زو بحر و بر زو کوه و میدان ازوست
در میان سینه روشن جلوه عرفان ازوست — پرتو افگن بر وجود خاک نور جان ازوست
چاره زو بیچارگی زو وصل زو هجران ازوست — دلدهی زو بیدلی زو درد زو درمان ازوست
اشتعال آتش هر سینه سوزان ازوست — زوست ذوق اهل ذوق و شوق مشتاقان ازوست

کلک گوهربار بر کاغذ گهرافشان ازوست
شاعر هندی ثناخوان اندرین دیوان ازوست

سرنگون در سجده اخلاص هر حیوان ازوست — خم بمحراب عبادت گردن انسان ازوست

در ثنا خوانی بیان عذب البیانی ہر زمان — در زبان دانی زبان رطب اللسانی آن ازوست
دین ازو دنیا ازو مذہب ازو ملت ازو — صدق ازو اخلاص ازو ایقان ازو ایمان ازوست
زور بازو ہی کمزور زور گردد عطا — قوت دنا تب توانی جسم ہر بیجان ازوست
ہست در گلشن ازو رونق تازہ آب و تاب — خار و گل را تازہ سرسبزی ہر بستان ازوست
انکسار و عجز خاک و تیزی و تندی باد — جوش آب و اشتعال آتش سوزان ازوست
زوست ہر نادار و مفلس بینوا و تنگدست — شاہ زو حاکم ازو مالک ازو سلطان ازوست
برق خندان است زو بر سبزہ زمین لالہ زار — بر سر گلزار ابر تر گہر افشان ازوست

زوست قائم ہند یا بنیاد ارکان ثبات
در ازو دیوار زو دیار زو دربان ازوست

ای کہ روشن چہرہ شمس و قمر ز انوار تست — دیدۂ اہل نظر پر نور از دیدار تست
باطن ہر اہل دل گنجینہ اسرار تست — سینۂ اہل صفا آئینہ رخسار تست
جابجا خندان بستان جہان گلزار تست — از خزان فارغ ہمیشہ گلشن بنجار تست
کے شود مشغول با کار دگر اندر جہان — ہر کسے کو از جان و دل شاغل بشغل کار تست
دوست کس نیست ہر کس با تو دارد دوستی — ای نگر دو یار کس ہر کس کہ از دل یار تست
ہست ہر بلبل بگلزار رخت نغمہ سرا — در دل ہر کس بستان غم مانہ خار تست

مطلع

قطرہ قطرہ مثل دریا مظہر اظہار تست — ذرہ ذرہ صورت خور مطلع انوار تست
باز ہر دم بر لب تقریر از اقرار تست — ہر زبان ذاکر باہل ذکر از اذکار تست
برق رخشان روشن از رخسار پر انوار تست — ابر نیسان فیض یاب از دست گوہر بار تست
در جہان مستغنی از چارہ گری آزار تست — فارغ از درد و الم ہر عاشق بیمار تست
ہر کس از فرمان تو وا یابد سر از سر زبر — سر نہادہ از اطاعت بر منبر بار تست

مالک وحش و طیور و والی جن و بشر	صانع نیک و بد و خلاق خیر و شر یکے است
موجد ایجاد موجودات عالم واحد است	بیگمان لاریب و بیشک خالق اکبر یکی است

مطلع

در نظرہا رونما صورت ز ہر منظر یکی است	جلوہ گر نقشہ زہر دیوار و در و در یکی است
کارفرمای جہان سلطان بحر و بر یکی است	حاکم اقلیم شرق و غرب خشک و تر یکی است
بس رخ ہر نقش یک نقاش جلوہ میدہد	ظاہراز ہر جلوہ تصویر صورت گر یکی است
اندرین گلزار رنگ و بوی ہر گل واحد است	اندرین گنجینہ آب و تاب ہر گوہر یکی است
تار و گل یکسان بود در دیدۂ وحدت پرست	پیش مردان موحد قدر خاک و زر یکی است
ہست بر یک منحصر کار زمین و آسمان	انتظام و استحکام زیر و بالا ہر یکی است
ہر حساب اندر حساب خود شد از یک آشکار	ہر رقم ہر ہندسہ ہر شکل جہان دیگری است
در کمالات جمال و خوبی و ذات و صفات	از ہمہ بہتر یکے از جملہ بالاتر یکے است
بر امیران آمر و بر حاکمان فرمان روا	بر شہان شاہنشہ و بر سروران سرور یکے است
کاتب سرخط عالم صاحب لوح و قلم	اہل دیوان منشی تقدیر و سردفتر یکے است
لی ہمال و بے مثال و بی نظیر و لاشریک	طیب و پاک و طہور و طاہر و اطہر یکے است

غم مخور ہندی کہ در ہر کار تو صبح و مسا
حامی و مشکل کشا و یاور و یاور یکے است

باشد آن مرد ولی شایان شان معرفت	آنکہ در خاک وجودش ہست جان معرفت
رنگ و بوی آن گل رنگین شناسد در چمن	ہر کہ باشد عندلیب بوستان معرفت
چہرہ روشن مثل سینہ چو آئینہ صفا	حق عطا کرد است بہر عارفان معرفت
آفتاب اوج عرفان پرتو افگن جا بجا است	چار سو جاری است دریای روان معرفت
عارف حق پشت خم دارد بمحراب سجود	سر نہ بردارد ز خاک آستان معرفت

مطلع

سینه خود را کن ای عارف کان معرفت
منبع افضال بحر علم و کان معرفت

تر زبان باش ای زبان‌دان از بیان معرفت
کن زبان را در تکلم ترجمان معرفت

غوطه زن در لجهٔ ذکر الهی غوطه زن
گوهری حاصل کن از بحر روان معرفت

مثل خور شام و سحر گرم شو در بندگی
تا شود از چهره‌ات ظاهر نشان معرفت

خون دل چون لاله از جام محبت نوش کن
تا شود روشن دل از داغ نهان معرفت

صاحب تحقیق از رمز حقیقت واقف است
داند این نکته که باشد نکته‌دان معرفت

سفرهٔ الوان نعمت پیش تو گسترده اند
هندیا بردار یک لقمه ز خوان معرفت

داند آن کاتب مضامین کتاب کائنات
هست واقف آن محاسب از حساب کائنات

می‌نماید جلوه خدا اندر حجاب کائنات
هست آن پرده‌نشین اندر نقاب کائنات

حضرت خلاق در هر صبح و شام و روز و شب
می‌کند بر خلق ظاهر انقلاب کائنات

کاشف اسرار ظاهر کرد هر راز نهان
فاتح ابواب بکشود است باب کائنات

مطلع

می‌گشاید حضرت حق پیچ و تاب کائنات
دور می‌سازد ز دلها اضطراب کائنات

گاه شد در روز روشن آفتاب کائنات
گاه در شب جلوه‌گر شد ماهتاب کائنات

گاه ظاهر کرد از گل رنگ موجودات خویش
گه نمود از روی سبزه آب و تاب کائنات

شد عیان از ذره تا خورشید تابان در نظر
چون خدا برداشت از چهره حجاب کائنات

خلق را از نشهٔ جام محبت مست کرد
حق کشید از شیشهٔ قدرت شراب کائنات

محرم اسرار جزو کل خدای اکبر است
هست خالق واقف عیب و صواب کائنات

هندیا در پارسی تحت گن حمد خدا

تا که ویران تو باشد انتخاب کاینات

گر از خاک گردید اظهار قدرت
گر از گل شگفته دید گلزار قدرت

گر از ماه بنمود انوار قدرت
گر از مهر بگشود اسرار قدرت

بهر خطه شد حکم تقدیر جاری
بهر شهر شد گرم بازار قدرت

خداوند دین و دنیا نوشته است
خدا کرد تحریر طومار قدرت

همی بخشد از فیض خود آب و تابی
بهر گلشن ابر گهربار قدرت

مقطع

بهر دیده بنمود آثار قدرت
بهر یک زبان کرده اقرار قدرت

گشاید زهر پرده اسرار قدرت
نماید بهر دیده دیدار قدرت

خدا از ره قدرت و عین حکمت
کند کارسازی بهر کار قدرت

کند هر چه خواهد خداوند عالم
بهر حال او هست مختار قدرت

بهر خانه شمع تجلی فروزان
منور بهر مجلس انوار قدرت

بود منکر ذات خلاق اکبر
کند هند یا هر که انکار قدرت

فی الحقیقت خانه دنیا سرای محنت است
معدن رنج و غم و آلام و کان آفت است

طالبان ذات حق را فقر و فاقه دولت است
خاکساران خدا را خاکساری عزت است

حب دنیا وحشت است نخوت است و غفلت است
زحمت است و ذلت است حسرت است و حیرت است

دان غنیمت هر قدر از مرگ حاصل فرصت است
زانکه این وقت است اندک وقت و اندک مدت است

بر سر استاده است در دنیای دون یک اجل
آخرین دم هر دم و هر وقت وقت رحلت است

هر چه هست اندر کف امروز حق دیگر است
مال بیگانه تمام این گنج و مال و دولت است

قوتش ناقوتی و طاقتش ناطاقتی
فرحتش تنگ‌بینی و عزت سراپا ذلت است

همندیا۔ هرگز مثال اندر عمل با دو مثال
زانکه در دنیا تا آل حال داغ حسرت است

گاه روشن ذات حق اند خود در وحدت است — گاه مثل ماه تابان جلوه‌گر در کثرت است
ناظرانه در خلوت است و حاضر اندر جلوت است — ذات حق موجود اندر کثرت است و قلت است
ب بجنبه ند لغبه تنش کرا این قدرت است — دم زند در حکم تقدیرش کرا این جرأت است
حسن روز افزون آن معشوق جهان صبح و مسا — گاه در صورت نمایان گاه اندر سیرت است
سرکشان دارند سر زیر عجب شان نگون — گردن گردن کشان خم زیر بار منت است
سیر سازد روزی هر روز آن روزی رسان — جا بجا گسترده اندر دهر خوان نعمت است
ابد حسرت مینا بد چهره عشرت خدا — آب حیوان رخ نهفته در میان ظلمت است
کی نماید جلوه نور ذات اندر دیده اش — بر رخ هر کس که افتاده حجاب غفلت است

دست و پای خود بجنبان در عبادت روز و شب
زانکه همندی اندرین حرکت سراپا برکت است

هر آنکه لایق اعزاز و سربلندی هست — بخاک عجز سر انکسار دارد پست
هر آنکه دل بخدا از همه تعلق بست — بشد مجرد و پیوند ما سوا بشکست
نمود ترک تعلق هر آنکه در دنیا — خلاص گشت ز بند غم از مصیبت رست
گره کشا دل عالم ز کار سر بسته — هر آنکه رشته بسر رشته محبت بست
بمرد هر که بزندان حرص دنیا ماند — ببرد جان بسلامت هر آنکه بیرون جست
چو نقد عمر عزیز است در دل از همه چیز — مده تو این همه سرمایه رایگان از دست
بلوح دهر همان نقش میشود تحریر — نوشت خامه قدرت هر آنچه روز الست
کمر برای سفر همندزبن سر ابر خیز — که نیست بهر مسافر درین مقام نشست
نمود ذات و صفات از ظهور ذات خداست — وجود نیستی و هستی از وجودش هست

خدا بوقت غم و رنج میکند امداد | خدا بحالت افتادگی بگیرد دست

ردیف ث

بنوش جام محبت بدور خود هندی
کرتا ظهور قیامت همیشه باقی ست

الغیاث ای حاکم تخت حکومت الغیاث | الغیاث ای والی ملک ولایت الغیاث
الغیاث ای دادبخش اهل حاجت الغیاث | الغیاث ای حامی وقت مصیبت الغیاث
المدد ای داروی درد دل هر دردمند | الغیاث ای چاره ساز اهل علت الغیاث
دافع هر محنت و غم رافع رنج و الم | همدم هر اهل دم وقت مصیبت الغیاث
منبع لطف و عطا و مظهر جود و سخا | مطلع نور صفا کان عنایت الغیاث
بنده پرور سایه گستر فیض بخش و دادگر | معدن احسان و اکرام و محبت الغیاث
دستگیر بنده بیدست و پا در بیکسی | همدم و دمساز اندر رنج و راحت الغیاث
مالک و سرباز و او اهل حکم و اهل زور | اهل طاقت اهل قوت اهل قدرت الغیاث
ذوالجلال قادر و قیوم و رحمان رحیم | خوان نعمت ابر رحمت گنج حکمت الغیاث

مقطع

بنده ام پابند حرص و آز و غفلت الغیاث | بیکسم درمانده در زندان حیرت الغیاث
نازل است از گردش گردون گردان بر سرم | تازه غم تازه مصیبت تازه آفت الغیاث
دیده میگرید بسوز درد دل شام و سحر | بر جگر خندد همیشه داغ فرقت الغیاث
رفت از جسم نحیف قوت و تاب و توان | از تن ناطاقتم طاق است طاقت الغیاث
وقت لطف است اندرین موقع بحال ای لطیف | موقع امداد و افضال و اعانت الغیاث
میکند در بارگاهت مجرم ای فریاد رس | اهل غم اهل مصیبت اهل نکهت الغیاث

دل نه بندد هندی اندر بندگی و حسرتا
نفس سستی میکند اندر عبادت الغیاث

میکند بر من ستم گردون گردان الغیاث	الغیاث ای بادشاه ملک دوران الغیاث
هست خاطر در غم گیسو پریشان الغیاث	دل چو آئینه بهجر چهره حیران الغیاث
در خیال رنگ و بوی لاله زار حسن تو	هست چون بلبل دل پر داغ نالان الغیاث
جان بیتاب از تب و تاب درونم میطپد	دل همیسوزد ز سوز آه سوزان الغیاث
میکند جور و ستم نفس ستمگر بر دلم	بر من خسته جگر هر وقت و هر آن الغیاث

مطلع

دیده در جوش محبت هست گریان الغیاث	زآتش پرسوز هجرت سینه بریان الغیاث
وحشتم آواره میسازد بهر شهر و دیار	میکشد دیوانگی سوی بیابان الغیاث
رهزنان در راه عرفان هر زمان استاده اند	شهوت و حرص و هوا و نفس و شیطان الغیاث
دشمن جان است هر کس اندرین دنیای دون	نیست غیر از ذات تو دیگر نگهبان الغیاث
بهر دنیا هست لاحق این دل طامع را	اضطراب و حیرت و افسوس و ارمان الغیاث
میبرد در کج نفس کجرو هر زمان از راه راست	الغیاث ای رهنمای راه عرفان الغیاث

از ره لطف و کرم مهندی خداوندش دهد
میکند هر کسکه بر در بار یزدان الغیاث

کی نهان ماند بدل داغ نهان مستغیث	زانکه گوید راز چشم خون فشان مستغیث
کی شود در گفتگو گویا زبان مستغیث	زانکه هست از شرح مستغنی بیان مستغیث
آید اندر گوش هر کس ناله های دادخواه	میرود بر آسمان آه و فغان مستغیث
خانه اهل مصیبت دار رنج و آفت است	مسکن درد و الم باشد مکان مستغیث
آه سرد و رنگ زرد و چشم تر درد جگر	زین نشانها میشود ظاهر نشان مستغیث
بر زبان هر ساعت و هر وقت هر دم روز و شب	[illegible] یا صمد تازه بجان مستغیث

بشنود باگوش رغبت داستان مستغیث
واقف حال درون و رازوان مستغیث

باب انصاف است طالب انصاف را
آستان معدلت دار الامان مستغیث

نه استغاثه پیش اهل عدل کے بندد زبان
گر رود اندر سر انصاف جان مستغیث

تا نگردد در قفس محبوس مثل عندلیب
بندگی گر نه لب فریاد خوان مستغیث

بر در دیگر برد کے غیر باب معدلت
نا توانیهای جسم ناتوان مستغیث

همچنان بر در گرفتار و دکوفی مکان
ناله و فریاد و زاری کن لسان مستغیث

میرسد آخر بگوش حق صدای مستغیث
موم گردد سنگ خار از نوای مستغیث

کوه گردد کاه از سوز صدای مستغیث
قاضی الحاجات داند مقتضای مستغیث

حاکم از حال دل محکوم میدارد خبر
کے رسد بر درگه والا سوای مستغیث

بار کے یابد بجز سایل بدربار شهان
کس بجز منصف نگردد آشنای مستغیث

نشنود کس استغاثه جز شه فریادرس
خانهٔ عدل و کرم گردد سرای مستغیث

داد گر بخشد جناب دادگر حسب المراد
تا نگردد اندران حاصل رضای مستغیث

در عدالت گستری راضی نگردد دادگر

مطلع

از خدا حاصل شود هر مدعای مستغیث
می نشیند بر هدف تیر دعای مستغیث

دستگیری کن درین زندان غم یا دستگیر
تا شود از دام غم وارسته پای مستغیث

یا غیاث المستغیثین حاکم فریادرس
اندرین مشکل توئی مشکلکشای مستغیث

چاره کن هر بندهٔ بیچاره ای چاره ساز
داروی درد سقیمان و دوای مستغیث

بندهٔ محتاج یابد از تو ما یحتاج خویش
زانکه هستی در جهان حاجت روای مستغیث

بر عطا داری نظر ای معطی دو زمان
عفو فرمائی تو هر جرم و خطای مستغیث

در نظر مظلوم داد گر داری مدام — دعوی هر مدعی و مدعای مستغیث
هست دامن دربار تو بهر دادخواه — باب عدلت دامن ملجا برای مستغیث

رحم فرمایند اگر هندی خداوند جهان
دور گردد محنت و رنج و بلای مستغیث

صاحب دولت فراهم میکند دولت عبث — می کشد بر دوش همت بار این حسرت عبث
هست بهر چند روزه زندگانی در جهان — جمله سرگردانی و حیرانی و محنت عبث
زین جهان چون رخت بست آخر مسافر بنده وار — فکر ایوان و سرای منزل و مکنت عبث
بر تن خاکی که گردد خاک بعد از چند روز — جامهٔ زر دوز زیب و زیور و زینت عبث
هست در ملک فنا این سلطنت بی پایدار — تخت دولت تاج حشمت مسند عزت عبث

مطلع

بندهٔ محکوم سر می پیچد از طاعت عبث — هست در بند هوا و حرص هر ساعت عبث
میکند این گل بانگ موسم خود در چمن — ناز بر حسن و جمال و خوبی صورت عبث
زادم دانا عبث دیوانگی باید ظهور — بر خلاف آدمیت جوش این وحشت عبث
هستی انسان چو در هستی برای بندگی است — در دماغ نیست اظهار این نخوت عبث
میشود آخر چو در دست اجل تنها شود — مجمع خدام و فوج و لشکر و حشمت عبث
بر هوا قایم چو بنیاد سرای زندگی است — هست امید قیامش اندرین حالت عبث
گشت چون ذلت مآل عزت دنیای دون — میکند حاصل مذلت بهر این عزت عبث
ای فقیر از باب خلاق جهان مطلب بخواه — کن نه رسوا خویشتن را بر در خلقت عبث
چون تو اندر دار دنیا بهر رفتن آمدی — میکنی زین وعدهٔ موعود خود نفرت عبث
پیش بنده دست خواهش میکنی تا حق دراز — بر در انسان کنی خم گردن منت عبث

دولت و اولاد هندی هر دو جانی دشمن اند

میکنی اندر جهان با دشمنان الفت عبث

بنده پابند است در زندان این دنیا عبث
هست در بحر تحیر غرق سرتا پا عبث

بهر یکیک دانه می پوید بهر صحرا عبث
بهر یکیک قطره می گردد بهر دریا عبث

خانه خانه همچو سگ گردد پی هر استخوان
بهر یکیک لقمه بر هر در کند غوغا عبث

اشرف المخلوق انسان اهل عزت آدمی
بر در مخلوق خود را میکند رسوا عبث

میکند ناکردنی آرد بلب ناگفتنی
بیشتر و صد از زین هر حرکت بیجا عبث

مطلع

عقل گم کرده است افسوس این دنیا عبث
دیده خود بین بپوشید است این بینا عبث

دل به بند در چمن بهر گل رعنا عبث
مثل بلبل شور در بستان کند بر جا عبث

در هوا و حرص میگردد بشکل گردباد
آه این خاکی بهر کوه و بهر صحرا عبث

سعی اسکندر نبود اندر جهان بیفایده
داد جان اندر حصول سلطنت دارا عبث

اهل دنیا نقد عمر خود عبث برباد داد
جمله سرمایه تلف کرد اندرین سودا عبث

صورت گردون دون هر سو بروی زمین
ماند سرگردان بدنیا طالب دنیا عبث

سر کشید از بندگی این بنده حق در جهان
گردنا بند تعلق هر کسی خود را عبث

همتا یا چون اختیار کار در دست خداست
سعی لاحاصل است و جستجوی ما عبث

نباشد غیر ذات حق دگر کس در جهان وارث
که بعد از نقل هر اهل مکان گردد جهان وارث

بهر زیر و زبر قابض بهر ملک مکان وارث
بهر خانه مکان دارد بهر یک خاندان وارث

بهر ملک بهر کشور بهر شهر و بهر قریه
خدای انس و جان مالک خدا وند جهان وارث

گهی مالک بهشتی و گهی در نیستی حاکم
گهی اندر زمین فرمانروا و در زمان وارث

خدای پادشاه ذو الجلالی حی قیوم
بدل حافظ بجان ناظر نهان آشکار وارث

چه باعث که باد مخالف وزید است — پدید است زنگ گلستان چه باعث
کند گردش تازه ظاهر شب روز — درین دور گردون گردان چه باعث

مطلع

شود بنده محکوم شیطان چه باعث — تتابد بسر از حکم جهان چه باعث
شود با وجود شرافت به نیا — ز انسانیت خروج انسان چه باعث
چو در زیر خاک است آخر مقامش — برد تا فلک بام ایوان چه باعث
چو هر یک اجل بر سر است ایستاده — برین زندگی هست نازان چه باعث
درین ضعف انسان کمر زور برپا — کند هر زمان تازه طوفان چه باعث
چو نزدیک تر حق ز حبل الورید است — فراق و جدائی حرمان چه باعث
چو در جسم و جان است نور ظهورش — ز دیده نهان است جانان چه باعث
بهر جا است حاضر بهر سمت ناظر — مگر هست از خلق پنهان چه باعث

ردیف	چو رزاق روزی رسان است هندی تو سستی پریشان و حیران چه باعث	ج

جمع کن در سینه از ذکر خدا ای یار گنج — زانکه اندر دار عقبی باشد این در کار گنج
خیر کن هر ساعت و هر وقت هردم بار بار — تا کز نزدت جمع زان نیکی شود بسیار گنج
مطلع انوار حق دل را کن از نور یقین — کن فراهم در میان سینه از اسرار گنج
خرج در دنیا بکار نیک کن گنجینه را — بعد مرگت تا نماند در زمین بیکار گنج
در سخاوت زر فشان بر خلق مثل آفتاب — کن دو دسته خرج مثل ابر گوهر بار گنج
خرمش با حسرت و غم گشت پیوند زمین — جمع قارون کرد لا حاصل جهل انبار گنج
جمع کن جا بجای بهر شهر و دیار از مال خویش — بر فشان زان گنج در هر کوچه و بازار گنج
سائلان شود از دو گر حق زر نصیب — سائلان را میشود حاصل ازان دربار گنج

تو پادشاه جهانی و دد و جهان محتاج — تو بنده پروری و جمله بندگان محتاج

جهان بباب عطای تو روز و شب سایل — زماند بدر لطف تو هر زمان محتاج

بلوش قدرت خود گوش میکنی یارب — کند چو بر در دربار تو فغان محتاج

رسد بکام دل خویش از عنایت تو — غریب و عاجز و کمزور و کم زبان محتاج

مطیع حکم تو دام و دد و وحوش و طیور — ز رشته بنده درگاه و انس و جان محتاج

مطلع

فقیر تابع فرمان تو شهان محتاج — ضعیف سایل درگاه تو جوان محتاج

تو شاه دور دمانی زمانه محکومست — تویی خدای جهان و جهانیان محتاج

تو بی سوال دهی گنج و مال سایل را — چه حاجت است کشاید بدان زبان محتاج

گدا بلطف تو سلطان ملک مال شود — غنی شود بعطای تو ناتوان محتاج

تو بحر فیضی و مخلوق تشنه دم آب — تو خوان نعمتی و خلق هر زمان محتاج

نموده صورت گردون سر نیاز نگون — پی حصول مقاصد بر آستان محتاج

همیشه صاحب حاجت کشاده دست دعا — نهاده گردن تسلیم هر زمان محتاج

سران دور زمان بندگان حلقه بگوش — بخاک بوسی دربار سروران محتاج

مدار یا رب خدایا غریب هندی را
بفضل و مرحمت خویش در جهان محتاج

خدا الفرق گدامی نهد ز دولت تاج — کند شهان جهان را به نیم نان محتاج

باختیار کند کار هر چه میخواهد — بجز اجازت و حکم و بغیر استمزاج

خدا المونه هستی ز چار عنصر ساخت — خدا نمود بیک یک وجود چار مزاج

بچار سوی جهان ابر رحمتش بارد — بشرق و غرب و زمین بحر قدرتش مواج

دوای درد دل دردمندی بخشد — کند ز غیب بی درد لاعلاج علاج

منور است بہر خانہ جلوۂ قدرت — ز نور حسن بہر طاق روشن است سراج
کسے است صاحب مال و غنی و دولتمند — کسے است مفلس و عاجز برای محتاج
کسے محاصل ملک و مال میگیرد — دگر خراج ادا سازد و گزارد باج
کسے نشستہ نگون سر بخاک عجز و نیاز — قدم نہادہ دگر کس بپایۂ معراج
کسے است بدگہر و بدشعار و بدکردار — کسے است نیک سرشت و نیک خو و نیک مزاج

بحال دولت فانی مبند دل ہندی
کہ بعد مرگ بیک لحظہ میشود تاراج

ہست اندر چشم اصحاب توکل مال ہیچ — تخت و دولت تاج حشمت مسند اجلال ہیچ
بگذراند ہر کہ لا طائل بدنیا عمر خویش — ہست حالش پیش اندر حال و استقبال ہیچ
نیست قدر مال و زر در دیدۂ اہل کمال — ہیچ حکم و ہیچ ملک و دولت و اقبال ہیچ
منزلت حاصل نگردد بندہ را جز بندگی — ہست حسن صورتش بی زینت اعمال ہیچ

مطلع

حالت اہل تعلق ہست در ہر حال ہیچ — گفتگوی بی سود را حاصل کلام و قال ہیچ
در سر انجام مہام عالم فانی بود — بہر ہر انسان تلاش سعی و استقلال ہیچ
ہیچ قوت ہیچ طاقت ہیچ زور و ہیچ شور — ہیچ جام و ہیچ سام و ہیچ رستم زال ہیچ
ہیچ شکل و ہیچ صورت ہیچ حسن و ہیچ جمال — خوبی رخسار ہیچ و زلف و خط و خال ہیچ

ہندیا در زندگی از یاد حق غافل مباش
ہیچ وقت و ہیچ روز و ہیچ ماہ و سال ہیچ

طالب عرفان نمیدارد بدولت احتیاج — تشنۂ خالق ندارد پیش خلقت احتیاج
صاحب وحدت نمیدارد بکثرت احتیاج — اہل خلوت را نمی باشد بجلوت احتیاج
عاشق رویش نمی بیند بغیبت سوی گل — ساکن کویش نمی دارد بجنت احتیاج

ماشی مولی است بیشک از اختلاط غیر پاک
اہل حق را نیست باکس فی ات

چون نباشد مردہ را رغبت بآب زندگی
چون نگردد تشنہ را با ابر رحمت احتیاج

بندگان را نیست غیر از بندگی کار دگر
عابدان را نیست جز شغل عبادت احتیاج

کی بجز محبوب خود پیش دگر ظاہر کند
اہل شوق و ذوق و اخلاص و محبت احتیاج

کی بود فرمانروای کشور تجبیر بدرا
با ہجوم لشکر و فوج و ولایت احتیاج

کی دوا خواہد مریض درد باطن از طبیب
کی برد پیش معالج بہر صحت احتیاج

کی شود سائل بپای صاحب حشمت فقیر
کی برد قانع بپیش اہل دولت احتیاج

عاشقان را نیست جز عشق و محبت آرزو
اہل الفت را نباشد غیر الفت احتیاج

ہست ہندی صرف محتاج خداوند کریم
نیستش اندر جہان با اہل حاجت احتیاج

بندہ را سازد فقط پابند حسرت احتیاج
اہل عزت را دہد در خلق ذلت احتیاج

میکند کمزور ہر بازوی ہمت احتیاج
اہل طاقت را کند بیتاب طاقت احتیاج

سرکشان را در زمانہ سرنگون حاجت کند
میکشد بر پشت مردان بار منت احتیاج

آدمی را خوار حاجت میکند اندر جہان
میرساند رنج و تکلیف و اذیت احتیاج

میکند برباد ننگ و نام و عز و آبرو
نیکنامان را بہنگام ضرورت احتیاج

سر بسر رنج است حاجت حسب توقیر را
اہل حرمت راست سر تا پا حقارت احتیاج

یا خدا صبر و قناعت کن بدین ہندی عطا
تا نہ باقی ماندش اندر طبیعت احتیاج

چارہ جوید از تو ای شافی مریض لا علاج
مرگ خواہد دردمند درد باطن با علاج

چون توئی چارہ گر بیچارگان ای چارہ ساز
بخش از دست شفا بہر دل شیدا علاج

لطف کن لطف ای شفا بخش مریضان جہان
تا شود از غیب بہر درد دل پیدا علاج

لادوا شربت دیدار ست کے بخشد شفا — شربت دیدار می باید لی آن لا علاج

بهر بیمار تپ هجران و تحرور فراق — هست در دست شفا بخشت خداوندا علاج

از فلک بهر دوائی دل مسیحائی فرست — بهر ما نازل بکن از عالم بالا علاج

بهر صفرائی دل صفرا زده کن چاره — بهر سودائی دل سودا زده فرما علاج

ز اعتدال خود طبیعت در غمت برگشته است — کن که بهر این مرض دانی تو ای دانا علاج

از جناب طالب عقبی همیخواهد مدد — اند تو میجوید مریض علت دنیا علاج

دردمند عشق نیست محتاج طبیب — عاشق زارت نمیدارد تعلق با علاج

چون طبیبان زمانه جمله بیمار تو اند — از که گردد جز تو حاصل بهر دردها علاج

بر لب آمد جان بهجرانت دل بیمار را — منحصر بر ذات و پاک تست یا مولا علاج

از تو حاصل تا نگردد مرهم داغ جگر — بهر بیمارت اثر نکند دگر اصلا علاج

ردلیف	غم مخور هندی ز درد دل درین بیت الحزن خود کند آن شافی مطلق کرم فرما علاج	ح

کن بهر یک نیک و بد ای مرد نیکو کار صلح — زانکه سازد صلح کل با هر کسے اظهار صلح

صالحان را هست با پیر و جوان درکار صلح — با زمانه دوستی با یار و با اغیار صلح

گرچه دشمن دشمنی صد بار با صالح کند — از ره صدق و صفا او میکند هر بار صلح

دیدهٔ صلحش همیشه بر صلاحیت بود — هر زبان صلح است در دل صلح و در گفتار صلح

باعث هر خیر و خوبی صلح باشد در جهان — در زمانه هست بکار آید بهر یک کار صلح

هست این نفس شریر ای دوست جانی و تن — با چنین بدخواه بد سیرت مکن زنهار صلح

مقطع

راحت روح است صلح و جان جسم است صلح — دارد ای هندی دوای درد دل بیمار صلح

میشود دیدار حاصل طالب دیدار را — پرده بردارد اگر از چهرهٔ دلدار صلح

روز و شب چو رگ تار یکتا مال سرگرمی چرا ۔۔۔ بنده شو کن بندگی بر چه بر شام و صباح
گردن تسلیم نه بر قت بر خاک نیاز ۔۔۔ کن دو تا در بندگی پشت دگر شام و صباح
دار جاری بر زبان ذکر خداوند جهان ۔۔۔ بر زبان بر ساعت بر وقت بر شام و صباح
ابر رحمت میفشاند از عطای کردگار ۔۔۔ بر سر بر تشنهٔ الفت گهر شام و صباح

ہندیا فکر اقامت در جہان لا حاصل است
چون به بندی زین سرا رخت سفر شام و صباح

خداست مظهر انوار و فالق الاصباح ۔۔۔ خداست کاشف استار و فاتح و فتاح
بهر معامله کان مصلح جهان خواهد ۔۔۔ برای مصلحت بندگان کند اصلاح
بشرق و غرب جهان کرد مهر و مه روشن ۔۔۔ برای روز یکی بهر شب دگر مصباح
بجو از هر چه مطلب باری از خدای کریم ۔۔۔ بصد نیاز و بصد عجز و زاری الحاح
گر از وجود و به جلوه حضرت موجود ۔۔۔ که از حجاب دل و جان پدید ارواح
نجات کشتی نوح از بلای طوفان یافت ۔۔۔ در آن جهاز چو گردید خود خدا ملاح
صلاح عالم ایجاد دست آن مصلح ۔۔۔ فلاح کار جهان است هر دو آن فلاح
بحکم او ست همه نیش و نوش در عالم ۔۔۔ خداست مرهم داغ جگر خدا جراح
خدا بدیده دلی نور نور می بخشد ۔۔۔ بشاهراه هدایت خدا نهد مصباح
خدا کند شکر از چوب نیشکر پیدا ۔۔۔ ز سنگ ذائقه شور و لذت املاح
باختیار کند کار حضرت مختار ۔۔۔ بغیر مشورت استظهار و استصلاح
خداست حاکم و محکوم آسمان و زمین ۔۔۔ خداست حامد و محمود و قح بندگان مداح
بصفحهٔ دفتر ایجاد شد رقم آخر ۔۔۔ هر آنچه خامهٔ قدرت نوشت بر الواح

بخور به بخش بده گنج سیم و زر ہندی
چو داد مالک مخزن بدست تو مفتاح

بذکر خیر تو جاری است هر زبان فصیح   بهر لب است ز اوصاف خوبیت تشریح

ز نور ذات تو ظاهر ظهور سایهٔ نور   شود ز قدرت تو جلوه حسین تسبیح

یکی بذکر تو تهلیل بر زبان دارد   دگر بشوق تو خواند ز لوح دل تسبیح

بجسم میرسد از ذات پاک تو آرام   نصیب روح ز فضل تو راحت و ترویح

زبان اهل دلان وقت ذکر فکر کند   بیان شمهٔ اوصاف تو صحیح صحیح

کند چه چاره دل و رد شد عشقت را   که خود و پدر د محبت مریض هست مسیح

ز دیده دور اگر پرده دوئی گردد   نظر تو آئی ز هر جلوه صحاب صریح

کجاست خامه که وصف تو بر زبان آرد   زبان کجا که کند شمهٔ ازان تشریح

ترا شریکی و نی مثلی فرید و وحید   که نسبت هیچ دگر را بذات تو ترجیح

مطلع

نهی تو مرهم صحت بروی ریش جریح   الهی بفضل و عنایت دوباره زنده مسیح

شود صراحت توحید تو ز هر تصریح   ظهور ذات تو واضح شود ز هر توضیح

ببوی تست معطر دماغ هر گلزار   رسد ز هر گل و بلبل ز بیخ تو تفریح

بیان نکته وحدت که بر زبان آرد   که نیست لایق تشریح و قابل تنقیح

دلست وایق ذوق کلام تو هندی
بهر عبارت شیرین و در بیان ملیح

شده چو از نور ظهور ایزدی اظهار روح   بر عبادت گشته از اولین اقرار روح

زنده دل مردی که پیش از مرگ مرد اندر جهان   گیرد از خاک تن خاکی همیشه کار روح

هست ابر رحمت حق هر زمان گوهر فشان   تازه زو گردد بهستان بدن گلزار روح

بندگی کن بندگی ای صاحب صدق و صفا   دور گردد تا ازین صیقل همه زنگار روح

محرم راز حقیقت هست مرد حق پرست   کاشف سر الهی واقف اسرار روح

دل زسودای محبت سود حاصل میکند
گرم سازد گرمی سوز درون بازار روح

مطلع

از خدا جوید دوای درد جان بیمار روح
شافی مطلق کند چاره پی آزار روح

جلوه گر باشد بخشش نور ذات کردگار
جسم هر شخصیکه باشد مطلع انوار روح

ذائقه حاصل کند هر وقت کو اهل حال
از صدای نغمهٔ پرسوز موسیقار روح

دیده می بندد ز حسن صورت خوب جمال
میشود حاصل بباطن هر کرا دیدار روح

پاک گردد جسم خاکی ز اختلاف آب گل
شود پیدا از روش سیاهی چشم گوهر بار روح

در گذر از رنگ و بوی جسم خاکی در گذر
سیر امی بلبل مکن جز گلشن بنجار روح

لطف فرما ظاهر و پوشیده در عالم اله
دور دار از هندی آسیب تن آزار روح

در امید بمفتاح لطف تو مفتوح
کشاده از تو بروی زمانه باب فتوح

شود بفضل تو گلزار نار ابراهیم
نجات یافت ز گرداب آب کشتی نوح

نمود لطف مزیدت زیاده رتبهٔ خاک
که شد ز نور تو در وی ظهور جلوه روح

دوبارهٔ تا ابتهامت نیابد اندر هوش
هر آنکه گشت بعشق تو مست جام صبوح

جهان بشغل تو شاغل همیشه امی قدوس
زمانه ذاکر تسبیح تست یا سبوح

باب لطف ز هر سینه کینه میشوی
بری ز آئینه جسم و روح گرد قبوح

ز هر گناه بکن توبه در جهان هندی
که از عذاب شوی رستگار مثل نصوح

خدا نمود هر یک بهر طریق صلح و صلاح
خدا رساند جهان را بمنزل اصلاح

پی کشایش باب امید مخلوق است
بدست حضرت فتاح هر زمان مفتاح

مطیع حکم خداوند مالک الملک است
همه ولایت اجسام و عالم ارواح

دل قرار دہد بتن قوت و بجان آرام | رسد ز فضل کمالش بروح فرحت

ابہر دل تاریک میکند روشن | ز نور روشن ایمان و معرفت مصباح

بنور روز نماید خدا شب تاریک | کند ز شام ہویدا ظہور نور صباح

بشرق و غرب بگردد فلک بفرمانش | بحکم اوست مہ و مہر بر فلک سیاح

ببارگاه مقدس سران ملک کنند | ہمیشہ سجدہ تسلیم و زاری و الحاح

خدا بآینہ سینہ روشنی بخشد | ہمیشہ حالت بد را خدا کند اصلاح

بذکر اوست ہمہ خلق در جہان مشغول | زمانہ ہست ثناخوان و وصف او مداح

خدا بکشتی امید ناخدا باشد | درین جہاز نباشد کسے دگر ملاح

باوج معرفت حق رسید در یکدم | کشاد ہر کہ میان ہوای شوق جناح

جہاد بر سر میدان بنفس شیطان کرد | ز صبر و شکر و ریاضت بہ بست ہر کہ سلاح

چو ہست سایل درگاہ پاک تو ہندی
کشادہ دار براو باب فضل یا فتاح

نکرد نکتہ وحدت کسی از زبان تشریح | کہ ہست صرف ہمین خارج از بیان تشریح

نشد زبان لکلم بشرح آن جاری | نگشت نوک قلم آشنا بدان تشریح

بجای ہر سر مو گر شود زبان پیدا | بیان ز بندہ عاجز نگردد این تشریح

بہر طریق و بہر مذہب و بہر ملت | کنند اہل زبانش بہر زبان تشریح

ز کنہ ذات الہی کسے نشد واقف | فرشتہ کرد نہ تفصیل و انس و جان تشریح

کسے کہ واقف راز حقیقت حق شد | نشد زبان بسکوتش روان بدان تشریح

شگفتہ صد گل رعناست اندرین گلزار | کند چہ بلبل کمزور و ناتوان تشریح

پر از نکات عجیب است متن موجودات | چہ طاقت است کہ شارح کند از آن تشریح

ز عام و خاص ہیچ شد ہر آنکہ زاہد راز | کنند بر سر پا زا عاشقان تشریح

ردیف	نهند گوش بنظم تو اهل حق هندی اگر ز وحدت و کثرت کنی بیان تشریح	خ

چراست پیش خدا بنده خدا گستاخ   گناهگار ز چه کار شد چرا گستاخ

چرا بسجدهٔ اخلاص سرنگون نشود   شریر بنده بی شرم و بی حیا گستاخ

چرا ز حکم حبیب گردن این محکوم   چرا ز خدا طاعت کشید پا گستاخ

چرا ز لطف الهی است بی ادب محروم   چرا ز قرب خدا میشود جدا گستاخ

دعای بندهٔ مردود کی شود مقبول   رسد ز درگه حق کی بمدعا گستاخ

سزای کار بد خویش از خدا یابد   همیشه بندهٔ ناکاره ناسزا گستاخ

مطلع

رسد بمنزل مقصود خود کجا گستاخ   که هست رانده درگاه کبریا گستاخ

به بند درد و الم بنده بی ادب ماند   بود بدام غم و رنج مبتلا گستاخ

خراب و خسته و رسوا با بتدا باشد   ذلیل و عاجز و مضطر بانتها گستاخ

خدا برحم و لطف بر او نظر نکند   بود کسیکه شرانگیز شوخ یا گستاخ

کند بعادت خود شوخ بی ادب شوخی   خطا نمی کند از جرم و از خطا گستاخ

بود همیشه پریشان و نادم و مغموم   بحال خویش گرفتار در بلا گستاخ

نگاه دار بوقت سخن ادب هندی
که اهل خلق نگویند مر ترا گستاخ

گاه گردش مینماید در جهان برپا چرخ   هست در دور زمانه روز و شب دوار چرخ

هر زمان هر ساعت هر روز شب شام و پگاه   انقلاب تازه سازد در جهان اظهار چرخ

گاه روشن در جهان نور سعادت میکند   گاه ظاهر مینماید ظلمت ادبار چرخ

پیش حق در سجدهٔ اخلاص چون گردد نهان   گشت از نور الهی مطلع انوار چرخ

داڑگون گردش کند هر روز بخت دون دوان | ایچ ادای تا کند این چرخ کج رفتار چهر

مطلع

روز و شب گردد بحکم ایزد دادار چرخ | نیست یکساعت ز کار بندگی بیکار چرخ
عرش بر فرش اطاعت سرنگون شد مدام | مهر و مه حلقه بگوش است و غلام زار چرخ
مینماید جلوهٔ حق در جهان هر چار سو | مطلع نورش زمین و معدن اسرار چرخ
ابر جای آب بارد گوهر از فضل خدا | بشگفاند گل بلطف ایزدی از خار چرخ
نه بخاک عجز سر شام و سحر ای سرفراز | تا کند صد سجده بر خاک درت هر بار چرخ
میخورد پابند حرص و آز بهر یک دو نان | چون مه و خور روز و شب هر کوچه و بازار چرخ
دل درین دنیای فانی فارغ از هر کار دار | تا که ننهد بر سرت از هر تعلق بار چرخ
روز و شب یکدر از عمر عزیزت بگذرد | قاطع سر رشتهٔ امید تست ای یار چرخ

هندیا هرگز مترس از گردش دوران
نیست در کارت خلاف حکم حق مختار چرخ

ای سخی کن در سخاوت دامن احسان فراخ | زانکه وقت کار باشد همت مردان فراخ
بار یابد معرفت هر سالک راه خداست | شهسواران حقیقت راست این میدان فراخ
تنگدل باشد چرا بلبل بباغ معرفت | زانکه میباشد همیشه صحن بستان فراخ
چون ببارد وقت باریدن بهر پست و بلند | زانکه میدارد سحاب رحمتش دامان فراخ
بیگمان در حالت تنگی نگردد تنگدل | حوصله دارد درین دنیا اگر انسان فراخ
بهر یک یک لقمه میگردد بهر پست و بلند | [illegible] بردارد شکم این بندهٔ نادان فراخ
در جهان کارم ترا اندر جهان قصر بلند | کن بهر قیام [illegible] ایوان فراخ

مقطع

گرچه دلی وسیع است در جهان فراخ — هست بهر حاضران مجلس این ایوان فراخ

هر که خواهد از گروه بندگان حاضر شود — هست صحن بارگاه حضرت سلطان فراخ

بنگرد از هزار ودو هزار وصد هزار — بنده حرص وطمع دارد جیب دامان فراخ

اشک غم بارد چرا از تنگدستی تنگدست — روزی انسان نشد از دیده گریان فراخ

میشود بسیار ای معمار بعد از چند روز — این بنای محکم سنگین محل ایوان فراخ

هندی اسپ خامه را در پای جولان بده
هست میدان بیان چون اندرین دیوان فراخ

از ترشروی میاور بر زبان گفتار تلخ — زندگی هرگز ازین تلخی مکن بی یار تلخ

بهر انسان بعید از خلق وانسانیت است — گر مزاجش بر خلاف حق بود بسیار تلخ

میدهد جام غم آخر کار شیرین ذائقه — گرچه فی الحال هست ذوقش مثل زهر مار تلخ

کی شفا یابد مریض عشق از قند ونبات — زانکه این بیمار را دارو بود در کار تلخ

مطلب از نرمی وشیرینی اگر حاصل شود — میشود طالب چرا بهر حصول کار تلخ

میرود وقت خزان وعقب آید بهار — دل چرا دارد بهجران عندلیب زار تلخ

مطلع

وا ازین تلخی مزاج خود نه ای بیمار تلخ — گرد وا بخشد طبیب مهربان بسیار تلخ

زهر باشد بی لب دلدار گویا شهد عسل — بی رخ گلرو بود نظارهٔ گلزار تلخ

جام مل بی لاله وگل در گلستان جهان — ذائقه بخشد بکام عندلیب زار تلخ

هر کس از لذت شیرین بنگرد نصیب — هر کرا باشد بدنیا طبع ناهنجار تلخ

مفلسی اندر مفلسی ناحق پریشان خاطر است — میگذارد عمر ناحق بندهٔ نادار تلخ

از ترشروی وبدخویی بپرهیزد خلیق — آدم خوشگو نگوید از زبان زنهار تلخ

دل مده هندی بشیرینیت دنیا دون …

زانکه میگیرد در دهان سخن لذت آخر کار تلخ

چراست بندهٔ خاکی به پیش حق گستاخ
عجب که حوصلهٔ این خاکسار گرد فراخ

چه ماند مرهم صبر از خدائی خود خواهد
که هست بر دل پیشش ز حرص چندین سوراخ

چرا بلند کند سر بنده قصر دنیا را
که شکل خاک شود از انقلاب عیش کاخ

چرا ز خاک کند عار بندهٔ خاکی
که کان گوهر و لعل و جواهر است این لاخ

بخانه خانه رساند جناب حق روزی
ببو ره مار و مور رزق شان بهر سوراخ

غنی عبادت حق گر کند تعجب نیست
که وقت میوه شود سر نگون بسی چند شاخ

چو ابر چین سخا چاره و فکن سایه
چو غنچه بوقت عطا دار هر دو پنجه فراخ

بهر زمان و بهر وقت و هر مه هر سال
ببال و هر گل تازه شگفته از شاخ

گشاده دار به تنگی مدام دست دعا
جناب رازق خود کن همیشه رزق فراخ

مکن عمل که شود زان عمل تمسخر تو
مدار کار بکاری که شد سبب مزاح

به پیش اهل سخن لاف علم و فضل مزن
نگاهدار ادب هوشمند با مشو گستاخ

گل برستان زمانه هست خندان شاخ شاخ
عندلیبان در گلزار نالان شاخ شاخ

سبز و سیراب است ز آب رحمت حق برگ برگ
روشن است از جلوهٔ خورشید تابان شاخ شاخ

دیده باطن گشا و در گلستان سیر کن
تا که گردد جلوهٔ قدرت نمایان شاخ شاخ

گاه قمری بر در و دیوار کوکو میکند
گاه گردد بلبل نالان غزلخوان شاخ شاخ

اندرین بستان بهر موسم بود تازه بهار
غنچه باشد جلوه گر هر وقت و تابان شاخ شاخ

باغ وحدت هست در نشو و نما هر روز و سال
جلوهٔ کثرت از او گردد نمایان شاخ شاخ

همسر چرخ برین اندر بلندی هر درخت
سایه گلشن هست تا گردون گردان شاخ شاخ

قمریان هر جا سرود نغمه زنان با دو خوان
نغمه زن هر سمت مرغان خوش الحان شاخ شاخ

جلوهٔ جان ہم بچشم باطنش جلوه دہد — ہر کسے کا ز دیدهٔ دل دید دیدار وجود

مہر و مہ بر اوج موجودات سدره توفکن — شد چو از نورانی روشن انوار وجود

بلبلان را شد بباغ دہر عطر آگین دماغ — چون شد از گلہای رنگین تازه گلزار وجود

ہیچو دل در سینہ مبدار دمکان دلربا — خانہ داری میکند دلدار در دار وجود

مطلع

شد چو آن خلاق اکبر خود خریدار وجود — ہمچو یوسف بندہ غلام آمد ببازار وجود

بندہ گردید و به بند بندگی پابند شد — شد چو روح حضرت انسان گرفتار وجود

باز بر عرش برین مثل ملک یابد عروج — چون سبکدوشی کند حاصل ازین بار وجود

جان شود آواره دار زندگی گردد خراب — چون شود مسمار دست مرگ دیوار وجود

چاره ساز درد اہل درد گر بخشند دوا — دور گردد علت ہر جسم و آزار وجود

ہر کہ قبل از مرگ مرد و جان بجانان سپرد — دور کرد از بوستان روح خود خار وجود

خدمت روح است خلاص و تعین ق و صفا — خاکساری و نیاز و بندگی کار وجود

ہند یا این وعدهٔ موعود کے گردد خطا — روز اول گشت چون بر مرگ اقرار وجود

دران زمان کہ نبد کا غذ و قلم موجود — بموج قدرت حق بود ہر رقم موجود

چرا نہ عاشق حق پیش بت کند سجده — کہ ہست جلوهٔ حسنش بہر صنم موجود

نماند دولت قارون نہ قرّ افریدون — نہ حکم و ملک سکندر نہ جام جم موجود

نماند دام و درم لیک ماند نام نکو — بدار دہر ز ہر صاحب کرم موجود

چرا است طالب دنیا بفکر عشرت و عیش — کہ ہیچ نیست درین خانہ غیر غم موجود

مطلع

خدا میان بد و نیک بیش و کم موجود — بہ دیر و بتکده و معبد و حرم موجود

آب جاری گل شگفته میوه پخته سبزه بر — بهر جشن خسروی موجود سامان شاخ شاخ
تخته تخته مینا یار لاله رنگین روی خویش — جلوه بخشد سنبل و نسرین و ریحان شاخ شاخ

مطلع

نور یزدان هست روشن در گلستان شاخ شاخ — جلوهٔ ذات است از هر گل نمایان شاخ شاخ
برگ برگش میدهد از صنعت صانع خبر — بر وجود باغبان شاهد ببستان شاخ شاخ
جا بجا در باغ مرغان چمن افگنده شور — عندلیب و قمری و طوطی نمایان شاخ شاخ

هاشمیا برلاله زار باغ دنیا کن نظر
تا نظر آید منور نور یزدان شاخ شاخ

ردیف دال

نقاب از چهرهٔ رنگین چو آن گل در چمن گیرد — بسوزد خرمن گلزار و آتش در چمن گیرد
دهم از زان اگر جانش لب آن دلربا خواهد — کنم قربان اگر آن جان عالم جان من گیرد
چه در دل نار سوزان محبت مشتعل گردد — گهی شعله بجان آید گهی آتش بتن گیرد
درین فانی سرا هر کس که آید میرود آخر — وطن هر کس که گیرد لاجرم ترک وطن گیرد

مطلع

ز رویش نور هر شمع انجمن گیرد — گل اندر هر گلستان رنگ و بو زان گلبدن گیرد
با آب و تاب گلشن دل میشود بلبل شیدا — که رنگ تازه در هر موسم این رنگین چمن گیرد
خدا می میکند در کشور جان بت سنگین — رباید از مسلمان دین و دل از برهمن گیرد
زمانه دست غارت چون بکال و دگر بد — تعجب نیست گر زنار بر بس تار کفن گیرد
مسافر چون ازین فانی سرا رخت سفر بندد — بغیر از رنج و غم با خود چه زین دار المحن گیرد
عجب هم مصرع مخفی رقم کرد این غزل هندی — شهید عشق کی آرام در گور و کفن گیرد

تعلق گرچه از هر ملک هندوستان دارد
مگر در هر زبان هاشمی فرق از سخن گیرد

از دو جودی وجودی گشت اظهار وجود — شد عیان از پرده ایجاد اسرار وجود

ادب و نشاط و خوشی بود حضر	بحول حضرت دهد اش گنج نعم موجود
...ت است روشن اندازه	همیشه جای حقیقی است در عدم موجود
خداست حاضر و ناظر بهر شب هر روز	بهر زبانه و بهر وقت و دو بهمه موجود
کند چو صاحب دولت ازین جهان رحلت	بود میان دلش حسرت و الم موجود
خدا چه بینش نیست هر جلوه	اگر بگوید خاطر بود و صنم موجود
مذاق نعمت دنیا اگرچه شیرین است	گر بدان که درین شهد هست سم موجود

رسد بمنزل مقصود بیگمان شاهی
گر هست رهبر صادق بهر قدم موجود

خدا نکرد عدم گردد آشکار وجود	خدا نمود ز نابود شکل و صورت بود
خدا ز پردهٔ توحید جلوه بنمود	ز دیده های جهان بین هر آنچه پنهان بود
خداست واجد و موجود و حامد و محمود	خداست ساجد و مسجود و عابد و معبود
خداست طالب و مطلوب و راغب و مرغوب	خداست شاهد و مشهود و قاصد و مقصود
خداست بحر عطا و خداست کان سخا	خداست منبع احسان خلق و معدن جود
قدم بره طریقت اگر بود قایم	رسد بمنزل مقصود مرد سالک زود
بهر حساب خدای یگانه محسوب است	شمار واحد مطلق بهر عدد معدود

مطلع

نمود حضرت واحد بروی مسعود	بجا رسوم جهان باب اتحاد کشود
جهان نهاد و بجا کرد درش جبین بسجود	کسی بشغل قیام و کسی بحال قعود
چه هست سنده و عجز موجب بهبود	چرا ز بند کند حاصل از عبادت سود
ز رمز نغمه مکتوب کشف اسرارش	ز بهر شاهد مشهود رازهای شهود
مجوس تابع سندیان و بنده عیسائیان	غلام زار مسلمان مطیع حکم یهود

پیش و پس قدیم و جدید

کجا سکندر و دارا و
نہ نہاب ماند کلاب جواب رزق ہست کلید
بدارد ہر امید قبا درین دہر زندہ جاوید
نگشت زیادہ زیکبت ہمہ شقی و سعید
چو ابر رحمت حق چاہ ناظر بہر قریب و بعید
چرا نکرد با غاز کار من امید صاحب امید
رایجاد وقت ہر تجدید
چرا نصیحت و تقریر دل نور کبریا گردید
چراکشید سر از حکما چو راہ راست پدید
چرا ز حضرت خالق
چرا نہ گرد راہ خدا
چرا نہ نام نکو در زمانہ رہ سنی زمین گسند
چرا غبار ننش در رہ من شد سربلند
ام ار جمند
ساعت روز چند
مشو راست بہر سمت ان بہر پست و بلند
خدائی واحد و بی شکل و ال این و رد مند
شناخت ذات خدا بہمگی ہر کسکہ پسند
بدل کنند پرستش خند گردون سربلند
کند چہ شرح زبان بیایا

آب و نشاط و خوشی بود حاضر ... بحال محنت و هست هراس و رنج و غم موجود

صفات است روشن اندر ذات ... همیشه جلوه هستی است در عدم موجود

حاضر و ناظر بهر شب بهر روز ... بهر زمانه و هر وقت و دم بدم موجود

بیت حقیقت دولت ازین جهان رحلت ... بود میان دلش حسرت و الم موجود

بر سر شوق نیست جلوه ... اگر نگو شده خاطر بود ستم موجود

نمک دنیا اگرچه شیرین است ... مگر بدان که درین شهد هست سم موجود

رسد بمنزل مقصود بیگمان هندی
که هست رهبر صادق بهر قدم موجود

خدا از کنم عدم کرد آشکار وجود ... خدا نمود زنا بود شکل و صورت بود

خدا زپردهٔ توحید جلوهٔ بنمود ... زدیده های جهان بین هر آنچه پنهان بود

خداست واجد و موجود و حامد و محمود ... خداست ساجد و مسجود و عابد و معبود

خداست طالب و مطلوب و راغب و مرغوب ... خداست شاهد و مشهود و قاصد و مقصود

خداست بحر عطا و خداست کان سخا ... خداست منبع احسان خلق است معدن جود

قدم براه طریقت اگر بود قایم ... رسد بمنزل مقصود مرد سالک و دو

بهر حساب خدا یگانه محسوب است ... شمار واحد مطلق بهر عدد معدود

مطلع

نمود حضرت واحد در دوی مسدود ... بکار سوی جهان باب اتحاد کشود

جهان نهاده بخاک درش جبین بسجود ... کسی بشغل قیام و کسی بحال قعود

چو هست بندگی و عجز موجب بهبود ... چرا نه بنده کند حاصل از عبادت سود

ز هر مکاشفه مکشوف گشت اسرارش ... ز هر مشاهده مشهود راز های شهود

مجوس تابع فرمان و بنده عیسائی ... غلام زار مسلمان مطیع حکم یهود

خداست واقف ماضی و حال و استقبال | خداست خالق پیش و پس و قدیم و جدید

مطلع

پی گشایش باب امید نا امید | بدست فاتح الابواب رزق هست کلید
به تیغ تیز محبت هر آنکه گشت شهید | چو خضر گشت، درین دهر زنده جاوید
گدای درگه پاکش فقیر و دولت مند | امیدوار عنایت همه شقی و سعید
خداست مالک و حاکم آسمان و زمین | خداست حاضر و ناظر بهر قریب و بعید
خداست کار برار مراد اهل مراد | خداست حاصل امید صاحب امید
خداست کاتب قدرت بوقت هر تحریر | خداست موجد ایجاد وقت هر تجدید
ز کینه آینه سینه چون مصفا شد | عیان ز مطلع دل نور کبریا گردید
بشا هراه طریقت نهاد پا سالک | بر هنمای باطن چو راه راست بدید

بحمد خالق اکبر عجیب تر دیوان
نوشت هندمی اهل سخن بطرز جدید

بنده گر باشد به بند حرص بند | کے کند حاصل رهائی زین کمند
هر که بر خاک تضرع سر نهاد | در سران سرزمین شد سر بلند
بنده صرف از بندگی حاصل کند | پایه عالی مقام ارجمند
این مسافر خانست و زینا قیام | چند لحظه چند ساعت روز چند
پس چرا اندر تلاش مال و زر | هست ... ان بهر پیٹ و پلند
نیست جز صبر و قناعت در جهان | چاره در دل این و رد مند
حق در امید بر رویش کشاد | شد بکار بندگی هر کس که بند
سر نگون شو سر نگون شد سر نگون | تا شوی مانند گردون سر بلند

هندیا مپسند بهر دیگران

آنچه بهر خود نهید داری بنیاد

غنیا بخود چه زین دنیا برند — درشدند و افسوس و حسرت جان دهند
طالبان حق درین دنیا بود و لیک — کے برای سیم و زر محنت کشند
در سر انجام مهام این جهان — کے تعنت بهر عزیز خود کنند
چون کند حمله برایشان شیر مرگ — هم بخود باشند شکل گوسفند
پس کنند نادان شما فخر عبث — در جهان بهر قیام روز چند
کن عبادت روز و شب زنده — تا شوی از زندگی بهره مند
بر نصیحت اے ناصح گوش دار — وز دل و جان باش بهرے کار زند
بشگفند تازه گل آن باغبان — تازه تازه نخل بند و نخل بند
خیابا آب و تاب نخل بست — هر گل رنگین و هر سرو بلند

فارسی نظم نو ای هندی مدام
هست در چشم زباندانان پسند

خدا اگرچه نه زن دارد نه فرزند — مگر نسبت است با هر رشته پیوند
دهد آن چه درکار و بهر درد — خدا آزاد و بی‌ساز و زهر بند
خدا بخشد مراد نامرادان — رساند آرزو هر آرزومند
شهنشاه شهنشاهان عالم — خداوند خداوندان خداوند
همیشه بندگان حق پرستان — بذکر و شغل حق مشغول باشند
خوشا آن مرد یکه در دو زمانه — بهر حالت بود خوشحال و خورسند
ندارد تنگدل در تنگدستی — نه در وسعت بود با عیش پابند
بذات حق توسل کرد پیدا — دل خود هر که از دنیای دون کند

مطلع

زحب ماسوا بیگانه باشند — تعلق با خدا آنانکه دارند
درین فانی سرا اندر عقبی — هزاران آمده و باز رفتند
ز دنیا بهر دنیا در حاصل — دد چندان آفت است رنج ده چند
خیال دولت و اقبال تا کے — غرور جاه و ملک و مال تا چند
شهان کردند گنج سیم و زر جمع — مگر با خویش یک حبه نبردند
نیفتد مرغ دانا اندرین دام — نیبندد دل درین رشته خردمند
نگیرش دل شنو پند ای صفا کیش — که روزی کام دل یابی از ان پند
زجام بیخودی مستان الفت — همیشه بیخود و بیهوش باشند
ز پیوند تعلق باز رسته — علاقه با خدای خویش دارند

لوہم بہر صلاح کار ہندی
بکن ہمت بضبطی کر بند

بکن هر که سلطان جان و دل بیاد — که وقت رنج و غم آن داد گر بخشد داد
خدا بوقت مدد بنده را دهد امداد — خدا مراد بهر بخشد بطالبان مراد
بجا ر سوختن نه بکار سر گرم اند — بحکم حضرت حق آب خاک آتش و باد
صدا ز عرش بر آید که مرحبا عبدی — شد چو بنده بشام و سحر خدا را یاد
متاب گردن تسلیم از اطاعت حق — مطیع حکم شود سر مپیچ از ارشاد
به گل مدار تعلق نهاد دامن کشر — بهوستان جهان تن گل مشو باش آزاد
چو هست طینت تو مشت خاک الهی — چرا آبروی خود که میکنی برباد

مطلع

مدار فکر عیال و مخور غم اولاد — که در مقام مجرد همیشه باشی شاد
دمی بلحظه نه فرصت شود چو عمر آخر — دمی زیاده نگردد چو بگذرد میعاد

در دل غمگین غم دنیا مدار / تا که حق دارد ترا هر وقت شاد
خرچ کن در راه مولی خرچ کن / تا شود دولت غلام خانه زاد
صحت از مطلوب داری ای علیل / دور کن از جسم خود گنده مواد
خاک هم حاصل نشد زان دولتش / هر که اندر خاک گنج زر نهاد
رخت رحلت بست رستم از جهان / زین جهان رفتند کسری قباد
هر که باشد شاغل اندر بندگی / هست نعم العبد از جمله عباد

کن کرم یارب بحالش کن کرم / هست هنادی خاکسار و خاکزاد

خدا است واحد و یکتا و بی مثال احد / خدا است ذات صمد لم یلد و لم یولد
ز رنگ احمر و اخضر عیان شد آن نگین / نمود جلوه گه از ابیض و گه از اسود
انیس بیکسی است و جلیس تنهائی / کند بوقت غم و عز و درد و رنج مدد
بهر لطیفه روحی خدا است پوشیده / خدا است وصل بهر عضو و استخوان جسد
بچشم اهل بصیرت همیشه جلوه خدا / خدا به بتکده و دیر و کعبه و مسجد
خدا لمطالب هر بنده بی طلب بخشد / دهد تا رب مقصد لصاحب مقصد

مطلع

نه نیک ماند سلامت ز دست مرگ نه بد / نه جن نه آدمی و وحش و طیر و دام و دد
کند فقیر و امیر و غریب و دولتمند / ز دار دهر مکان تا فرش تا لحد
نه والیان ولایت نه مالکان مکان / نه اهل تخت بماند نه صاحب مسند
بغیر ذات جناب احد بوقت حساب / بود که لقا یابد نه صد هزار نه صد
و بر شمار برون است فضل ربانی / تلطفات زیاده نمایش بی حد
خدا در آئینه دل صفا نظر آید / چو پاک سینه شود از غبار کبر و حسد

نوشت ناظم هندی چنین بپارسی نظم
چنان نفیس که مطبوع اهل بینش شد

دارد دل هر که باز پرده عشق دلدار دید — الست چون آئینه حیران هر که رو دید
بود اندر رنگ و بوی خود جدا از دید گر — هر گل رنگین کو بلبل اندرین گلزار دید
آمد آن دلدار چون از پرده وحدت برون — جلوهٔ دیدار هر یک طالب دیدار دید
سایل درگاه حق بر درگهی دیگر نرفت — سایلی دیگر نشد هر کس که این دربار دید
پردهٔ غیر آنکه از چشم جهان بین دور کرد — نقش نقاش ازل بر هر در و دیوار دید

مطلع

هر کجا اندر گلستان عندلیب زار دید — هر سر گل در چمن استاده نوک خار دید
فی الحقیقت اندرین دنیا چه دنیادار دید — درد و رنج و حسرت و اندیشه و آزار دید
بر رخ شمس و قمر اهل نظر هر بار دید — جلوه گر از چهرهٔ هر دو جمال یار دید
ورد بازار معرفت سوداگری هر کسکه کرد — او ز سودای محبت گرم هر بازار دید
نیک شد انجام آن مرد خدا روز جزا — هر که اندر ابتدا بر انتهای کار دید
عارف آن پرده نشین گوشهٔ توحید را — گاه اندر خلوت و گه بر سر بازار دید
گفتگو ناگفتنی آورده هر کس بر زبان — حالت نادیدنی از دیدهٔ آخر کار دید

کرد بر یاران گهر در نظم این دیوان نثار
سابنه خود را چو هندی معدن اسرار دید

از حجاب جان چو روی روشن آن جانان نمود — شاه خدا خورشید و جان قربان مه تابان نمود
از هدایت کرد اندر دل روشن چراغ — گمره راه طریقت را ره عرفان نمود
گاه شکل گل بگلزار جهان شد آشکار — قد موزون گاه مثل سرو در بستان نمود
صنعت حق آب و آتش را یکی جلوه داد — ابر را گریان نمود و برق را خندان نمود

داد مفلس را خدا گنجینهٔ لعل و گہر   حق مہیا جملہ سامان بہر بے سامان نمود

مطلع

از دل ہر تیرہ باطن جلوہ ایمان نمود   روشن از انوار دین ہر کلبهٔ احزان نمود
وعدهٔ بخشش خدا با صاحب عصیان نمود   لطف فرمود و تسلی کرد و اطمینان نمود
خاک را اندر شرافت پایہ افلاک داد   ذرہ را بر اوج خوبی مثل خور رخشان نمود
ہر زبان را کرد در اوصاف خود رطب اللسان   خامہ را در شرح ذکر خود گہر افشان نمود
از کمال حکمت آن چارہ گر بیچارگان   درد عصیان را معجون کرم درمان نمود
سر بپیچید از سجود بندگی وا حسرتا   کار نادانی سراپا بندهٔ نادان نمود
خارج از انسانیت شد در زمانہ آدمی   مثل حیوان وحشیانہ حرکت این انسان نمود
ناتوانان را عطا فرمود حق تاب و توان   جسم بیجان را بفضل خود عنایت جان نمود

در دل آمد صوفیان صاف طینت را پسند
عمدہ مضمونی کہ ہندی درج این دیوان نمود

ذرہ ناکار را حق نیر اکبر کند   خاک را اکسیر سازد قطرہ را دریا کند
سلطنت سلطان جسم و جان به تجبر کند   کار فرمای شہ عالم بہ خشک و تر کند
روز روشن را ببخشد روشنی از آفتاب   ہر شب تیرہ منور از مہ انور کند
نیست کس را زہرہ چون و چرا در حکم او   خالق ارض و سما ہر چہ کند بہتر کند
حکم خلاق جہان جاری است اندر نیک و بد   حضرت حق ہر چہ میخواہد بخیر و شر کند
انتظام ظاہری و اہتمام باطنی   حق بہر ملک و بہر شہر و بہر کشور کند

مطلع

گر خدا خواہد ز جسم خاک پیدا زر کند   پایهٔ دریوزہ گر از بادشہ برتر کند
با غبان لم یزل رنگ گلستان چو باز   گہ کند اصفر گہے اخضر گہے احمر کند

مخزن دل اگر ز فرط شوق بخشند خدا / از زمین تا آسمان پر از این لی ...
دور از آئینه باطن شود گرد و غبار / چهرهٔ دل گر صفا النسان چشم تر کند
در سرافرازان عالم پایه اش بالا شود / گر نمون النسان بمحراب تضرع سر کند
در بدر گردد برسوائی درین ره جهان / از در حق هر که سجده جانب دیگر کند

ردیف ذال

شاعران گویند نعت لب عذار و خط و خال
هندی مداح وصف خالق اکبر کند

قلم چو نام الهی نوشت بر کاغذ / نگون بسجدهٔ اخلاص کرده سر کاغذ
درین مشاهده گفت بکه در شهود آمد / نبود کاتب قدرت نوشت بر کاغذ
خدا بدفتر بود و کتاب موجودات / نمود نکتهٔ وحدت برقم بهر کاغذ
بلوح قدرت خود کرد هر چه حق تحریر / نشد دوباره از و نقل بر دگر کاغذ
کجاست دفتر اسکندری و دارائی / که در زمانه نیاید از آن نظر کاغذ
اگر ز نکتهٔ وحدت خبر نمیدارد / کند سیاه چو نامرد بیخبر کاغذ
ببین بنامهٔ اعمال و اشک حسرت بار / که ز آب دیده شود شسته سر بسر کاغذ

خط ارادت و اخلاص کن رقم هندی
سند به پیش خدا این جهان بسر کاغذ

بکن تحریر از درد درون ای نکته دان کاغذ / که وقت شرح باشد با زبانت همزبان کاغذ
بکلک بندگی تحریر سر خط غلامی کن / که پیش حق بود بر حالتت شاهد همان کاغذ
پر و اندر هوای شوق از خود خط مشتاقان / ندارد آن تعلق هیچ با نامه‌بران کاغذ
ز دفتر کسی آگه نشد از نکتهٔ وحدت / زنادانی سیه کردند گو اهل جهان کاغذ
بهر دفتر که هر اهل نظر میدید نظر آید / همان کاتب همان مضمون همان کلک و همان کاغذ
دبد وقتیکه نقش حسن نقاش ازل جلوه / گهربار د زبان خامه گردد زرفشان کاغذ

بپوشد از جهان گر نامهٔ اعمال خود جاهی
بنام خود کتابے کن رقم یا نامهٔ نامی

مگر ز اہل نظر ہرگز نماند آن نہان سکہ
کہ باشد یادگار رسا ہر زبان بعد ز توانگو

خط عجز و نیاز و بندگی تحریر کن چنداهی
کہ پیش حق ہمان باشد سند بہر امان کاغذ

ذاکران راہست ذکر حق بکام جان لذیذ
ہر زبان یاد الٰہی اہل ذوق و شوق را
خوش مزہ و خوش لذت و خوش رنگ خوشبو خوش مذاق
سیب نارنج و انار و پستہ و خرمای تر
ذکر حق بخشد طلبگار خدا را ذائقہ
تلخی از شیر شیرینش حاصل کند اہل مذاق

عارفان راہست در دل لذت عرفان لذیذ
ہست در ہر حالت و ہر ساعت قرآن لذیذ
نعمت صد گونہ حق بنهاده در یکخوان لذیذ
کرد پیدا در گلستان خاطر انسان لذیذ
لذت دنیای دون باشد ولی دندان لذیذ
گرچہ در ظاہر بود حلوای ایں کان لذیذ

مطلع

اہل دولت راہست خوان نعمت الوان لذیذ
دردمندان را دہد درد محبت ذائقہ
خوش بود با دوستان عیش و نشاط زندگی

بہر ہر مفلس گدا گر لقمہ نان لذیذ
غم بود در کام جان و جسم غمگینان لذیذ
ہست ہر نعمت میان صحبت یاران لذیذ

با ادب کن ہند یا الفقیر در حمد خدا
تا کہ ہر مضمون تو باشد در دیوان لذیذ

شود ز قید تعلق جہان نما ماخوذ
ہر آنکہ ترک ز دنیا و اہل دنیا حبت
بوقت عاجزی و رنج از خدا خواہ
بسر فرشتہ موت است ہر دم استادہ

گشند چہ گونہ ز بہر مفت سیم یا ماخوذ
چرا بجرص شود قید و در ہوا ماخوذ
دوای درد دل خویش مبتلا ماخوذ
رود گر یختہ آخر از و کجا ماخوذ

مطلع

هرکجا باشی مددگار تو حق همراه تست
درگذرگاه طریقت هندیا ز نزدیک تو

هرکرا باشد بپرده سوی دلبا پنهان نظر — آیدش از پردهٔ جان چهرهٔ جانان نظر
پرده بردار دگر از روی منظور پرده دار — مهر و مه ناید باوج گنبد گردان نظر
بلبلی کو هست بر حسن خوشش نغمه سرا — کی کند بر چهرهٔ گلزار در بستان نظر
بندهٔ زار خدا و ندیده هیچ آسمان — کی کند بر تخت و تاج و دولت و سلطان نظر
سیر بستان را نمی خواهد گدای کوی او — عاشق رویش ندارد بر گل خندان نظر

مطلع

جلوهٔ جانان همی آید بجسم و جان نظر — جان اگر روشن بود از پرتو عرفان نظر
رغبت پوشیده میدارد بما محبوب ما — هست منظور نظر را سوی ما پنهان نظر
نیست در معنی بغیر از ذات آدمی — گر چه اندر صورت آید صورت انسان نظر
حق برابر میکند تقسیم مقسوم جهان — دارد آن روزی رسان بر نیک و بد یکسان نظر
صد گنه گر بر خلاف حق گنه گاران کنند — حق نمیدارد مگر از فضل خود بر شان نظر
چشم بکشا دیدهٔ بینا اگر دادت خدا — تا ترا آید ز هر سو قدرت یزدان نظر
از رخ تصویر نور ذات صورتگر ببین — گر ترا افتد بحسن چهرهٔ خوبان نظر

نکته دانان صحیحش بخشند و اصلاحش کنند
گر غلط آید ز هندی اندرین دیوان نظر

نمود چهرهٔ روشن ز هر طرف دلدار — زهی نشانه که از کوچه و که از بازار
زهی رحیم زهی راحم و زهی غفار — زهی شفیق زهی اشفق و زهی ستار
خداست عالم و علام و واقف اسرار — خداست همدم و همراز و محرم اسرار
جهان ز دیده بود حسن صورتش پنهان — که نقش دست نوشته بهر در و دیوار

گہے ز شاخ بروں آید و گہی از برگ
گہے ز سبزہ و شو و جلوہ گر گہی از خار
گہے براز تیغ ببر دو دست کشاد
گہے بگردن خود بست رشتۂ زنار
گہے وصال و گہے ہجر گاہ راحت و رنج
گہے دوا و گہے چارہ گر گہے بیمار
گہے بقدرت حق زندہ میشود مردہ
گہے بحکم خدا خفتہ میشود بیدار
کند بندۂ خدا بار بار رحم و بخشد
اگرچہ توبہ خود بندہ بشکند صد بار
ز رفعت برد دیگر ز روی استغنا
نہاد ہر کہ سر عاجزی درین دربار

مطلع

چہ چیز ہست ز دنیا نصیب دنیادار
بغیر آفت و رنج و خرابی و ادبار
چو بہر عمر عزیزیت بیکدم است مدام
مدار زیادہ ازان در جہان امید قرار
ببین بگلشن بے خار دہر اے بینا
ببوستان جہان سیر کن تو اے ہشیار
امید عفو ز درگاہ کبریا دارد
غریب بندۂ نامہ سیاہ و بدکردار
نشان لبالب دنیا بغیر نقطہ نصیب
اگرچہ گرد جہان گشت صورت پرکار
بنای ز تازگیش شد چہ بر ہوا قائم
چرا باوج فلک بر و قصر خود معمار
بہ پیش حضرت خلاق بندۂ عاصی
دہد جواب چہ وقت حساب و زشمار
خدای نیک بد و پادشاہ خورد و کلان
لطیف و لطف خلاق و داور و داد

ببین بدیدۂ اخلاص در جہان ہشیار
کہ ہست جلوۂ قدرت عیان بسی بسیار

نمود آن پردہ دار از پردہ رخسار
جہان شد روشن از حسن پر انوار
گہے از نور شد روشن گہ از نار
گہے از مور شد ظاہر گہ از مار
گہ از گل کرد ظاہر حسن رنگین
گہ از سبزہ ہویدا شد گہ از خار
گہے موصول گشت و گاہ مہجور
گہے اقرار کرد و گاہ انکار

گہے مسلم شد و بگرفت تسبیح | گہے ہندو شد و پوشید زنار

مطلع

بجسن یوسفی شد گرم بازار | زلیخا وار خلق آمد خریدار
چو آن واحد شد از کثرت نمودار | بہر شایق نمود از پردہ دیدار
گہے معشوق گشت و گاہ عاشق | گہے گردید بیدل گاہ دلدار
گہے دیوانہ گشت و گاہ دانا | گہے مستانہ گشت و گاہ ہشیار
گہے سرو چمن از ہر غم آزاد | گہے بلبل بعشق گل گرفتار
گدا گر داز گہر پر دامن خویش | چو شد حاضر بران دربار دربار
شود از دل بگلزار زمانہ | فدای رنگ و بویش بلبل زار

کریمی و رحیمی اے خداوند
کرم فرما بحال ہندی زار

ذکر حق ای بندہ کن لیل و نہار | تا شوی از دام دنیا رستگار
خاکساری پیشہ کن ای خاکسار | سجدہ کن بر خاک عجز و انکسار
سرنگون شو سرنگون شمع سرنگون | تا خدا بخشد ترا تاج وقار
ہیچ دنیا کار دنیا جملہ ہیچ | ہیچ مال و ملک عز و اقتدار
عاصیانرا ہست امید کرم | بر جناب حضرت آمرزگار
رفت دارا و سکندر از جہان | رفت زال و رستم و اسفندیار
ہیچکس اندر جہان باقی نماند | غیر ذات حضرت پروردگار

مطلع

دار دنیا ہست چون ناپایدار | بر شبابش چشم مضبوطی مدار
نیست چون بر زندگانی اعتبار | ہر دم خود را دم آخر شمار

کن نکوئی روز و شب ای نامدار
تا بود نامت بحال و برقرار

پای خود دار بدار حق بسی
رهبر و راه طریقت استوار

صرف کن در راه مولی سیم و زر
تا تو داری بر خزانه اختیار

دیده بینا اگر دارت خدا
کن نظر بر انقلاب روزگار

یار دنیا دور کن از دوش خویش
ورنه باشی تا قیامت زیر بار

ترک کن با اهل دنیا دوستی
زانکه در دل دشمن اند این دوستدار

ذات مولی وقت مشکل کار است
دوستدار و همدم و حامی یار

سید یا گرچه گنهگاری مگر
باش بر فضل خدا امید وار

چو کرد ذات احد رو جو خاک ظهور
چو خور بمطلع ایجاد گشت روشن نور

گهی بدام ظهورش نمود گهه در دد
گهی بکار نمودار شد گهی در سور

گهی بیوسف کنعان بجاد کرد اداد
نمود گاه بموسی جمال خود بر طور

شناخت ذات خداوند پاک را عارف
گهی ز جن گهی از بشر گهی از حور

گهی ز خانه نمودار شد گه از بازار
گهی نمود ز نزدیک چهره گه از دور

مطلع

گهی گدا گر و مسکین و مفلس رنجور
گهی امیر و شهنشاه و صاحب مقدور

نوشته [illegible] ذاتش بصفحه ایجاد
بلوح جان و جگر نام نامیش مسطور

[illegible] کرم ذات پاک او ممدوح
بوصف رازقی و بنده پروری مشهور

جهان [illegible] و احسان لطف او ممنون
زبان بنعمت بی انتهای او مشکور

[illegible] بدرگه والاش سائلی حاضر
نگشت باب اجابت برو مراد او معمور

[illegible] خورشید تابان
شود چو ذره ناچیز خاکبوس حضور

بانتیا رخداوند شافی ازل است ‌ ‌ دوای جملہ مریضان شفائے ہر رنجور

زہی نصیب زہے افتخار تو ہندی
کہ پیش اہل نظر ہست نظم تو منظور

شہا نہ راجہ نہ خاقان نہ قیصر و فغفور ‌ ‌ نہ بابر و نہ ہمایون نہ اکبر و تیمور

بدل فقیر شوامی مرو حق لقا پرپوش ‌ ‌ ببر لباس زری و بسر کلاہ سمور

خدا گناہ بہ بخشد خدا بپوشد عیب ‌ ‌ خدا ز بندہ عاصی کند معاف قصور

دماغ خلق ز انوار لمعتش روشن ‌ ‌ جہان ز نشئہ جام محبتش مسرور

شود جمال رخش جلوہ گر ز ہر پردہ ‌ ‌ اگرچہ ہست بظاہر ز دیدہ ہا مستور

ز سنگ سیم و زر از ریگ گوہر از دریا ‌ ‌ ز خاک سبزہ برآرد و شہد از زنبور

بجن و دیو پری داد حصہ مقسوم ‌ ‌ رساند رزق بدام و دد و وحوش و طیور

کجا بفعل قدم بوسیش رسد سرکش ‌ ‌ کہ نیست لائق قرب وصال حق مغرور

ز فیض عام الٰہی نماند کس محروم ‌ ‌ کہ ہست لطف زیادہ عنایتش موفور

ز مال و دولت و اولاد دست بردارد ‌ ‌ دمے اخیر شود چونکہ آدمی مجبور

ہر آنکہ بست بدنیائے بیوفا پیوند ‌ ‌ شود بعاقبت کار از خدا مہجور

ز سوز درد دل و آتش محبت خویش ‌ ‌ نمود سینہ عشاق گرم چون تنور

بحمد حضرت خلاق زد رقم ہندی
بپاس خاطر اہل تصوف این منشور

نماند صاحب دولت نہ تنگدست فقیر ‌ ‌ ز ملک و مال خزانہ نہ بادشا نہ وزیر

بغیر حسرت و افسوس رنج و درد و الم ‌ ‌ امیر برد ز دنیا تہی بقا نہ فقیر

بشکل خاک تعلق بخاکساری دار ‌ ‌ کہ خاک جسم تو آخر خدا کند اکسیر

خدا رحیم و کریم و خدا حکیم و عظیم ‌ ‌ خدا علیم و خبیر و خدا سمیع و خبیر

مطلع

زبان کجاست که در حمد حق کند تقریر / کجاست خامه که سازد ادای حق تحریر

خداست بنده نواز و خداست محرم راز / خداست اہل کرم قادر و قدیم و قدیر

براه صدق و ارادت ہر آنکه پا بنہاد / رسد بمنزل مقصود خود بلا تاخیر

جمیع خورده کلان بندگان حق ہستند / تمام شاه و گدا و ہمه جوان ہمه پیر

باوج عرش رسد دود آه مظلومان / خطا نمیکند از مرکز ہدف این تیر

مطیع حکم بحکم وادب جہان گردد / بخلق نیک شود خلق نیک بد تسخیر

بغیر حمد خدا از زبان مگو **ہندی**
که در کلام تو بخشد جناب حق تاثیر

خدا بدست عنایت چو بگسلد زنجیر / ز دام رنج و مصیبت شود خلاص اسیر

بکار خویش ما بر چرا کنند تدبیر / که ہست نقد مرادش به پنجه تقدیر

چرا بلند برد بام قصر دولتمند / که منہدم بود و یکہفته گردد این تعمیر

نماند فرفر بدون نه طاقت رستم / نماند خنجر و گرز و نه نیزه و شمشیر

مگو بگوش کس ای دوست راز پوشیده / مکن بپیش دگر آشکار حال ضمیر

قلم بصفحهٔ ایجاد حرف حرف نوشت / رقم بدفتر تقدیر ہر چه کرد دبیر

مطلع

ہر آنکه گشت بدنیا اسیر نفس شریر / بچشم اہل نظر ہست خوار و زار و حقیر

خدا بکلک لطافت کشید ہر یک نقش / خدا بخامه قدرت نوشت ہر تصویر

خلاف حکم خدا در جہان مکن کاری / شوی وگرنه گنہگار لایق تعزیر

ز جرم ہندی عاصی تو در گذر یا رب
گناه بخش الہی معاف کن تقصیر

هست ذات پاک آن رب قدیر　　لاشریک بی مثال و بی نظیر
کارفرمای زمانه بی مشیر　　بادشاه ملک دوران بی وزیر
چاره ساز خلق در درماندگی　　وقت درد و رنج و محنت دستگیر
رازق و روزی رسان در ابتدا　　محرم و دمساز هنگام اخیر
خور ز حسن طلعتش پرتو فگن　　روشن از نور رخش ماه منیر

مطلع

سایل درگاه والا هر امیر　　فیضیاب خوان نعمت هر فقیر
نیک و بد اندر جهان وصاف او　　مدح خوانش هر صغیر و هر کبیر
محرم هر راز پوشیده خداست　　واقف هر حالت آنی الضمیر
تاجداران را کند محتاج نان　　بی نوایان را کند اہل سریر
تنگدستان را بلطف بیکران　　گنج وافر بخشد و مال خطیر
فی الحقیقت فیض بی اندازه اش　　خارج از حد قلیل است و کثیر
هر سعید مخلصی یابد ازو　　زو کند حاصل مآل هر اسیر

در زبان پارسی هندی نوشت
نسخه مطبوع و نظم دلپذیر

چو گل گلشن عالم به بست رخت سفر　　نه برگ خشک بماند نه غصن باغ نه بر
بیارد هر آنکس که میشود شب باش　　علی الصباح بیفتد ازین منزل البتر
نه غم بماند نه راحت نه مرد ماند نه زن　　نه طفل ماند نه پیر و نه اکبر و اصغر
نه عرض ماند نه جوهر نه جسم ماند نه جان　　نه نور ماند نه ظلمت نه خیر ماند نه شر
نماند خویش نه بیگانه در سرای جهان　　پسر نه ماند نه مادر برادر و نه پدر

مطلع

کجاست تخت سلیمان و تاج اسکندر — کجاست مال و کجا دولت و کجا لشکر
دگر به روی زمین کس سراغ از نشناخت — ز باب مرگ بران رهگذر گذر
بود همیشه گرفتار رنج دنیا دار — رود زمانه عمرش بحالت ابتر

رسی بمنزل مقصود زین سفر هندی
کند براه حقیقت رهبری اگر رهبر

شود میان سران جهان از آن سرور — نهاد هر که بمحراب خاکساری سر
جبین عجز بخاک نیاز بیسانیاز — ببارگاه خدا جمله پیر و پیغمبر
خدا بود پس و پیش و خداست راست و چپ — خدا درون و برون و خدا بزیر و زبر
خدا شود ز انوار ذات خود روشن — برو ز مهر درخشنده تر بشب اختر
خدا لطیف و خدا الطف و خدا اعلی — خدا عظیم و خدا اعظم و خدا اکبر
مطیع حکم زمین دور چرخ بنده زار — زمانه چاکر و حلقه بگوش شمس و قمر

مطلع

گهی بشام شود جلوه گر گهی بسحر — گهی ز شمس شود روشن و گهی ز قمر
نمود جلوه گه از وحدت و گه از کثرت — جمال چهره دلبر بچشم اهل نظر
غریب پرور و بنده نواز ذات خداست — رحیم و راحم و اهل عطا کرم گستر
ز نطفه کرد میان شکم جنین پیدا — ز قطره کرد ببطن صدف عیان گوهر
شد نه قابل توحید واحد مطلق — همه فرشته و دیو و پری و جن و بشر
ز جسم جن و ملک جان نگیرد این چنان — برد نه پهلوی هر آدمی دل این ...
باوج عرش رسیدی ز فرش طایر روح — اگر برشته دنیا نه بسته بودی پر

مدد ز حضرت خلاق در جهان جوید
بوقت درد و غم و رنج هندی مضطر

ای که بگذشتت بدنیا می دلی بیکار عمر — همچو دونان بگذرانیدی بحال زار عمر

وانچه بر ذلتگه گردد موجب ادبار عمر — حیف بر سر می گردد باعث آزار عمر

میشود هر روز یک یک روز کم عمر عزیز — فی الحقیقت هست با رهوفا ای یار عمر

وقت را هرگز نه باشد بیک گذرا — میرود از جا بشکل سایهٔ دیوار عمر

که خزان آید بگلزار زمانه گه بهار — بگذراند در رود فصلی عندلیب از عمر

مقطع

میرود چون ناپدید اندر رست دیگر باز عمر — تاجران وقت نفروشند در بازار عمر

ماند محروم از صواب عاقبت و احتنا — در هوا و حرص ضایع کرد دنیادار عمر

ختم شد شاه و گدا را اندرین دار فنا — در شمار روز ماه و سال آخر کار عمر

همچو نادان کی کند دانا تلف وقت عزیز — بگذراند کی بحال بیهوشی هشیار عمر

طی شود زنده دلان را در محبت زندگی — طالبان را بگذرد در الفت دلدار عمر

جست چون تیر از کمان کی باز گردد برنشد — بگذرد وقتی اعاده کی کند دوبار عمر

بگذرد در گردش و سرگشتگی طماع را — روز تا شب مثل دور گنبد دوار عمر

ردیف	جستجو کن جستجو کن جستجو کن جستجو گرچه سندی بگذرد اندر تلاش یار عمر	ز

چه بودی غور کن در ابتدا چیز — چه باشی باز وقت انتها چیز

ترا حاصل شود گنجینه از خاک — که هست این خاکساری کیمیا چیز

ز الطاف خداوندی چه دور است — اگر سازد خدا ناچیز را چیز

کند گر جمع دولتمند دولت — برد با خود چه بین و دلستا چیز

بغیر از بندگی چیزی نباشد — متاع قیمتی و بی بها چیز

مقطع

تفکر کن تو خود را هست ناچیز
اگر سازد زمانه سر ترا چیز

ترا دیگر که بخشد جز خدا چیز
هم آن چیزی که باشد مدعا چیز

ببیش حق برابر رتبه دارد
برابر گر بود ناچیز یا چیز

بده چیزی که نزدت هست موجود
اگر خواهد گدائی بینوا چیز

ز گنج مال و دولت هر چه داری
بکن بر نام حق هر یک فدا چیز

بغیر از حق درین دنیای فانی
مکن غیبت مدار و میل با چیز

طلب کردن بجز حق هست عیب
ز یار و آشنا و اقربا چیز

بهر یا خویش زین دنیای فانی
بزاد راه عقبی هست با چیز

دارد از حالات هر بنده خبر بنده نواز
بنده را می پرورد شام و سحر بنده نواز

راضی از بنده شود گر دل بغیر از بندگی
بنده پرور خالق جن و بشر بنده نواز

بنده را محروم نگذارد ز فضل عام خویش
بر صلاح خلق هر زمان دارد نظر بنده نواز

ذره را خورشید سازد قطره را دریا کند
مهربان گردد برین بنده اگر بنده نواز

بر عطای ذات حق هر آدمی دارد امید
هست الحمیان هر یک بنده بر بنده نواز

گشت رهبر بندگان را بر طریق بندگی
لطف خود بر خاکیان کرده بقدر بنده نواز

مطلع

بادشاه فرمانروای کشورش بر بنده نواز
مالک ملک خدای بحر و بر بنده نواز

سایه گستر هست مثل ابر تر بنده نواز
بر سر لب تشنه می بارد گهر بنده نواز

بی نوایان را نوا بخشد بتابش [illegible] توان
تنگدستان را ببخشد گنج زر بنده نواز

رحم فرماید خدا روزی و بخشد گناه
میکند بنده نوازی سر بسر بنده نواز

بر سر گردون [illegible] دل
گر عطا فرمایدش از غیب پر بنده نواز

که فرشته سایل درگاه والاجاه را — ز آستان خویش بر باب دگر نبود نواز

رهبری حق میکند اهل هدی سوی خویش — هر بشر را ما زمیدارد ز شر بنده نواز

سرفرازی حاصلست گر در میان بندگان
هند یا الطاف فرماید اگر بنده نواز

زبان بذکر الهی است تر زبان هر روز — قلم بنام مبارک گهرفشان هر روز

بچشم اهل نظر جلوه گر بعهد خوبی — جمال اوست بهر وقت و هر زمان هر روز

دهد ز نور قمر جلوه ذات حق هر شب — ز روی شمس شود طلعتش عیان هر روز

خدا بدام وحوش و طیور می دهد — رساند حصه مقسوم انس و جان هر روز

بیا بحضرت خلاق از سر اخلاص — زمین همیشه کند سجده آسمان هر روز

مطلع

خداست ذاکر و شاغل بهر زمان هر روز — خداست حاضر و ناظر بهر مکان هر روز

گهی ز رنگ گه از بو گهی ز طلعت خوب — نماید او رخ روشن به بوستان هر روز

باهل حال شود راز ذات حق معلوم — ز هر خطاب و ز هر نام هر نشان هر روز

هزار قافله آید درین سرا هر دم — رود هزار ازین شهر کاروان هر روز

درین چمن همه اوقات تازه گل خندد — بشمع تازه شود روشن انجمن هر روز

نوشت روز ازل هر چه کاتب قدرت — رقم بصفحه عالم شود عیان هر روز

بخاک عجز فلک سر نهاده رهبر — مطیع حکم جهان و جهانیان هر روز

هزار شکر که مشغول بنده هندی است
بحمد حضرت خلاق دو جهان هر روز

خداست مالک ملک خدا بنده نواز — خداست بی مثل و لاشریک بی انباز

بظاهر است خدا بهر ولیش چند روز — بباطن است دلارام و مونس و همراز

محبت است که مجنون اسیر لیلی گشت
خدا الفضل و عنایت مدام شایان است
بچار سوی جهان محض فضل حق جاری است

محبت است که محمود شد غلام ایاز
خدا لطیف و ترحم بود همیشه نیاز
روان است چشمه فیضش بسر نشیب و فراز

لقرب محفل جانان اگر رسی هندی
همیشه باش قدم بوس مثل پا انداز

هر که گرد از مال دنیا احتراز
آدمی دار و بد نیا سے دنی
صاف دارند از کدورت آئینه
زندگانی کن بسر ای زنده دل
بنده شو ای بادشاه ملک و مال

بر رخش باب سعادت گشت باز
عمر شود کوتاه و امید دراز
بندگان نیک سیرت پاکباز
روز و شب در طاعت و عجز و نیاز
سر بنه در سجده ای گردن فراز

مطلع

تا توانی پاک دار ای پاکباز
ذات بی مثل است واحد بی‌شریک
سبز باغ دهر ازان باغبان
بنده درگاه والا جاه اوست
می پرد گنجشک این دولت سرا
واقف از اسرار پوشیده است
دانش دل می طپد شام و سحر
نقش عالم خامه قدرت نوشت

جسم خود را از هوا و حرص و آز
بی نیاز است آن خدای بی نیاز
آب و تاب انبساط و اهتزاز
در سرفرازان عالم سرفراز
در هوای شوق مثل شاهباز
راز دل میداند آن دانای راز
عاشق حق صاحب سوز و گداز
حضرت [illegible] این طراز

هندیا بهر حصول کام دل
دست خواهش کن به پیش حق دراز

کجا سکندر و دارا و خسرو پرویز — کجاست نیزه و گرز و سنان و خنجر تیز
نه زال ماند نه دولت نه تاج ماند نه تخت — نه فوج ماند نه حشمت نه لشکر خونریز
رسید پیک اجل ناگهان چو بر سرشان — نه زور دست بماند نه پای راه گریز
چو نیست حاصل این زندگی بغیر از خاک — تو خاک بر سر دنیا و اهل دنیا بیز
چو مرده‌اند عزیزان و آشنا رفتند — درین سرای چه غافل نشسته‌ای برخیز

مطلع

سمند شوق درین راه هر که راند تیز — رسد بمنزل مقصود خود باندک خیز
مکن بخواهش دل کار در میان جهان — که هست نفس شریرت خبیث و فتنه‌انگیز
بجا رسی بجهان مثل ابر گوهربار — چو خور بمشرق و مغرب ز دست خود زر ریز
چو هست توسن نفس تو سرکش و چالاک — بشو سوار به پشتش بقهر زن مهمیز
بسرخ و زرد جهان در جهان مشو مایل — مبند دل بچنین بوستان رنگ‌آمیز
وصال حضرت مطلوب گر طلب داری — ز قرب طالب دنیا و ماسوا پرهیز
فقیر ماند بدنیا نه صاحب دولت — وجود خاکی هر یک بخاک شد آمیز

س	چو نظم گشت بحمد جناب حق هندی همین برای نجاتت بس است دستاویز	ردیف

هست در اقلیم دل ذات خدا فریادرس — شاه عادل مالک ملک قضا فریادرس
خالق خلق و حکیم و راحم و پروردگار — دادبخش و حاکم و فرمان‌روا فریادرس
وقت حاجت میکند امداد آن حاجت‌روا — حل کند هر مشکل آن مشکل‌کشا فریادرس
حاجت هر بنده می‌بیند بچشم عاطفت — بشنود با گوش قدرت هر صدا فریادرس
باز دارد از کمال لطف بر ما سیئت — باب عدل و فیضش هم صبح و مسا فریادرس
کیست غیر از ذات آن فرمانروای حی [illegible] — بنده‌پرور سایه‌گستر بادشا فریادرس

مطلع

بندهٔ ناچیز فریادی خدا فریادرس
آدمی مظلوم و ذات کبریا فریادرس

بنده را در بندگی دارد خدای لایزال
کی پسندد مبتلا را در بلا فریادرس

کارفرمای عدالت منصف انصاف دوست
صاحب صدق و صفا و بی ریا فریادرس

بشنود فریاد و بخشد داد خلق آن دادگر
می رسد بهر حمایت جابجا فریادرس

از ستمگاران عوض گیرد جناب منتقم
ظالمان را می دهد سنگین سزا فریادرس

در زمانه چون مدار معدلت بر ذات اوست
بی خبر ز احوال ما باشد چرا فریادرس

چون کند فریاد بهر دادخواهی دادخواه
از زبان صد بار گوید مرحبا فریادرس

می دهد در عالم ایجاد از راه کرم
مدعای خلق حسب المدعا فریادرس

بر در رب آمد ز نفس خویش بندهٔ دادخواه
گوش کن فریاد این مظلوم یا فریادرس

نور حق جلوه نماید زیر و بالا پیش و پس
می شود ظاهر ظهور ذات والا پیش و پس

شهرت اندر چار سوی عالم است از وحدتش
افتد اندر گوش خلق این شور و غوغا پیش و پس

هست سالک بر طریق حق رسی ثابت قدم
کی فتد او را ز راه راستی پا پیش و پس

مرد طالب پیش و پس حاصل کند مطلوب خویش
بر مراد خود رسد اهل تمنا پیش و پس

بندهٔ محکوم در زار و عاجز و فرمان پذیر
کی کند در حکم حق چون و چرا پیش و پس

کارهای خلق را حق منحصر بر وقت داشت
کی کند یکدم در آن کار فرما پیش و پس

مقطع

چون بچشم غور بیند مرد بینا پیش و پس
قدرتی آید نظر او را تماشا پیش و پس

صاف باش ای مرد صافی سینه اندر روبرو
دار خود را شکل آئینهٔ مصفا پیش و پس

بندهٔ مینا زد چه ابر چند روزه زندگی
مرگ چون آید نگردد یکدم اصلا پیش و پس

ناتوانا اندرین عالم گرفتار ہوس

کجاست رستم و زال و کجاست کیکاوس | کجاست قیصر روم و کجاست افسر روس
کجاست فوج سکندر کجاست لشکر جم | کجاست تاج حکومت کجاست تخت جلوس
کجاست سلطنت کیقباد و کیخسرو | کجاست عہد منوچہر و حکم دقیانوس
نہ گنج ماند نہ دولت نہ ملک ماند نہ مال | کسے نبرد بجز از زمانہ خز افسوس
چہ نسبت رخت سفر از جہان غنی باتو | گرفت وام نہ درہم زمال خود نہ فلوس
زن زمانہ بہر کس نکاح تازہ کند | ہمیشہ تازہ کند شوہر این حسینہ عروس

مطلع

کجاست حکمت لقمان و فضل بطلیموس | کجاست علم فلاطون و طب جالینوس
خداست مالک ملک و خداست خالق خلق | خداست قادر و قیوم قائم و قدوس
وجود ذات در جلوہ از ظہور صفات | چو جان بپردہ جسم چو چراغ در فانوس
بہر طریق پرستد خدای واحد را | ہنود و مسلم و عیسائی یہود و مجوس
لباس فقر بر آنکس کہ زیب تن باشد | دگر بجامہ تلبیس کی شود ملبوس
گناہگار اگرچہ صد ہزار گناہ | ز فضل و لطف الہی نمیشود مایوس
ہر آنکہ گنج زر و مال گرد کردہ نخورد | بوقت مرگ بہم بر زند کف افسوس
غریب بندہ خاکی چہ آبرو دارد | کہ ہست در دل او فکر ننگ یا ناموس
بغیر مرگ رہائی نیافت از زندان | بہ بند حرص چو شد بندہ خدا محبوس
گدا خزانہ دولت ز خاکساری یافت | بخلق گشت سرفراز ہر کہ شد پابوس

شد از تعلق دنیای بیوفا فارغ
چو گشت خاطر ہندی بہ بندگی مانوس

ذکر حق کن روز و شب ای حق شناس | تا ادا گردد حق حمد و سپاس

سائل از حق کن طلب ای حق طلب / پیش حق کن هرچه داری التماس
کرد حق لطف و کرم بر حال تو / بی حساب و بیشمار و بی قیاس
بر تن خاکی بپوش ای خاکسار / همچو اهل فقر عریانی لباس
کن ادا ای بنده حق بندگی / پیش حق چون بندگان حق شناس
خانهٔ عمرت ندارد در جهان / پخته تر بنیاد و مستحکم اساس
نیست گردون را بیک حالت قیام / هست در گردش همیشه این خراس
حق بحال زار تو احسان نمود / خارج از اندازه و وهم و قیاس
چشم و گوش و دست و پا دادت خدا / مرحمت کردت خرد هوش و حواس
بر سرت تاج شرافت حق نهاد / کرد پیدا مر ترا از جنس ناس
حضرت مولی بامدادت رسید / وقت ضعف و وقت عجز و وقت یاس
حافظ هر دو جهان است ای عزیز / بر سرت هر وقت حاضر بهر پاس
اندرین حالت مقام حیرت است / گر تو باشی ناشکور و ناسپاس

دوست گر باشد خداوند کریم
بنده ای از دشمن مکن در دل هراس

نماند دولت و حشمت نه تنگی و افلاس / نماند وقت امید و نماند حالت یاس
نه ملک ماند نه مالک نه تاجدار نه تاج / نه تخت ماند نه کرسی نه صاحب اجلاس
قیام خانهٔ عمر است در جهان تا چند / بسقف گنبد و بوسیده شد و سست اساس
حسب حضرت خلاق میگذارد عمر / میان خلق بآداب و خلق استیناس
فقیر سلطنت از فقر میکند حاصل / گهر ز قطره بهم یا بدو ز خاک الماس
هر آنکه روز ازل گشت از خدا گمراه / نه خضر راه نمودش بدوست نی الیاس
هر آنکه جوهر انسانیت درو نبود / میان خلق نمی باشد از گروه ناس

بغیر یاد خداوندگار زان یکدم ‌ ‌ ‌ بوقت ذکر خدا باش ساز در انفاس
مکن خلاف شرافت محل اکرمی ‌ ‌ ‌ که شرمسار نگردی تو در بنی اجناس

تمام نظم تو هندی گهر بے باد
شود ز خوبی ربتر ز رفتار قرطاس

دل از غبار مکن پاک و سینه از وسواس ‌ ‌ ‌ شود دگر نه زیب لساد خناس
بدل فقیر شوای مرد اہل عقل و قیاس ‌ ‌ ‌ بفرق تاج ... بتحت کن جلاس
مکن بزند دلی کارتوئی زنده ‌ ‌ ‌ بہ بی تجاک ... ان تا تمام ہوش و ہواس
بذکر و فکر الہی ہمیشه عادت کن ‌ ‌ ‌ زبان خود ... بجبان بغیر حمد و ثنا
مشو بملک جہان باوجود زر مشہور ‌ ‌ ‌ بخیل و انجمن دلنگ مسکر گیاس
بپوش چهره رومن ز چشم بدبینان ‌ ‌ ‌ بزیر جامه سلطانی و شاہانه لباس
بشغل کار عبادت ہمیشه مشغول است ‌ ‌ ‌ خداپرست ... از دوست مرد کار شناس
شود بزندگی چند روزه کی مغرور ‌ ‌ ‌ کسیکه هست ... ز ہوش و اہل قیاس
برو چه چیز بدنیا شود ز عیش با خویش ‌ ‌ ‌ بغیر حسرت و افسوس چند گز کرباس

زچار سمت کشاید در یقین ہندی
چو ذات پاک کند دور از دلت وسواس

مدار رغبت و الفت بغیر حق با کس ‌ ‌ ‌ که از تمام خدائی فقط خدایت بس
فتد چه بنده نادان بہ بند حرص و ہوس ‌ ‌ ‌ چو مرغ باز نیاید برون ز کنج قفس
ز عمر خویش بہر ماه و سال و ہر شب و روز ‌ ‌ ‌ بذکر و فکر خدا شغل گیر یک دو نفس
چو خوابگاه تو آخر بزیر خاک است ‌ ‌ ‌ چه حاجت است بجلوست بلند اطلس
ببند رخت سفر زود بی خبر منشین ‌ ‌ ‌ در آن زمان که بگوشت رسد صدای جرس
سخی بخورد و بخشید مال با خود برد ‌ ‌ ‌ بمرد و ہیچ نبرد از جہان بخیل اخس

بہ پست خویش آنچہ سیم و زر داری
از بعد مرگ تو نہ بیند ہیچ کس

غنیمت است دمی چند زندگانی تو
چو وقت رفت نیاید بدست تو واپس

نمود جلوہ نمود ذات حق بہر شیا است
منور است ز نور خدا چہ پیش و چہ پس

بیت

فرست تحفہ این نظم پارسی ہندی
بجلوہ نذر منیر و شہنشہ یادرس

کے کند از مال دنیا دار بس
تا تواند شمارند بس گرد نفس

ہر زمان شام و سحر بر دوش خویش
بار زحمت می کشد این بوالہوس

میرسد در جستجو نزدیک و دور
میدواند در تلاشش پیش و پس

مبتلا اندر بلائی حرص و آز
ہر سہ سر پابند زندان ہوس

مفلس بی زر گرفتار بلا
مرغ بی پر ماندہ در دام قفس

بہر یک یک لقمہ گردد در بدر
میکند بر باد عزت بہر خس

مال بیگانہ بعید و قریب
می برد ہر جا کہ یابد دسترس

مسطع

بہر ہر یک کس بعالم نیست کس
جز خدا ہمراز و ہمدم ہم نفس

حاضر و ناظر بود ذات خدا
راست و چپ زیر و بالا پیش و پس

ہر چہ ہست اندر جہان گیرد فنا
جز خدا باقی نماند ہیچکس

در جہان از یاد حق غافل مباش
بگذران یک لحظہ بی یاد یک نفس

تیر چون جست از کمان نیاید بدست
بگذرد چون وقت نیاید باز پس

تا رسد دنیای دون بد خلاص
از عتاب حاکم و بیم عسس

در بلائی نفس ہندی مبتلا است
یا الہ العالمین فریاد رس

رفت گل آمد خزان شد رونق گلزار بر — کرد از نغمه سرائی عندلیب زار بس

پرده پوش بندهٔ عاصی ست آن ستار بس — واقف اسرار باطن هست آن علام بر

نکته دان را نکتهٔ وحدت چو آمد بغیار — ختم شد هر بحث و هر تقریر و هر تکرار بر

بگذرد از مداوای طبیب آزار دل — میبرد با خویش درد باطن این بیمار بس

چون نیاید زاید از واحد شمار اندر شمار — میکند بر وحدت حق صاحب اقرار بس

شایق دیدار را آید نظر هر چار سو — صورت دلبر نوشته بر در و دیوار بس

سیر کن در گلشن عالم که لبعد چند روز — ختم گردد این بهار و موسم گلزار بس

مطلع

کی کند از مال دنیا مرد دنیادار بس — از زبان گرچه بگوید هر زبان صد بار بس

وقت مشکل حق فقط مشکل کشائی میکند — حین غم هست آن خبرگیر جهان غمخوار بس

داروی درد دل درماندگان کافی خداست — حضرت شافی دوای هر دل بیمار بس

خالق خلق و خداوند جهان پروردگار — رازق و روزی رسان بندگان ابرار بس

شور و شر پیدا کند تا هست زنده آدمی — چون بمیرد خود بخود گردد همه تکرار بس

عمرت اندر انتظام عالم فانی برفت — بس شدی لیکن نشد این جمله کاروبار بس

صرف کردی بر بنای قصر دنیا عمر خود بشر — کی شود ختم این عمارت بس کن ای معمار بس

رفته رفته میرود از دست تو وقت عزیز — هر دم و هر لحظه میگردد دم آخر کار بس

نوش جام غفلت ای هندی همه شب کرده
چون سحر گردید حالا بس کن ای هشیار بس

تا کرد بندگی این بندهٔ خدا افسوس — ز قرب وصل خدا ماند خود جدا افسوس

رها ز دام تعلق نگشت این قیدی — به بند حرص و هوا ماند مبتلا افسوس

برای بندگی آمد درین جهان لیکن — نگشت حق عبادت ازو ادا افسوس

گرد قابل تحسین باشد بگوید — تا بود از رہ غفلت پا تہا افسوس

چند دوری از منزل مقصد خویش — تا بہم تنہا نہ کہ از راہ وفا افسوس

کارہ کردن بستہ پیش گردون ثم — برکستان خداوند کبریا افسوس

بیخ و ریزہ عالم باشد در جہان تا باشد — چہ رفت رفت زدو دیرینہ ما افسوس

دست بکوچہ بازار رہ بہ سر گردد — چو سگ بہ جہل یکی لقمہ با این افسوس

جستجوئے زر و سیم روز و شب گردد — بکوہ و دشت و بیابان برہنہ پا افسوس

باش بہ یاد خدا خرج مال و زر ہندی
بدل دگر نہ بماند زمین ترا افسوس

از دو رنگی درگذر یکرنگ و ہمرنگ باش — موم شو یا سنگ باش و باش گل یا خار باش

ہمچو سرو اندر چمن کن نالہ گو کو بلند — ہمچو گل اندر گلستان عندلیب زار باش

طالب ذات مسیحائی اگر ای دردمند — در طلب روز زار و لاغر و بیمار باش

شایق دیدار جانان باش و مستانہ بشو — درگذر از دل ہمیشہ طالب دیدار باش

عکس روی دلربا از سینہ صافی ببین — روز و شب چون آئینہ محو جمال یار باش

روز بہر خدمتش سرگرم شو چون آفتاب — شب بشکل ماہ بہر بندگی بیدار باش

مطلع

قرب گر خواہی ہمیشہ حاضر دربار باش — پیش در ہستارہ مثل سایہ دیوار باش

ہست مخدومی اگر مطلوب خدمتگار باش — بادشاہی گر طلب داری غلام یار باش

عین گل شو در گلستان جہان نی خار باش — الغرض یکرنگ ای رنگین من گلزار باش

دوست شو ای دوست با ہر کس بہ کن دوستی — در جہان گنجینہ دار مخزن اسرار باش

از دل و جان با خدا سر رشتہ الفت بہ بند — خواہ در تسبیح باش و خواہ در زنار باش

صلح کل شو صلح شو صلح کل شو صلح کل — یکزبان با نیک و بد کمیان ہمہ ہموار باش

کن به نیکوئی فزونی و به بیکاری کمی | نیک خوئی و نیک کردار و نکو اطوار باش
درمیان خلق با خلق و ادب کن زندگی | کم زبان و کم خور و کم گوی و کم آزار باش
مثل خور روشن کن از انوار خود روی زمین | سایه گستر بر جهان چون ابر گوهربار باش
مستقل چون کوه شو فیاض چون بحر روان | چون فلک شام و سحر سرگرم بهر کار باش
سر بنه چون بندگان زار بر خاک نیاز | سربلند و سرفراز و سرور و سردار باش
حق نما باید ز روی روشن از حجاب دل ترا | هر زمان امیدوار ای طالب دیدار باش

باز کی آید کف عمری که در غفلت گذشت
بهر استقبال هندی هر زمان هشیار باش

گر تو بینائی بچشم دل ببین احوال خویش | تا کنی معلوم حال و حال و استقبال خویش
در قفس کی بند گشتی عندلیب خوش نوا | مهر خاموشی زدی گر بر زبان لال خویش
مرغ جان از فرش بر عرش برین کردی عروج | گر باوج معرفت یکدم گشادی بال خویش
از دو صد دردا من همت نه بستی یکدرم | گر بدیدی اهل دولت بر مآل خویش
غور کن بر صورت و سیرت که دارد این جهان | کن توجه بر سراپا حال خویش و قال خویش
کاغذ زر گردد اندر دیده اهل نظر | گر تو زاب اشک شوئی نامهٔ اعمال خویش

مطلع

حق ببخشد عاصیان را بیشک از فضل و کرم | گر کشد بار ندامت بنده از افعال خویش
اهل غفلت مفت ضایع میکنند عمر عزیز | بگذرانند در تغافل روز و ماه و سال خویش
اهل بینا بند تا آل اندیش بیدار اند مدام | هر چه دارد در تصرف مالک خویش و مال خویش
خود به بازار محبت قیمت گردد فزون | گر چه یوسف خود در بین سودا شود دلال خویش
کی کند اهل خرد بر حالت دیگر نگاه | زانکه هست اورا نظر بر صورت احوال خویش
فخر کی بر مال و دولت میکند مرد عقیل | نیست از آن بنده مقبول بر اقبال خویش

بهر مرد بی تعلق هست در دار جهان — اژدها عقرب عدو و اولاد دشمن آل غم خیز

شکر کن هندی که در دنیای فانی مر ترا
پرورش حق میکند در سایهٔ اجلال خیر البشر

ز مال و دولت دنیا بجز به بخشش به پوش — گر هست این همه سامان فقط پی خور و نوش
گل مراد تو گردد شگفته هر موسم — شوی چو غنچه اگر اندرین چمن خاموش
ببین بچشم ارادت بصنعت صانع — بگوش هوش بکن تا ته بانگ وحدت گوش
بکن در روی نکویی به نیک و بد نیکی — بخلق نیک همیشه برای نیکی کوش
هر آنکه رفت ز دنیا بجز دو دنیا باز — نمود باز نه صورت هر آنکه شد روپوش

مطلع

بوقت غصه مکن همچو رعد جوش و خروش — چو برق شعله‌فشان و همچو ابر مجوش
هر آنکه کرد ز ساقی مئے محبت نوش — دگر ز حالت مستی نیامد اندر هوش
چرا است عاشق بیدل بجستجو مشغول — که دلربا ست چو دل جلوه‌بخش در آغوش
تو باش بندهٔ حق تا که اندرین دنیا — جهان غلام تو گردد ز بانه حلقه بگوش
قرار گیر بیک جا بیگاه مثل زمین — بشکل گنبد گردان مباش خانه بدوش
بشاهراه طریقت قدم نهد سالک — رسد بمنزل مقصود چون صدای سروش
یقین به پستیش نیز اهل دل نکنند — هر آن کسی که بود یاوه گوی باد فروش

همیشه گردن تسلیم بنده با خم دار
مطیع حکم خدا باش در ره عشق کوش

شو بشکل خاک ای خاکی خموش — هر زمان چون آب در آتش مجوش
نیکوئی کن نیکوئی کن نیکوئی — بهر نیکی ای نکوکردار کوش
بار کے باید بدرگاه الہ — فاسق و گندم نما و جوفروش

در جهان باشد همیشه سرنگون | بار دنیا هر که بر دارد بدوش
اهل دل دانند برابر عیش و غم | مرد حق یکسان شمارد نیش و نوش
بنده را حق سوی خود خواند مدام | میرسد آواز از هر سو سروش
کی رسد لیکن بگوشش این صدا | هر که دارد پنبهٔ غفلت بگوش
اهل غفلت هست غافل از خدا | میگذارد عمر خود در ناؤ نوش
هست حق غفار و ستار العیوب | عاصیان را پرده دار و پرده پوش
بنده را آموخت طرز بندگی | مرحمت فرمود عقل و فهم و هوش
داد از روی عنایت بنده را | جسم و جان و دست و پا و چشم و گوش
آسمان در پیش حکمش سرنگون | مهر و مه شام و سحر حلقه بگوش
هست در اظهار وحدانیتش | خلق در جوش و زمانه در خروش

شرح توحید خدای لایزال
کی توانی کرد ای بندهٔ خموش

ز نقش روی نماید چو حضرت نقاش | شوند وهم و گمان دور و راز گردد فاش
بصلح کوش که اصلاح کار در صلح است | گریز از ره بغض و خصومت و پرخاش
همیشه کار کن ای کارکن که در عالم | بدست هیچ نیاید بغیر سعی و تلاش
کن ای عزیز نکوئی بخویش و بیگانه | که در زمانه بود نیک گوید شاباش
نه غم بماند نه غمگین درین سرای جهان | نه عیش ماند بدور زمانه ای عیاش
چراست صاحب دولت بسیم و زر خورسند | چراست در غم و اندیشه مفلس قلاش
چو هست حضرت رزاق ضامن رزقت | چرا بخاطر غمگین نشست فکر معاش

مطلع

ز صفحهٔ جان و جگر نقش غیر حق بتراش | ز لوح خاطر خود حرف ماسوا بخراش

زوال دولت اهل کرم همی خواهد — کرده اهل حسد تیره باطن و اوباش
اگرچه مهر فشاند ز اوج گردون نور — کند غبار حسد کور دیدهٔ خفاش
ببزم دهر شود تازه بر زبان اخلاص — همیشه مسند تازه بگستر و فراش
برای نشو و نمای چمن بهر موسم — بباغ دهر کند باغبان تراش و خراش
بغیر ذکر الهی اگر شدی گویا — بکام حضرت انسان زبان نبودی کاش
نکوی کن که بیابی جزای نیکی نیک — مکن بکسی بدی که بدی بود پاداش
بجوش غصه مشو همچو برق در تب و تاب — ز حلم آب بر آتش چو ابر نیسان پاش

ز انقلاب زمانه مدار در دل رنج
بحال خویش بهر حال هندیا خوش باش

اگر تو صاحب صدقی مدار ای درویش — بفکر روزی هر روز خاطر خود ریش
طمع مدار که در کارخانهٔ مقسوم — ز وقت بیش شود حاصل و ز قسمت بیش
علاج درد دل از حضرت معالج خواه — ز چاره ساز طلب کن دوای سینهٔ ریش
ز درد و رنج نگنجانه زمانه منال — مکن تو نوش تصور اگر دهند تا نیش
هر آنچه کاتب قدرت نوشت روز ازل — بصفحهٔ حالت انسان همان بیاید پیش

مطلع

اگر تو مرد نکوکاری و نکو اندیش — ز شاهراه هدایت قدم مکن پس و پیش
چرا بعیب دگر کس نظر کند نادان — بچشم غور نه بیند چرا بحالت خویش
به پیش بندهٔ وحدت پرست یکسان است — بهای کسوت شاهی و خرقهٔ درویش
کند زمانه پرستش خدای واحد را — بهر طریق بهر مذهب بهر یک کیش
خدا الوقت مصیبت کند مددگاری — نه اقربا نه عزیزان نه رشته دار نه خویش

بفکر عاقبت کار باش ای هندی

اگر توجه احسن ... مردود انور نقش

کرد هر نقشی که اول کاتب تقدیر نقش | از دگر کاتب بدان خوبی نشد تحریر نقش
کن بکلک دوستی ای مهربان تحریر نقش | تا کند آن در دل اهل دل تاثیر نقش
نیست کار آمد ازین نقش و تعویذ دگر | میکند دلهای عالم را همین تسخیر نقش
جلوه صورت گر ز هر صفحه جداگانه دهد | مینماید گرچه در یک لحظه صد تصویر نقش
هست در دنیا عجب نقش نقش دوستی | در عمل زین نقش زیاده نیست پر تاثیر نقش
کن نگه زین نقش با انوار محبت در جهان | تا که باشد هر یکی نقش نو عالمگیر نقش
هر چه خواهد میکند آن نقشبند جسم و جان | بر بیاض لوح موجودات بی تاخیر نقش

در ثنای حضرت خلاق بر لوح جهان
بست زین نظم دری هندی بپر تاثیر نقش

زهی جانان که جان پروانه شمع پر انوارش | زهی دلبر که هر دلدار خواهشمند دیدارش
شهنشاهی که شاهان جهان دربان باثر | خداوندی که هر میر ولایت بنده زارش
بهر کشور ز سودای محبت گرم بازارش | بهر مجمع زلیخا وار صد یوسف خریدارش
زهی مهری که تابان پیش تو حسنش بهر ذره | زهی ماهی که از هر داغ دل رخشنده انوارش
شده هر اهل خبر آگاه گشت از راز توحیدش | نشسته هر صاحب هوش و شیدا و افشای اسرارش

مطلع

بهر موسم چمن سرسبز از ابر گهر بارش | رسیده تازه رنگ و بو بهر گلشن ز گلزارش
هر غریب دیگر رغبت ندارد بر غریب موسے | مطلب نه بی گر مطلب منتها رو طلبگارش
گدایی کوی حق کے بر در دیگر شود سائل | رود پیش مسیحا کے برای چاره بیمارش
نزاد کار شد مذاق تازه اهل ذکر را حاصل | زبان رطب اللسان حمدت بر ... آوازه
زمین محکوم و سرگردان فلک بشر | جهان شیدا زمانه عاشق و عالم گرفتارش

ص	بحمد حق چه دیوان زد قلم دریا سی سیاهی زنقش رحمت حق است دلو زد بید و شگفارش	ردیف

مشتغل هستند در فضل عبادت عام و خاص
هست یا رب بنده زار تو خلقت عام و خاص

سر نهند هر دم بخاک آستانت عام و خاص
میکنند سجده با خلاص ارادت عام و خاص

دایم از دربار در بار تو حاصل میکنند
گنج علم و گنج فیض و گنج دولت عام و خاص

در جهان هر نیک و بد امید از فضل تست
هست از الطاف تو خواهان جنت عام و خاص

جلوه بنمودی تو از انوار وحدت جابجا
کرده پیدا تو از کثرت بکثرت عام و خاص

بر امید وصل تو با سیع التفرقین
میکشد بر دوش خود بار ریاضت عام و خاص

مطلع

از تو حاصل کرده اند هدایت عام و خاص
گرم رو گردیده در راه طریقت عام و خاص

وقت مشکل از تو جویند استعانت عام و خاص
از تو میخواهند حاجت وقت حاجت عام و خاص

هر یکی از هر یکی صورت شناسد مر ترا
هر ترا بینند در هر شکل و شباهت عام و خاص

هر زمان هر بنده بهر بندگی حلقه بگوش
حاضر و موجود هر دم در اطاعت عام و خاص

تا نباشی تو بشهراه حقایق رهنما
چون شوند واقف ز اسرار حقیقت عام و خاص

گرچه رخ پوشیده از چشم ظاهر بین مگر
هر زمان بینند ترا از نور وحدت عام و خاص

هندیا در حمد شو مشغول تا اندر جهان
نیک و بد عظمت کنند قدر و عزت عام و خاص

شود ز دام غم و رنج و رز زمانه خلاص
تمام خلق بخلق و محبت و اخلاص

همیشه گوشه گزیند ز اختلاط عوام
ز بندگان خدا هر که هست بنده خاص

ذلیل و خوار بود هر زمان بدید خلق
بخیل و تنگدل و مرد ممسک و حراص

درین سرای جهان هست هر شب بر در
همیشه آمد و رفت هزارها اشخاص

به بهانه رنج و بلا هر که مبتلا گردد — بود لفضل خدا لیش امید استخلاص
مگر کسی ز مسافر درین سفر آخر — رفیق راه نگردد بوقت استر خاص
کسی نه کرّت ثانی بحال وی پرداخت — نه دوست داد رنه همدم نه خادم و نه خواص
بهر صباح و بهر شام هر شب هر روز — برقص تازه کند رقص گنبد رقاص
مشو مخالف فرمان حضرت خالق — شوی و گرنه تو ماخوذ در بلای قصاص

زبحر فکر بحید جناب حق هندی
برار گوهر مضمون بصورت غوّاص

زنده تا باشد بود دوام غم انسان حریص — در جهان رنج و بلا آخر سپارد جان حریص
گاه در شرق و گهی در غرب میگردد مدام — صورت گردون گردان هست سرگردان حریص
بهر یکیک لقمه به هر در کشد غوغا لئیم — بهر یکیک حبه گردد خوار در دوران حریص
شهر و شهر و خانه خانه کو بکو رسوا شود — سهم گردد بهر بازار و بهر دوکان حریص
دیده طامع پر گردد نه غیر از خاک گور — می برد با خود ز دنیا حسرت و ارمان حریص
بهر دنیا میکند برباد این اهل طمع — خارج از عقل است بیشک مرد کم‌دان حریص

مقطع

خون بگرید سوز و شب از دید گریان حریص — سینه دار چون کباب از سوز غم بریان حریص
لا دوا بیمار هست این جان وقت حرص طمع — کی شود جانبر ازین مهلک مرض انسان حریص
تازه فکر تازه آرد حیله و مکر و فریب — تازه برپا میکند در هر زمان طوفان حریص
کی بود ممکن که مثل بندگان خوش خصال — آبرو حاصل کند در عالم امکان حریص
هر که بد بد بدربار جناب لایزال — کی بود اندر جهان این بهتر از شاهان حریص
میکشاید جا بجا اهل طمع دست سوال — بی محابا پیش هر کس گسترد دامان حریص
طامع بی شرم پیش هر کس ناکس رود — میشود ممنون دونان هر کی این حریص

بند یا صبر و قناعت پیشه کن تا زنده
زانکه در هر کار خود حاصل کند نقصان حریص

کی شود دل حاصل از محبس هجران خلاص … کی بجز جانان زند و هجر یابد جان خلاص
کی رها زین کشمکش گردد اسیر دام غم … کی شود از بند حیرانی دل حیران خلاص
چون برآید بنده پابند زین بند بلا … چون شود این مبتلای آفت از زندان خلاص
چون کشد بیرون ز زنجیر تعلق پای خویش … چون شود از قید دنیا حضرت انسان خلاص
کی رسد در آشیان حسب المراد این مرغ … تا نگردد زین همه بیدادگر انش جان خلاص
کی بجوید عاشق از دام محبت مخلصی … کی کند زین بند خود را بنده جانان خلاص

مطلع

گر تو میخواهی که گردی از غم هجران خلاص … هم بسر زین دام و انهیگر کن دامان خلاص
قطع کن سر رشته دنیای فانی قطع کن … شو از این بند گران ای بنده نادان خلاص
باز کی در پنجه صیاد گردد مبتلا … از قفس یکدم شود گر بلبل نالان خلاص
عقده این عقد لاحل کی بزودی حل شود … کی به آسانی شود محبوس این زندان خلاص
بنده آزاد گر هستی میان بندگان … خویشتن را کن از این بند غم و ارمان خلاص
مرغ جانش تا رها گردد نه از دام وجود … کی شود ز اندیشه دنیا دل سرگردان خلاص

بر سر ما ابر رحمت بند یا بار دگر
گردد از گوهرفشانی دیده گریان خلاص

هست بر حسن تو امی گلچهره شیدا عام و خاص … صورت بلبل بتعریفت تو گویا عام و خاص
راست و چپ حاضر و ناظر ترا بینند جهان … سر ترا موجود دانند زیر و بالا عام و خاص
می پرستند مر ترا شاه و گدا در هر دیار … گردن اخلاص خم دارد بهر جا عام و خاص
ای طبیب بندگان ای چاره بیچارگان … خواهد از تو وقت بیماری مداوا عام و خاص

هرکرا حاصل خصوصیت بذات پاک تست   اختلاط و ارتباطش کے بود با عام و خاص

در همه عالم ز نعمت خانهٔ اجلال تو   روزیی هر روز می یابد خدایا عام و خاص

مطلع

حضرت خلاق اکبر کرد پیدا عام و خاص   شاد باش بخورد و کلان زشت دنیا عام و خاص

نسبتی با ذات حق دیندار میبارد دین   رشتهٔ دل با خدا بندد بدنیا عام و خاص

نیز موحد واقف از کیفیت وحدت نشد   یکبند از بیوقوفی گرچه دعوی عام و خاص

حکم خلاق جهان جاری است در بالا و پست   بست زیر سایهٔ آن کار زیبا عام و خاص

هر کس و ناکس مطیع حکم آن شاه زمان   سر نهاده بر در درگاه والا عام و خاص

مدعا خواهد ز درگاهش جهان شام و سحر   در خیالش روز و شب دارد تمنا عام و خاص

در تصوف طرفه نظم فارسی شهدی نوشت
تا ازو یابد مفاد دین و دنیا عام و خاص

کے شود آباد اندر دار دنیا دار حرص   زانکه بے بنیاد باشد سر بسر دیوار حرص

در بهار باغ دل کے بشگفد گلزار حرص   کے بر آید بنده را از پای خاطر خار حرص

حق کند اهل طمع را در جهان خوار و ذلیل   از فلک نازل بران مدبر شود ادبار حرص

تا دم آخر بزندان طمع پابند ماند   شد مقید هر که مثل نقطه در پرکار حرص

سینه گر خواهی مصفا از غبار ما سوا   اولا از آئینهٔ دل دور کن زنگار حرص

کور باشد در طمع چشم جهان بین خرد   در تاسف خون بگرید دیدهٔ خونبار حرص

مطلع

هان منه بر دوش خود تا زنده ای بار حرص   زانکه روزی گردنت خواهد شکست این بار حرص

از مسیحا کے کند حاصل دوا آزار حرص   کے شفا یابد ازین مهلک مرض بیمار حرص

سود زین سودا کجا حاصل کند اهل طمع   زانکه باشد سر بسر در رنگ زیان بازار حرص

دولت دین کرد حاصل هرکه دنیا اگذاشت — کرد اقرار خدا هر کس که کرد انکار حرص
خواستگار حق نمیدارد دل جز طمع — دوستدار حضرت مولی نباشد یار حرص
داعی هر مسلم که تسبیح طمع دارد بدست — حیف بر بندد و که بر گردن نهد زنار حرص
بلبل باغ طمع خوشدل نگردد در بهار — زانکه از خار است بدتر هر گل گلزار حرص

ص	نیست هندی در جهان حرص و هوا را انتها از طمع آینده باز آ، توبه کن از کار حرص	ردیف

مکن جز بندگی ای بندهٔ خدا اخلاص — که در زمانه کند مر ترا خدا مرتاص
خداست دافع رنج و دوای بیماران — خداست چارهٔ هر درد و دارو تو امراض
خدا حکیم و خدا عالم و خدا دانا — خدا طبیب خدا شافی و خدا نباض
عیانست جلوهٔ نورش بچشم اهل نظر — بهر صباح و بهر شام و هر سواد و بیاض
گهی ز ابر گه از چشمه گه از دریا — روان بروی زمین گشت فیض آن فیاض
بهر بهار و بهر حالت و بهر موسم — ز ابر رحمت او تازه رنگ و بوی ریاض
خدا بحال تو هر دم کند ما لطف نگاه — کجا رواست که تو از خدا کنی اعراض
فلک ز عمر تو یکروز کم کند هر روز — بشغل فرع و بریدست بجرم این مقراض

	بدوستان زمانه مبند دل هندی که دوست اند برای مطالب اغراض	

در همه اولاد آدم هست انسان بعض بعض — بی خبر بی انتها و اهل عرفان بعض بعض
اهل آب و اهل نار و اهل خاک اهل باد — گل نظر آید درین صحن گلستان بعض بعض
ز اتفاق وقت در بطن صدف گردد گهر — از هزاران قطره های ابر نیسان بعض بعض
از کمال حکمت آن خلاق در خلق جهان — کرده پیدا بعض دانشمند و نادان بعض بعض
بعض بعض اهل ولایت حاکم و فرمانروا — زار و سرگردان برای لقمهٔ نان بعض بعض

بعض بعض اہل توانا اہل ور اہل شرر　　لاغر و کمزور و زار و ناتوانان بعض بعض
می رسد یا ہر کسے اندر رہ الفت مگر　　ہیر سد بر منزل مقصود انسان بعض بعض
خورم و خود شد و خوشدل بعض بعض اندر جہان　　عاجز و مسکین و شکلین و پریشان بعض بعض

ہر کسے اندر سخن ہندی شود طبع آزما
لیک باشد واقف مضمون سخن دان بعض بعض

تازہ رنگ و بو و ہر در ہر چمن گلزار فیض　　با خزان گاہے نیاید سوی گلشن ہائے فیض
جلوہ گر از بزم محبوبی است شمع فیض حق　　روشن است از اوج خوبی ہمچو خور انوار فیض
آفتاب فیض بخشد روشنی ہر چہار سو　　جا بجا گوہر بہار و ابر گوہر بار فیض
مستفیض از فیض ربانی است مخلوق خدا　　نیک و بد دارد ہمیشہ بہرہ از انبار فیض

مطلع

ہست سرکار الہ العالمین سرکار فیض　　ہست دربار خداوند جہان دربار فیض
حق بدار عافیت ہم باد دار و دار فیض　　محکم از سد سکندر حق کند دیوار فیض
سعی کن تا فائدہ یابد ز تو خلق خدا　　کوششے فرما کہ از دستت بر آید کار فیض
کن روان مانند دریا فیض بر روی زمین　　تا شود جاری ازان بحر روان انہار فیض

حمد باری کن رقم ہندی درین نظم عجب
تا کہ یابد فیض ہر شائق ازین اشعار فیض

روان از تست یا رب در جہان فیض　　کنی جاری تو در کون و مکان فیض
رسد از ذات پاکت یا الٰہی　　بہر نیک و بد و خورد و کلان فیض
کند حاصل ز الطافت زمانہ　　بہر یک لحظہ ہر دم ہر زمان فیض
تو کردی ابر نیسان را گہر بار　　تو بخشیدی بدریائے روان فیض
زبان کردی بذکر خویش گویا　　رسانیدی بہر کام و دہان فیض

نقد از فیض تو ای شاه فیاض | بهر سایل رسد اندر جهان فیض

مطلع

تو جاری کرده جسم و جان فیض | رسد از تو بهر روح و روان فیض
زمین را سبزه زار فیض کردی | تو باران بدی زاوج آسمان فیض
تو عقل و هوش بخشیدی بانسان | تو از خاک تنش کردی روان فیض
بمهر و ماه از انوار ذاتت | رسد شام و سحر ای مهربان فیض
بهر خار و بهر گل میرسانی | به بستان جهان ای باغبان فیض
بوحش و طیر و مور و مار بخشی | ز گنج خویش ای روزی رسان فیض
عجب فیض تو جاری در جهان است | که هر فیاض میابد از ان فیض
رسد از تو بهر جن و بهر کس | بهر ساعت عیان فیض و نهان فیض

ز نظم پارسی هندی ساندی
بهر خورد و کلان پیر و جوان فیض

عاشق بیدل کند چون پیش آن دلبر عرض | دلربا با گوش با دل بشنود هر بار عرض
نسبت در زبان و در آن [illegible] | گر کسی خواهد شود حاضر کند صد بار عرض
حق تعالی جرم بخشد عفو فرماید خطا | چون کند بعد از ندامت بنده بیکار عرض
پرده بردارد کند دور از رخ انور نقاب | چون کند ز اخلاص باطن طالب دیدار عرض
آید اندر جوش ابر رحمت پروردگار | تشنه لب چون میکند با چشم گوهر بار عرض
حق تعالی دولتش بخشد فراخی در جهان | چون کند در تنگدستی بنده ناچار عرض
وقت تنگی تنگدست وقت غم اهل الم | میکند هر بار پیش حضرت دادار عرض
چون ز سر در میشود مایوس دیر گناه | میکند پیش خداوند جهان ناچار عرض
در بهار گل کند هر بار پیش باغبان | از پی نظاره گل عندلیب زار عرض

هر دعا گردد بدین درگاه والا مستجاب
روشنی گردد دلِ سایل ازین در با غرض

حق بهر سایل دهد گنجینهٔ زر بی سوال
حق پذیرا میکند از بنده بی تکرار غرض

چون بود بر صاحب دل را بدل پوشیده راز
پس مکن حال دل خود پیش آن دانا غرض

کن بدرگاه جناب کارساز بندگان
خاطر انجام کار خویش ای بیکار غرض

واقف از احوال دل چون هست علام الغیوب
از زبان بندی چرا پیشش کنی اظهار غرض

طالب مطلب بود هر دم طلبگار غرض
با غرض دارد غرض هر بندهٔ زار غرض

دوست گر گردد بباطن بنده اهل نفاق
کی به بند دوستی باشد گرفتار غرض

دوست خود مطلب اگر باشد برش دشمن است
یار مشمارش هر آن شخصیکه شد یار غرض

غنچه باغ مرادش نشگفد اندر جهان
هر منافق را که باشد در جگر خار غرض

عاقلان برگفته اهل غرض کی دل دهند
گرچه چرب و نرم و شیرین است گفتار غرض

دور بگریزد ازو هر صاحب صدق و صفا
بر رخ اهل غرض بیند چو آثار غرض

اهل مطلب را بود هر دم بمطلب اشتغال
هست بر اهل غرض مشغول در کار غرض

بی غرض کن با محبان صفای دل دوستی
تا که ننشیند بر آن آئینه زنگار غرض

بندیا هرگز مکن بر اهل مطلب اعتبار
چون غرض حاصل شود گردد دنیا ز غرض

بر بنده هست بندگی کردگار فرض
شام و سحر اطاعت پروردگار فرض

واجب اطاعت است باحکام ایزدی
صدق و نیاز و عاجزی و انکسار فرض

بر ذات خود محبت محبوب دو جهان
داند همیشه بندهٔ امیدوار فرض

در کارگاه دهر همان کار کن مدام
کاریکه هست بهر تو ای مرد کار فرض

مردان حق بحکم الهی ادا کنند
شام و صباح واجب و لیل و نهار فرض

اندران مضمون وحدت کن یقین بی بیان
دل کند روشن و دهد هر دیده ر[illegible]

محو حرف غم ز لوح سینهٔ غمگین کند
در دل هر صاحب باطن کند تاثیر خط

حرف حرفش سرمهٔ چشم نظر باشد مدام
از سواد دیده گر عاشق کند تحریر خط

خط الفت باشد اندر دفتر کون و مکان
لاجواب و بی مثل همچون خط تقدیر خط

خاکسار عشق هر مضمون که درج خط کند
زرفشان باشد از ان چون نسخهٔ اکسیر خط

در جهان هر نقش نقاش ازل اعلی کشید
زد رقم خوشخط بعالم کاتب تقدیر خط

سوخته از سوز غم هندی است کلک و زبان
چون کند پروانه سوی شمع زان تحریر خط

هست در وحدت بتوحید خدا اقرار شرط
بعد از ان ز اخلاص باطن از زبان اقرار شرط

میکند حق گرچه آزار گنه از توبه دور
هست آینده گر پرهیز ای بیمار شرط

صورت دلدار در دل مینماید مر ترا
هست آیینه صفا ای طالب دیدار شرط

کار کن از کار خود فارغ مباش ای بیکار
زانکه بهر صاحب کار است کردن کار شرط

بنده باید که بهر بندگی بندد کمر
هست بهر حال خدمت بهر خدمتگار شرط

باش در عهد محبت دایما ثابت قدم
زانکه میباشد وفا در اتحاد ای یار شرط

دم مزن اندر قضای حضرت پروردگار
در قیام دوستی باشد رضای یار شرط

جان اگر جانان طلب دارد دریغ از وی مدار
نیست اندر مذهب صدق و صفا انکار شرط

هرچه آید حکم آمنا و صدقنا بگو
چون نباشد در اطاعت بنده را تکرار شرط

حق بشرط عاجزی از توبه می بخشد گناه
بنده ناکاره لیکن بشکند هر بار شرط

گرچه می بخشد سخی گنجینهٔ زر بی سوال
هست نزد کردن طلب ای هندی نادار شرط

در جهان با نیک و بد کن اختلاط
خلق زاید کن میفزا ارتباط

رو بمراقبت حق زود حظے کند سالک | قدم براہ محبت کند اگر مضبوط
مجو بہ چوش بدہ سیم و زر کہ بیداری | چنین بامن محبت ببند در مضبوط
ضعیف و لاغر و کمزور گو بود زار | بوقت زہد و ریاضت بود مگر مضبوط
ز بند آفت و رنج و بلا رہا گردد | بود بجملہ بدنیا اگر بشر مضبوط

ردیف ظ

برفت عمر جوانی و آمد پیری است
بہ بند بہر سفر ہند یا کمر مضبوط

یا بماند دولت دنیا چہ دنیا دار حظ | زانکہ بی حظے شود آن جملہ آخر کار حظ
ہمچو لالہ ہر کہ دارد بر دل پر داغ داغ | حاصلش کے گردد از نظارہ گلزار حظ
در چمن آید خزان دیر و زود وقت بہار | چیست از سیر چمن ای عندلیب زار حظ
ہر زمان جاری است چون بر سر خلق امر اجل | پس چہ باشد دو روزہ زندگی ای یار حظ
بار دیگر کے کشاید دیدہ بر روئی دگر | شایق دیدار می باید چو از دیدار حظ
برخوردار از بوستان دہر ہر بد بخت | می کند حاصل ز باغ عمر برخوردار حظ

مقطع

ہر کرا می باید از ذکر حضرت زادار حظ | نیستش حاصل ز ذکر ماسوا از نہار حظ
عاشقان را بر زبان آید چو نام کردگار | یابد از شیرین مذاقش جان و جسم زار حظ
روز و شب شام و سحر ہر وقت ہر دم ہر زمان | حاصل از ذکر خدا ذاکر کند صد بار حظ
جان شیرین کن فدا در ذوق و شوق ایزدی | تا ترا حاصل شود از ذکر بی تکرار حظ
عاشقان صورت حق را نہ بخشد در چمن | دیدہ گلشن سیر گل نظارہ گلزار حظ
ہر زمان می یابد از ذکر اسمے ذات ابقہ | حاصل از گریہ کند ہر چشم گوہربار حظ

ہند یا دست خود اندر کار و دل با یار دار
تا دولت یابد ز ہر یک کار آخر کار حظ

بہر یک حالت است آن حافظ کون مکان حافظ ۔ بدل حافظ بجان حافظ نہان حافظ عیان حافظ

خبرگیر جہان است آن خبرگیر جہان ہردم ۔ بہر دور زمان است آن شہ دور زمان حافظ

بہر درد است و ہر سختی بہر رنج است ہر آفت ۔ خدائی راحم وارحم علیم و مہربان حافظ

بہر حالت توان ناتوانان دور گردان ۔ بہر صورت پی روح و روان جسم جان حافظ

بنودی پرنخ گلزار سرسبزی و رنگینی ۔ بنودے گر ہمیشان جہان آن باغبان حافظ

نگہبان ہمہ عالم بہر ملک بہر موقع ۔ بہر شہر و بہر قریہ بہر جا و مکان حافظ

مطلع

باقلیم جہان است آن خداوند جہان حافظ ۔ بعرش و فرش کرسی و زمین و آسمان حافظ

برای صرف کردن حضرت حق مال بخشیدت ۔ نہ بہر آنکہ مثل مار تو باشی بران حافظ

شود ظاہر چو اندک انقلاب عالم فانی ۔ نہ آن گنجینہ باشد در جہان باقی نہ آن حافظ

نیابد دست ہرگز دزد بر گنجینہ رازت ۔ اگر بر مخزن جان و جگر باشد زبان حافظ

چو ہر چند روز است این خزانہ زیر تحویلت ۔ مکن بہر نگہبانی مقرر پاسبان حافظ

بیک ساعت پس از مرگت رود در دست دیگر کس ۔ ہر آن ماے کہ خود بودی آن در جہان حافظ

درین دنیا ز ہر آفت خدا خود حافظت باشد ۔ اگر باشی بصدق دل پی خلق جہان حافظ

ازین بہتر چہ باشد گر بود شام و سحر ہندی
بذکر حضرت باری دلت ذکر زبان حافظ

خدا قایم خدا دایم خدا ناصر خدا حافظ ۔ خدا والی خدا حامی خدا مشکلکشا حافظ

بہر وقت و بہر حالت خدائی کبریا حافظ ۔ خدا در ابتدا مالک خدا در انتہا حافظ

بجز ذات خدائی واحد یکتا و لاثانی ۔ نمی باشد کسے اندر سرا و دوسرا حافظ

بہر شہر و بہر قریہ نگہبانی کند مولے ۔ بود حق کو بکو خانہ بخانہ جا بجا حافظ

برائی بندۂ مسکین بسکینی و تنہائی ۔ خدا حافظ خدا حافظ خدا حافظ خدا حافظ

کاتب قدرت نبیدارد منجامه احتیاج
هر کتاب قدرت از چشم جهان پوشیده نیست

میشود از نور علوم و هر سیدا الغه
حرف حرف او ست روشن آن اشکال را انشاء الله

ردیف ع

کرده این نظم اندر پارسی هندی رقم
بسته پیوند حمد و مدح را با لفظ لفظ

در جهان باعث رنج و نزاع
هست ملک و دولت مال و متاع

هر که پشت لفک سر کش شکست
او بهادر پهلوان است و شجاع

زینت دنیا است گرچه جاه و مال
دولت و اقبال و فخر و ارتفاع

لیک آخر دل از او بر داشتن
سخت دشوار است هنگام وداع

علم گر کرد ت عطا پروردگار
داد بر هر راز پنهان اطلاع

نسخه های تازه تازه کن رقم
شهره کن عمده عمده اختراع

نکته وحدت بگوش دل شنو
زانکه دارد خلق بر وی اجتماع

بر سرت پیک اجل حاضر شود
ناگهان چون بی خبر بی اطلاع

جان دهی بر بستر درماندگی
با هزاران عجز ای مرد شجاع

گردد از هر چار سو غوغا بلند
الوداع و الوداع و الوداع

بندگی کن بندگی کاز بندگان
حق نمی خواهد بغیر از اتباع

گوش کن هندی کلام وعظ و پند
باز تا باشد ترا گوش سماع

میکند جمع آدمی طماع
مخزن نقد و جنس و مال و متاع

روزی بنده میرسد هر روز
چون ز هر سمت خلق و اصناع

پس چرا خانه خانه میگردد
بهر یک لقمه این سگ طماع

زین جهان چون سفر کنی تنها
زر و یا نو کس بوقت وداع

نہ دلیرے بماند و نہ دلیر — نہ شجاعت بماند و نہ شجاع
آمدی در جہان بحکم خدا — باز گردد بسوی حق ارجاع
در رہ حقیقت مسافر را — ہست رہزن ہزار صد قطاع
اندکے غفلت ار کند رہرو — رود از دست جملہ مال و متاع
طالب ذات صانع کل باشد — نہ خصومت کند بکس نہ نزاع
ہست باریک نکتۂ وحدت — میکند فہم فاضل طباع
مرد بینا بہ بیند از صنعت — جلوۂ ذات حضرت صناع

ہند یا کردہ دریں دیوان
راز وحدت عیان ز ہر مصراع

بکنج نور محبت چنان منور شمع — کہ افتد آتش غیرت ز جلوہ آتش در شمع
ببزم سوختہ جانان نہ جلوہ گر گردید — نہ نشست تا رخ روشن بدیدہ تر شمع
ز یک چراغ فروغے بہر چراغ رسید — شد از تجلیٔ یک شمع جلوہ گر ہر شمع
چراغ زندگی خلق کل شود دیگر و ز — ہمہ شد از رخ ایجاد روئے انور شمع
ندید صورت پروانہ کس بمحفل باز — بوقت صبح چو از بزم بست بستر شمع
ز نور ذات برافروز سینہ خود را — بکنج خانۂ تاریک خود منور شمع
نمود چہرہ چو خورشید مطلع وحدت — نہ ماہ گشت مقابل بدو نہ ہمسر شمع

بسوز و ساز محبت نوشت تا ہندی
شناخت بر سر مجلس مقام برتر شمع

ز نور حق منور گشت ہر شمع — شد اندر خانۂ دل جلوہ گر شمع
گہ اندر راست و چپ جلوہ بنمود — گہے شد جلوہ گر زیر و زبر شمع
رخ اندر مطلع ایجاد بنمود — گہ از شمس و گہ از روئے قمر شمع

بچشم اہل بینش داد جلوہ — گہ از شام و گہ از نور سحر شمع
گہ از پروانہ ذات حق عیان گشت — گہے پرتو فگن گردید در شمع
بہر دل پرتو انوار بخشد — بہر دیدہ کند روشن نظر شمع

مطلع

ز حسن ایزدی شد جلوہ گر شمع — خدا بنمود نور ذات در شمع
بذوق و شوق حسن آبدارش — بیفشاند گہر از چشم تر شمع
بیکپا منتظر استادہ باشد — بہر جادہ بہر یک رہگذر شمع
سرش برد قضا با تیغ گلگیر — شود نازان بحسن خود اگر شمع
نگشتے پرتو افگن نور یزدان — ق — اگر از مطلع الطاف بر شمع
بشرق و غرب در خوبان عالم — چو مہر و مہ نگشتے نامور شمع

برافروز از سخن بعد از مناجات
بزم شعر سندھی این دگر شمع

نشگفد در وہر گلزار طمع — گل نگردد در چمن خار طمع
میشود بیعزت و خوار و ذلیل — میکند ہرکس کہ اظہار طمع
در میان دوستان ہرگز مباش — دوستدار مطلب و یار طمع
زین مرض ہرگز نیگرد و خلاص — ہر علیل حرص و بیمار طمع
مخلصی باید نہ تا وقت اخیر — بندۂ نادان گرفتار طمع
حرص مال و جاہ از دل دور کن — بر فگن از دوش خود بار طمع
سرنگون پیش خدا کے میشود — ہرکہ باشد بندۂ زار طمع
بہر طامع زندگی مشکل بود — شد چو دامنگیر آزار طمع
دین و ایمان را بسوزد در زمانش — مشتعل گردد اگر نار طمع

نه دلیرے بماند و نه دلیر — نه شجاعت بماند و نه شجاع
آدمی در جهان بحکم خدا — باز گردد بسوی حق ارجاع
در رهِ حقست مسافر را — هست رهزن هزار و صد قطاع
اندکے غفلت ار کند رهرو — رود از دست جمله مال و متاع
طالب ذات صلح کل باشد — نه خصومت کند بکس نه نزاع
هست باریک نکتهٔ وحدت — میکند فهم فاضل طباع
مرد بینا به بیند از صنعت — جلوهٔ ذات حضرت صناع

هندیا کرده درین دیوان
راز وحدت عیان ز هر مصراع

بکن ز نور محبت چنان منور شمع — که افتد آتش غیرت ز جلوه آتش در شمع
به بزم سوخته جانان نه جلوه گر گردید — نشست تا رخ روشن بدیدهٔ تر شمع
ز یک چراغ فروغے بهر چراغ رسید — شد از تجلی یک شمع جلوه گر هر شمع
چراغ زندگی خلق گل شود دیگر و ز — بیچ شد از رخ ایجاد روے انور شمع
ندید صورت پروانه کس بمحفل باز — بوقت صبح چو از بزم بست بستر شمع
ز نور ذات برافروز سینه خود را — بکن بخانهٔ تاریک خود منور شمع
نمود چهره چو خورشید مطلع وحدت — نه ماه گشت مقابل بدو نه همسر شمع

بسوز و ساز محبت نسوخت تا هندی
نیافت بر سر مجلس مقام برتر شمع

ز نور حق منور گشت هر شمع — شد اندر خانهٔ دل جلوه گر شمع
گه اندر راست و چپ جلوه بنمود — گہے شد جلوه گر زیر و زبر شمع
رخ اندر مطلع ایجاد بنمود — گه از شمس و گه از روی قمر شمع

بچشم اہل بینش داد جلوہ   گہ از شام و گہ از نور سحر شمع
گہ از پروانہ ذات حق عیان گشت   گہے پرتو فگن گردید در شمع
بہر دل پرتو انوار بخشد   بہر دیدہ کند روشن نظر شمع

مطلع

ز حسن ایزدی شد جلوہ گر شمع   خدا بنمود نور ذات در شمع
بذوق و شوق حسن آبدارش   بیفشاند گہر از چشم تر شمع
بیکپا منتظر استادہ باشد   بہر جا و بہر یک رہگذر شمع
سرش برد قضا با تیغ گلگیر   شود نازان بحسن خود اگر شمع
نگشتے پرتو افگن نور یزدان   ق   اگر از مطلع الطاف بر شمع
بشرق و غرب در خوبان عالم   چو مہر و مہ نگشتے نامور شمع

برافروز از سخن بعد از مناجات
ببزم شعر ہندی این دگر شمع

نشگفد در دہر گلزار طمع   گل نگردد در چمن خار طمع
میشود بیعزت و خوار و ذلیل   میکند ہر کس کہ اظہار طمع
درمیان دوستان ہرگز مباش   دوستدار مطلب و یار طمع
زین مرض ہرگز نیگرد و خلاص   ہر علیل حرص و بیمار طمع
مخلصی یابد نہ تا وقت اخیر   بندۂ نادان گرفتار طمع
حرص مال و جاہ از دل دور کن   بر فگن از دوش خود بار طمع
سر نگون پیش خدا کے میشود   ہر کہ باشد بندۂ زار طمع
بہر طامع زندگی مشکل بود   شد چو دامنگیر آزار طمع
دین و ایمان را بسوزد در زمان   مشتعل گردد اگر نار طمع

چشم حق بینش سراپا کور شد — هر که دید از دیدهٔ دیدار طمع

در جهان فائز بمطلب کی شود
هر که شد مبتدی طلبگار طمع

نیست حاجت که باشد در خزانه مال جمع — بلکه کن در دار دولت مخزن اعمال جمع
بعد مرگت وارثان غارت بیک لحظه کنند — آنچه کردی گنج سیم و زر بماه و سال جمع
چون نداری در جهان یک لحظه هم بیشتر زیست — چیست حاجت مال بکردن بهر استقبال جمع
وقت رحلت بار تو ننهند بر دوش دگر — گر بود نزد یک تو موجود صد حمال جمع
کی بماند با وجود حیله و مکر و فریب — مال در دست سخی و آب در غربال جمع
چون سفر در پیش بیداری تو لیل و شب دراز — زاد ره نزد تو می باید بهر یک حال جمع
ذوق و شوق حق درون سینه دارد روز و شب — صاحب اخلاص و مرد اهل حال و قال جمع

هندیا روز قیامت پیش پیش حق شود
آنچه ز افعال تو گردد دفتر اعمال جمع

ردیف غ

بود هر تارک دنیا ز شغل این و آن فارغ — بتن فارغ بجان فارغ عیان فارغ نهان فارغ
گهی در دل بشغل ایزدی شاغل زبان فارغ — گهی جسمش بکار خیر و کل مشغول و جان فارغ
بود از هر تعلق بی تعلق عاشق مولی — بهر یک مطلب است آن طالب حق هر زمان فارغ
تن از بغض و عداوت پاک روشن دل و صفا سینه — ز بهتان و دروغ و بدزبانی هم زبان فارغ
بظاهر گو تعلق با تعلق باشدش لیکن — بود هر دم بباطن بی تعلق جاودان فارغ
گدای کوی جانان خاکسار و دشت گمنام — بود از آبروی و عزت و نام و نشان فارغ
چو خود اندر تلاش حق بشرق و غرب میگردد — بهر طالب است میدان چه زمین چه آسمان فارغ

مطلع

شد پیر آزاد گشت از بند دنیا جوان فارغ — نه خورد است از غم و اندیشه خالی نی کلان فارغ

نہ ہنگام بہار گل بود آرام بلبل را ۔۔۔ نہ از اندیشۂ گل بست و فصل خزان فارغ
نہ در وصل و نہ در ہجران بود عاشق ز غم خالی ۔۔۔ نہ در رنج و نہ در راحت بود آن نیم جان فارغ
غرض با کنج خلوت عابد خلوت نشین دل را ۔۔۔ ہے جو بد ہمیشہ مرد فارغ دل مکان فارغ

چرا اندیشۂ بیکاری آید در دل ہندی
ترا ہرگز نخواہد داشت خلاق جہان فارغ

گشت از فیض توکل ای بر نسیان باغ باغ ۔۔۔ ز آب تاب لطف تو گردید بستان باغ باغ
ہر طرف از سوز گوہر باریت ای باغبان ۔۔۔ باغ عالم تازہ و گلزار دوران باغ باغ
کو بکو کوکو کند ہر قمری نغمہ سرا ۔۔۔ در غم گل عندلیب زار نالان باغ باغ
برق خندان است بر سر سبزی ہر سبزہ زار ۔۔۔ گوہر افشان است ابر گوہر افشان باغ باغ
شگفتہ شگفتہ در بہار گل تبسم گل کند ۔۔۔ نغمہ زن بر خوبی گل عندلیبان باغ باغ
پرتو افگن بر سر کوہ بیابان آفتاب ۔۔۔ جلوہ گر بر اوج خوبی ماہ تابان باغ باغ
خوان نعمت ہر طرف گسترد رزاق ازل ۔۔۔ باغبان بکشادہ باب لطف و احسان باغ باغ
پر ثمر در چار سوی دہر نخل معرفت ۔۔۔ یافتہ نشو و نما گلزار عرفان باغ باغ
بوی آن گل از دل پر داغ خود حاصل کند ۔۔۔ صاحب بینش نگردد زار و حیران باغ باغ
گر بجوش آید سحاب رحمت پروردگار ۔۔۔ گردد از ہر خار پیدا سنبلستان باغ باغ
ہست باغ صنعت صانع شگفتہ جابجا ۔۔۔ گردد از نظارہ اش حیوان انسان باغ باغ

حمد حق ہندی عجب در پارسی کردی رقم
میشود از دیدنش ہر یک سخندان باغ باغ

جابجا گردید از نور خدا روشن چراغ ۔۔۔ گشت اندر وادی دل زان دلربا روشن چراغ
نور وحدت گشت چون در خانۂ دل جلوہ گر ۔۔۔ شد تن خاکی از آن سر تا بپا روشن چراغ
نور وحدت چو شد بر اوج کثرت آشکار ۔۔۔ گشت از لمعان نورش جابجا روشن چراغ

شفق غروب رہنما جیب برشبا لا پیش و لبیر | شد ز انوار شباب کبر یؤ روشن چراغ
ہر کسے کو باشد اندر راہ حق ثابت قدم | می نہند اندر رہش آن رہنما روشن چراغ
گل نمیگردد ز صرصر اندرین بستان سرا | در دل ہر کس بیاساز د خدا روشن چراغ

مطلع

چون ید بیضا چو آید در ضیا روشن چراغ | روشنی بخشد دل تاریک را روشن چراغ
صورت خورشید و نورش بید سر زمین | چون برافروزد ز حسن آن مہ لقا روشن چراغ
کے بود انوار ذات از دیدۂ مردم نہان | ماند اندر پردہ پوشیدہ کجا روشن چراغ
ہست ز انوار الہی در شبستان جہان | ابتدا روشن چراغ و انتہا روشن چراغ
سرزمین را حق عطا فرمود انسان روشنی | کرد از خورشید بر اوج سما روشن چراغ
زین تجلے مطلع انوار ہر روز و شب است | ہست زین خورشید ہر صبح و مسا روشن چراغ

زین غزل موزون نوشتی و زبان پارسی
کردہ از طبع روشن سید یا روشن چراغ

نکرد توبہ گنہگار از گناہ دریغ | فتاد در دیدہ و دانستہ او بچاہ دریغ
بغور بندۂ خاکی ندید حالت خویش | با صل خویش نکرد آدمی نگاہ دریغ
سرشت مرد گنہگار و بندۂ عاصے | ز آب دیدۂ خود نامہ سیاہ دریغ
جبین نسود بخاک نیاز ہر شب روز | نکرد سجدہ بہر شام و ہر پگاہ دریغ
بر بند باد ہوا ہی بروز امن خویش | بکوہ و دشت و بیابان بشکل کاہ دریغ
دریغ مہر درخشندہ در زوال آمد | با بر چہرہ روشن نہفت ماہ دریغ

مطلع

اسیر نفس شد این بندۂ الہ دریغ | نکرد روئے ارادت بپارگاہ دریغ
چرا رسید بد سالک بمنزل مقصود | چرا بماند مسافر میان راہ دریغ

بجستجوی گل اندر جهان بحالت زار … کسی بباغ رود عندلیب لذر زاغ
ازین سرای جهان هر کسیکه رحلت کرد … کسی نیافت ازان گم شده دوبار سراغ
بهر زمان و بهر موقع و بهر موسم … برنگ تازه و بدرنگ باغ را اصباغ

دل زمانه منور کن از سخن هندی
ترا چو حضرت خلاق داد نور دماغ

ردیف ف

مستفیض از فیض حق ادنی و اعلی هر طرف … طرفه باب فیض بکشاد است مولی هر طرف
هست جاری ذکر آن ذات احد هر جا سوا … خانه خانه شهرت است و شور و غوغا هر طرف
جلوه بخشد هر طرف آن ماه اوج دلبری … پرتو افگن هست خورشید تجلی هر طرف
همچو دل دارد درون سینه آن دلبر مکان … جستجو تا حق کند هر مرد شیدا هر طرف
ابر رحمت هر طرف گوهر فشانی میکند … روز و شب جاری شود زین چشمه دریا هر طرف
هر طرف گرم است بازار محبت در جهان … در خریداران شود زین جنس سودا هر طرف
میکند هر قمری و بلبل درین رنگین چمن … در غم آن غیرت گل شور و غوغا هر طرف
تازه تازه خوان نعمت رازق روزی ساز … خاطر هر بنده میداند مهیا هر طرف

نظم هندی را الٰهی العالمین فی ما قبول
کن میان خلق مشهورش خدایا هر طرف

پرتو حسنش به بیند چشم بینا هر طرف … حاضر و ناظر بداند مرد دانا هر طرف
مینماید هر گل رنگین و هر سرو بلند … آب و تاب تازه اندر باغ دنیا هر طرف
چهرهٔ زیبا بهر کس مینماید پرده وار … میکند هر دم نظر آن ماه سیما هر طرف
حضرت خلاق واحد را پرستش میکند … خلق هندو و مسلمان گبر و ترسا هر طرف

مطلع

روشن است از چهره اش نور تجلی هر طرف … منتظر اهل نظر بهر تماشا هر طرف

بی‌ضرر سازد که از ملک ولایت شاه را / میکند مفلس گدا را کار زر نه هر طرف

سایل درگاه آن معطی بگیرد دو تا / بنده بگشاید چرا دست تمنا هر طرف

پیشه و هر طالب بنا برای سیم و زر / هر طرف بد نام هر سو خوار و رسوا هر طرف

مستفید از نظم هندی گشت خلق خاص و عام
برد هر کس قسمت زین خوان یغما هر طرف

سینه را کن صفا ای سینه صاف / دور کن از دیده روشن غلاف

چون توئی بنده مکن از بندگی / سرکشی و اختلاف و انحراف

دار ای مرد موحد هر زمان / بر زبان اقرار و در دل اعتراف

در زمانه راستبازی پیشه کن / تا توانی شو نه از حق بر خلاف

کن سخاوت بندگی شام و سحر / پا مکش بیرون ز کنج اعتکاف

شو موافق در جهان با نیک و بد / تا ندارد با تو کس عزم خلاف

راز دل ظاهر مکن با هیچکس / دائما پرهیز کن از انکشاف

بر زبان خود میار ای نیک خو / کفر و بهتان و دروغ و کذب لاف

هست چون رازق کفیل رزق تو / هست لا حاصل غم و رنج کفاف

رزق خود میرسد نزدیک تو / گر بود پوشیده زیر کوه قاف

صورت دلدار صاف آید نظر / از کدورت باشد آئینه صاف

حضرت ستار و غفار الذنوب / میکند جرم گنهگاران معاف

در جهان گردد عیان هر روز و شب / حالت هر انقباض و انکشاف

گاه باشد پرتو افگن آفتاب / گاه رو پوشد بکنج انکساف

هندیا صبر و قناعت پیشه کن
باش ایمن در مقام لا تخف

خداست منبع کرام مخزن الطاف | خداست معدن افضال و مظهر اعطاف
خدا همیشه ز بیداد داد بستاند | خدا لباب لب الطاف سید الضعاف
گهی به ابر کند مهر و ماه را روپوش | گهی بباد کند ابر غبار مطلع صاف
خدا رحیم و خدا مهربان خدا والی | بسیط و باسط و رزاق و فاتح و کشاف
خداست آنکه کند رحم بر خطاکاران | خداست آنکه کند جرم اهل جرم معاف
خداست مظهر لطف و محامد الاخلاق | خداست مظهر ذات و مکارم الاوصاف
مطیع حضرت خالق مطاع دوران است | شد او مخالف عالم هر آنکه کرد خلاف
نه خوش بباغ بهشت است عاشق مولی | نه خائف است ز دوزخ نه خورم از اعراف
کجاست رستم و نوشیروان و کیکاوس | که داشتند حکومت بهر کران اطراف
نماند حکم سکندر نه دولت دارا | نماند فوج دلاور لشکر سیاف
نماند صاحب قوت نماند صاحب زور | نماند لاغر و کرد ناتوان و عجاف

همیشه باش باخلاص و زجهان منهی
مطیع مذهب آبا و ملت اسلاف

خدا آئینه دل را کند صاف | بشوید سینه را ارباب الطاف
بهر بنده کند حق کارسازی | بفضل و لطف و عدل و انصاف
بهر یک راز مولی رازدار است | بهر یک پرده ذاتش کشاف
زبانها عاجز از تقریر ذاتش | قلمها قاصر از تحریر اوصاف
بشرق و غرب حکم اوست جاری | جهان محکوم او از قاف تا قاف
زهی واحد خداوند یگانه | که شد ظاهر ازو صد الاف
جهان مداح و او ممدوح دوران | خدا موصوف و خلق الله وصاف

مطلع

زهی فرمان روای جمله اطراف — که باشد حکم او جاری باکناف
ز حسنش جلوه‌گر شد این جهان تاب — ز نورش بهره ور تو آفتاب
ظهور قدرتش گردد هویدا — باقسام و بالوان و باصناف
کسی در بتکده چون بت می‌پرستد — کسی اندر حریم کعبه طواف
خدا را مرد عارف می‌شناسد — بداند قیمت زر مرد صراف
نه بد ماند نه نیک اندر زمانه — ثنا باشد زنده اشراف و نه اجلاف
بکس نوری اجل را جان سپارد — بها در پهلوان و مرد سیاف
چو ممسک از زمانه رخت بندد — شود تقسیم سیم و زر با خلاف
کند ناخلف مال مفت بر باد — بعیش و عشرت اندر صرف اسراف

لقای حق اگر خواهی تو بینی
کن دل از کدورت سینه را پاک

اگر تو طالب فقری بپوش جامه صوف — همیشه باش بذکر جناب حق مصروف
بدل مباش پشیمان تو در توقف کار — که هست حاصل مقصد بوقت خود موقوف
بکن همیشه نکوئی بخویش و بیگانه — که نام نیک تو باشد به نیک پر معروف
ز انقلاب زمانه مشو بدل غمگین — که نیست پاک مه و مهر از خسوف و کسوف
مدد ز حضرت خلاق در مصیبت خواه — که هست ذات خدا رازق و رحیم و رؤف
بمال و دولت دنیا مکن دون منشو نازان — اگر تو صاحب عقلی و اهل هوش و وقوف
چرا ز مرگ کند خوف شایق مولی — فقیر در غم دنیا چرا بود ملهوف
زمانه تابع حکمت سبحان دل باشد — بود بالفت مولی اگر دولت مالوف

ز صرف و نحو معانی و منطق این بندی
بخوان ز لفظ محبت فقط چهار حروف

زهی فرمان رزقش همه اطراف — که باشد شکر او جاری باکناف

ز حسنش جلوه گر در جهان آب — ز نورش پرتو افکن بر توافق

ز نور قدرتش گردد هویدا — باقسام و بانواع و باصناف

کسی در بتکده و بت می پرستد — کسی اندر حریم کعبه طواف

خدا را مرد عارف می شناسد — چه داند قیمت زر مرد صراف

نه ماند نه نشیب اندر زمانه — نباشد زنده اشراف و نه اجلاف

بگیرد چون اجل را جان سپارد — بهادر پهلوان مرد سیاف

چو مسکین از زمانه رخت بندد — شود تقسیم سیم و زر باخلاف

کند تا خلقت ال مفت برباد — بعیش و عشرت و اسراف اسراف

لقای حق اگر خواهی تو بینی
کن دل از کدورت سینه را پاک

اگر تو طالب فقری بپوش جامه صوف — همیشه باش بذکر جناب حق مصروف

بدل مباش پشیمان تو در توقف کار — که هست حاصل مقصد بوقت خود موقوف

مکن همیشه نکوهی بجز لیش و بیگانه — که نام نیک تو باشد به نیکی معروف

ز انقلاب زمانه مشو بدل غمگین — که نیست پاک مه و مهر از خسوف و کسوف

مدد ز حضرت خلاق در مصیبت خواه — که هست ذات خدا رازق و رحیم و رئوف

بمال و دولت دنیا مشو دون مشو نازان — اگر تو صاحب عقلی و اهل هوش و وقوف

چرا ز مرگ کند خوف شایق مولی — فقیر در غم دنیا چرا بود ملهوف

زمانه تابع حکمت سبحان دل باشد — بود بالفت مولی اگر دلت مالوف

ز صرف و نحو معانی و منطق ای هندی
بخوان ز لفظ محبت فقط چهار حروف

نیست ابد بقا در زندگی
چون پس مرگ است استاده حریف

گل شود رخصت ز صحن بوستان
چون بیاید ناگهان فصل خریف

ناتوانان را خدا بخشد توان
حق ببخشد تاب و طاقت با ضعیف

کن همیشه عصمت و معصوم باش
پیشهٔ عفت کن ای مرد عفیف

این غزل هندی چه خوش گوید رقم
زانکه بد مطبوع خاطر این لطیف

دار در دل از ره خوف و رجا هر بار خوف
زانکه هست این بنده پر خوف راه گذار خوف

ضامن روزی است چون روزی رسان بندگان
پس چرا از حالت تنگی کند نادار خوف

میکند ز ذات الی پاس حق شام و سحر
از دل و جان بندهٔ اهل صفا اظهار خوف

مثل خضر ار آدمی یابد حیات دایمی
باشدش از مرگ و انگیز آخر کار خوف

خایف حق ایمن است اندر جهان از هر بلا
اهل دین کی دارد از تند و تیز دنیادار خوف

چاره ساز هر که خود باشد جناب چاره ساز
چون کند از آفت بیماری آن بیمار خوف

مطلع

میکنند خورد و کلان از حضرت داور خوف
رعب نیکو کار در دل دارد و بدکار خوف

هی اگر باشد بحالت مهربان ای عندلیب
نیست اندر بهار بوستان از خار خوف

کن یقین در دل که حق بخشد گناه بندگان
لیک در دل زان جناب لاابالی دار خوف

باش اندر دوستی با دوستان ثابت قدم
اندر آن حالت مدار از دشمنان زنهار خوف

ملک از خوفش همه لرزد زمین آسمان
دار در دل زان خداوند جهان ای یار خوف

هست شهر او طریقت راست تر از هر طریق
هست از رهزن بهر منزل گر سربار خوف

اصل ایمان است نزد پیش حق خوف و رجا
اهل ایمان دارد ابد قوی لیسا خوف

میان خلق کن ای دوست زندگی بشریف — بنهاق حسن و طبع خوش و مزاج لطیف

ز زیر بار جو دنیای دون سبک باشی — کنی اگر تو بهر کیب لقلقش تخفیف

خدا بباغ جهان تازه رنگ بنماید — بهر بهار و خزان و بهر ربیع و خریف

ببلغ صورت بلبل کسے نمی بیند — چو گل ز مسند عز و شرف برو تشریف

چرا خورد غم دنیا مدام دنیا دار — چرا بود بتاسف همیشه مرد اسیف

مطلع

گر از عذاب و غم و رنج بایدت تخفیف — مکن ریاضت دنیای دون مباش نحیف

رضای خالق اکبر چو در نکو کاری است — مباش بد دل و بد خوی و بد مزاج و عنیف

بزور و شور جوانی و قوت بازو — مپیچ پنجه بهر زیر دست و بهر ضعیف

رفیق راه تو در راه آخرت آخر — بود نه یار و نه همدم نه مونس و نه الیف

شود ز مانه سخن سنج اخلافت — جهان مطیع تو گردد بجا دوی تالیف

تا آل نیک ندارد چو مال و دولت و جاه — چرا برای حصولش تو میبری تکلیف

نوشت ناظم هندی بپارسی دیوان
که خلق فایده حاصل کند ازین تصنیف

در کسافت هر که او باشد کثیف — لطف بر وی کے کند رب لطیف

بد مزاجی بر چه حیثیت کند — از ره جهل و تکبر این عفیف

کار کند آنان کند واحسرتا — این شریف ابن شریف ابن شریف

وای حسرت خاطر دنیای دون — کار بد بنیان کند مرد حنیف

هست چون خلاق دوران حامیش — هست متاسف چرا اسکین اسیف

مطلع

برچه نازان است انسان ضعیف — برچه طاقت هست سرکش این نحیف

از نگارین خانهٔ ایجاد هندی می‌برزبان
چهره بنماید ز هر شکل ز هر تصویر عشق

میکند زنده بشکل آب حیوان جام عشق — نام عاشق میکند روشن بعالم نام عشق
بخشد آخر عاشقان را همچو شکر ذایقه — میدهد در ابتدا گو تلخ لذت جام عشق
زنده جاوید شد مانند خضر اندر جهان — هر کسی کو شد شهید تیغ خون آشام عشق
ذره ذره گردد از نور محبت جلوه گر — چون برآید مثل خور عاشق ز بام عشق
هست آغاز محبت گرچه رنج و اضطراب — سر بسر عیش و خوشی و راحت است انجام عشق
عاشق از غم تا دم آخر نمیگردد خلاص — سخت مضبوط است زنجیر محبت دام عشق

مطلع

میرسد هر دم بجان عاشقان فیض عام عشق — میشود تقسیم بر هر نیک و بد انعام عشق
تا دم آخر بماند دم بخود از بیخودی — بسمل تیغ محبت کشته صمصام عشق
روز کی گردد شب فرقت بحال انتظار — کی شود صبح مسرت اندران غم شام عشق
وحشت و خواری و بدنامی است فخر عاشقان — هست رسوائی و ذلت عزت و اکرام عشق
عیش و آرام است بر وی اندرین دنیا حرام — هر که باشد بنده زار محبت رام عشق
طالب دنیا کند بنیاد دنیا پایدار — عاشق حق خواهد از حق صرف هنگام عشق

هندی از عشق و محبت در زمانه رو متاب
تا شود حاصل ترا در نام داران نام عشق

جلوه گر گردید در باغ جهان گلزار عشق — صورت گل شد تر و تازه از آن هر خار عشق
بند سازد دیده دل از جمال ما سوا — هر که می بیند بچشم جان و دل دیدار عشق
شد زلیخا بنده زار غلام زر خرید — چون باقلیم محبت گرم شد بازار عشق
بی تعلق شد دو دست از کار عالم بازداشت — هر که گشت از جان و دل مشغول اندر کار عشق

حق اگر بخشد بدین بندی شناخوانی و ذوق

در جهان با نیک بدکن اتفاق — تا نماند در دولت بغض و نفاق

شو رفیق خلق اندر رنج و غم — تا کند با تو زمانه ارتفاق

روز و شب بهر خدا کن بندگی — کن برای حق ریاضتهای شاق

شمع کی بخشد به بزم دهر نور — تا نه خود را افگند در احتراق

میرسی از زش بر عرش برین — صرف در یکدم ببال اشتیاق

میرساند مرترا بر قرب حق — دوستی و صدق و اخلاص و وفاق

مطلع

کن عبادت با هزاران اشتیاق — تا شود زان بندگی حاصل مذاق

ست باش ای بنده هنگام گنه — در عبادت تندرست و چست و چاق

سرنگون شو در سجود بندگی — پیش آن شاهنشه مالا یطاق

زال دنیا چون زن شوهر کش است — ده طلاقش ده طلاقش ده طلاق

در تجرد فرد باشی و قلندر — گر شوی اندر جهان از جفت طاق

در کلامت هند یا تحسین کنند

شاعران هند و ایران و عراق

کبر کار بندگی از نفس عاق — با هزاران محنت و ضرب و شلاق

ست ای سلطان برای چند روز — مال و ملک کر و فر و طمطراق

بعد یکدو روز متفرق شود — مجمع اولاد و خدام و وثاق

رستم و اسکندر و دارا شاه — گشته فانی آن یراق و آن وثاق

مطلع

تا کجا باشد درین بزم وفاق — مجمع عیش و نشاط و اتفاق

گگاه و رنمو پر آید ماه نو
ناگہان چون موقع رحلت رسد
ہر طرف از خانہ ات گردد بلند

بدر کامل گاه افتد در محاق
مخلصی یابی ازین سنگین وثاق
شور ماتم نعرۂ ہذا فراق

میکند زین نظم ہندی در جہان
ہر کسے زاہل سخن حاصل مذاق

بود ہمیشہ دگرگونہ حالت عشاق
ببام چرخ بیک ساعت از زمین برسد
ز شہد و شکر و نیا نیا بہ اطمینان
زن زمانہ ہمیشہ بشوہر تازہ

بحال بیخودی و جذب سکر و استغراق
ببال شوق بپرواز ز مین اگر مشتاق
ز خوان معرفت حق ہر آنکہ یافت مذاق
کند بصبح نکاح و بوقت شام طلاق

مطلع

گذاء عمر بہ تہذیب خوبی و اخلاق
بشو بآب عبادت سیاہی از سینہ
رقم بصفحۂ دل کن تو نکتہ توحید
برائے عفو گناہ ہست توبات درکار

کہ بر تو نیز کند لطف حضرت خلاق
کہ دل ز جلوه نور خدا شود براق
ز صرف و نحو معانی سبہ مکن اوراق
کہ دفع میشود از زہر صرف این تریاق

بطرز عمده نوشتست ہندی این دیوان
کہ حق نظم ادا کرد ناظم مشتاق

خداست منبع الطاف و معدن اشفاق
خدا علیم و خدا اعظم و خدا خلاق
خداست مونس ہمراز و محرم و دمساز
خداپرست نکوکار باشد اندر دہر

خداست مخزن اعطاف و مصدر اخلاق
خدا رحیم و خدا راحم و خدا رزاق
رفیق و ہمدم و دلدار و ارفق و رفاق
بہ نیکنامی و اخلاق شہرۂ آفاق

مطلع

بدو هر آنچه بود حق اهل استحقاق
حساب خالق بدانند وقت خویش لیاق

چرا بوقت عبادت شتی کاهل و سست
چرا بجا نسل و نیاکی مشقت مشتاق

لعلم معرفت حق اگر طلب داری
بخوان ز مکتب و حدیث سبق تو اسباق

همیشه سوز دل اهل درد می باشد
نهان ز دیده کو دم چو آتش چقماق

هر آنکه آب ندامت ز چشم گریان ریخت
بجستن بافت رهائی ز آتش حراق

چو هست نظم تو مطبوع طبع ای هندی
خدا کند که شود زود شهرهٔ آفاق

بود مرد خدا مشهور آفاق
باکرام و بالطاف و بانفاق

عزیز خالق و مخلوق گردد
بنی آدم بآداب و باخلاق

بهر نامه نوشته حمد باری
بهر نسخه پر از توحید اوراق

زماند هر زبان محکوم فرمان
جهان حلقه بگوش خلق مشتاق

بنام نامیش سازند قربان
دل و جان و جگر هر وقت عشاق

نگون در سجدهٔ اخلاص سرها
خمیده در نیاز و عجز اعناق

قطعه

خداوند دو عالم ذات خلاق
کریم و باسط و فتاح و رزاق

خدا را می پرستند جمله عالم
شب و روز صباح و شام اشراق

خدا دارد بهر وقت و بهر حال
کشاده بر جهان ابواب ارزاق

تعلق دین نبدارد بدنیا
که با حق غیر حق را نیست الحاق

سخن بیرون ز صدق و راستی با
که باشی بهر دیگر خلق مصداق

ز نا پرهیز ای دانا بپرهیز
که باشی تندرست و جایک و چالاک

شنو داین نظم دلچسپ هندی

تحقق ذات حق را گر و تحقیق ... خدا را مرد صادق کرد تصدیق
بہر کس گشت ثابت نسبت ذات ... بہر یک چیز شد اظہار تخلیق
نہ ہان شد ز ہر نظم انتظامش ... عیان از ہر شی گردید تنسیق
نہ در اجرای حکم حق توقف ... نہ در تعجیل و بیان دخل تعویق
جہان نادیدہ ثابت گر ز ذاتش ... بتعریف و بتوصیف و بتحقیق
بہ نیک و بد و خورد و کلان کرد ... نما و ند جہان تقسیم و تفریق
بہ نالایق ولی علم و نادان ... لیاقت گشت حاصل زان اتالیق
بیک دوران دہد بازو تہی پر زور ... بنادان تا بہ بخشد گنج توفیق

خدا بی مثل و واحد لاشریک است
بصدق دل بکن ہندی تو تصدیق

نہ اہل فقہ گشت بد نہ صاحب منطق ... کہ شرح نکتہ توحید مشکل است و ادق
رموز نکتہ ات وحدت زبان چہ شرح کند ... کہ پارہ پارہ شود کاغذ و قلم و شق
بہر نہاد کہ شود ناخدا خدا باشد ... رسد بساحل امید ہمچنانک آن زورق
حجاب دور کن ای دوست پردہ ہا بردار ... کہ چار سو نظر آید بدیدہ جلوہ حق
طلوع نیر نورش کند ز ہر مطلع ... نما بدا و رخ روشن ز ہر کنار افق
ہوا پاک کن از دل با شک گردد ہبا ... کہ مشکل برق شود باطن تو زان ابرق
مدام چشم اطاعت ز نفس گردن کش ... کہ رام وقت سواری نگردد این ابلق

مطلع

گہی ز شام شود آشکار رنگ شفق ... گہی ز ظلمت شب می شود ظہور فلق
خدا الخلق نما بدرہ سلامت دین ... دہد نما ہیب و ملت جناب حق رونق
فقیر سینہ صفا عیب نیست گر پوشد ... کلاہ اطلس زرین قبا ز استبرق

چنان بذکر خدا باش روز و شب مشغول | که بر زبان تو باشد همیشه حق حق
بخوان ز بهر معلم سکاتب توحید | که این بمکتب دل یاد کن همیشه سبق
نماند عاقل و دانا و عالم و فاضل | نماند ابله و نادان و جاهل و احمق
بجستجوی زر و سیم و مال و دولت و جاه | مباش مضطرب و بیقرار چون زیبق

ردیف	براي حاصل لاحاصل چو جان هندی بجان مباش پریشان بدل مدار تلق	ک

گهربار و سحاب لطف بر خاک | نهد گر در سجود عجز سر خاک
بیابد آرزو انسان خاکی | اگر ساید جبین عجز بر خاک
شود زر بی الحقیقت خاک انسان | کند خود را القبورا و اگر خاک
شود پاک از کدورت منت فلکش | اگر شوید بآب چشم تر خاک
چرا بر ابتدای حالت خویش | نمی‌سازد نظر این بی‌خبر خاک
چرا گردد بدنیا خانه خانه | چرا بر باد سازد در بدر خاک
رود یکدم هوای بد دماغی | چو مرگ افشاندش آخر بسر خاک
همه لعل و گهر گنج زر و سیم | لقمه ور سکند اهل نظر خاک
نگردد سایل از قسمت زیاده | اگر انسان کند زیر و زبر خاک
فلک شد سرنگون سویش ز هر سو | چو خاک از روی عجز افتاد بر خاک
چرا از خاک دارد عار انسان | که هست این خاک آخر خاک در خاک
چو اول خاک بد انسان ناچیز | ق | دم آخر شود هم زان نمط خاک
در بعثت چرا ماننا آتش | کند عجب و تکبر این قدر خاک

رود چون جان پاک از جسم هندی
به بندد از جهان رخت سفر خاک

از شهان و سرفرازان و سران این جهان ‌ ‌ کیست تا با تو کند در همسری دعوی شریک
مالکی و حاکمی و دایمی و قایمی ‌ ‌ هیچکس با تو نباشد دیگر لیسی سوی شریک

مطلع

کیست در صنع تو ای صانع بیهتا شریک ‌ ‌ در خدایی کیست با ذات خداوندا شریک
بی نظیری بی نظیری بی نظیری بی نظیر ‌ ‌ لاشریکی لاشریکی لاشریکی لاشریک
کی بحسن بی مثال تو بود شایان مثال ‌ ‌ کی بذات لاشریک تو بود زیبا شریک
اول و آخر تویی و ظاهر و باطن تویی ‌ ‌ ظاهر و پوشیده کس با تو نشد اصلا شریک
مالک الملکی و مالک در جهان ملک تست ‌ ‌ نیست کس با تو درین دنیا و در عقبی شریک
در خدایی و شهنشاهی و رزاقی کسی ‌ ‌ کیست با ذات تو ای خلاق بی پروا شریک

کن طلب هندی مرام از واحد مطلق مدد
تا نیفتد حاجتت در دین و دنیا با شریک

تازه بنماید بگلشن هر زمان گلزار رنگ ‌ ‌ میکند هر وقت ظاهر هر گل و هر خار رنگ
گاه صبح و گاه شام و گاه روز و گاه شب ‌ ‌ موقع موقع می‌نماید گنبد دوار رنگ
گاه سرخ و گه سفید و گاه زرد و گاه سیاه ‌ ‌ حضرت رنگریز ظاهر میکند هر بار رنگ
یک گل رنگین بآب و تاب و رنگ و بوی خویش ‌ ‌ در بهار چار عنصر می‌نماید چار رنگ
روز و شب اندر نگارین خانهٔ دنیای دون ‌ ‌ تازه تازه دیده بگشا و ببین ای یار رنگ
هر گل گلزار خوبی را بباغ کاینات ‌ ‌ میدهد از زردی خود آن یار گلرخسار رنگ
میبرد بلبل ز صحن باغ در ختم بهار ‌ ‌ می پرد از چهرهٔ گلزار آخر کار رنگ
نقش آن دلدار از هر پرده ظاهر میشود ‌ ‌ می‌نماید گاه از کوچه گه از بازار رنگ

بر ردیف دیگر ای هندی غزل تحریر کن
تازه بنما از بهار طبع دیگر بار رنگ

دل بحال سختی و تنگی منه ای یار تنگ / زانکه این دوران ندارد حضرت داور درنگ

بگذرد وقت خزان در چند روز آید بهار / در فراق گل مباش ای عندلیب از تنگ

بند گر یک در شود رزاق بگشاید دگر / پس درین دار جهان باشد چرا دل از تنگ

روز و شب یار ریاضت میکشد بهر عیال / هر زمان از زیست خود هست دنیا دار تنگ

دردمند دل چو گردد ناامید از چار سو / میشود بیچاره از چاره گری ناچار تنگ

باش بر فضل خدا ای بینوا امیدوار / حالت خود زین پریشانی مکن زنهار تنگ

مطلع

باشد از بیماری حرص و هوا بیمار تنگ / هست هر شام و سحر طالع زین آزار تنگ

کم شود پیدا خریدار محبت در جهان / زانکه باشد جنس این سوداگران بازار تنگ

میگشاید پیش آن روزی رسان دست دعا / چون شود در تنگدستی مفلس نادار تنگ

تنگی اندر آمد و رفت است انسان را نصیب / تنگ می آید رود زین هر آخر کار تنگ

جمع باشد مال و دولت گرچه در گنجینه اش / دل نگردد از همیشه ممسک زردار تنگ

مال و دولت گر خداوند جهان بخشد ترا / دل مکن اندر سخاوت ای سخی زنهار تنگ

باز کن ابواب دولت بر رخ اهل سوال / تا نماند مر ترا اندر جهان دادار تنگ

تنگدستان را فراخی شد با بخشد خدا
بهر رخ سایل نگردد باب این دربار تنگ

خداست مالک املاک و فالک الافلاک / هر آنکه کرد عطا نور جان بتودهٔ خاک

خداست آنکه شرف داد خاک انسان را / بعلم و عقل و قیاس و فراست و ادراک

بمال و دولت و زر ساخت پایه اش افراز / سپرد گنج زر و کرد صاحب املاک

غبار چشم مکدر ز هر کدورت شست / نمود خاک وجودش ز هر نجاست پاک

طریق بندگی آموخت بندهٔ خود را / نهاد گردن عجز و نیاز عاجزی بر خاک

خداست آنکه ز قطره گهر پدید آرد ... ز ابر آب بهارد گل آرد از خاشاک

مطلع

چه هست بنده ناچیز اینقدر بیباک ... چه است آدم کرده اینقدر چالاک

به بند حرص و طمع بنده شد چرا پابند ... که خانه خانه بگردد برای لقمهٔ کاک

چرا فقیر خدا دوست صاحب تجرید ... برای حاصل دنیای دون تیغ و غمناک

بکنه ذات الهی بغیر مدانشان ... بود اگرچه خردمند و فاضل و درّاک

بحمد حضرت حق باش بنده با فنا غل
بدار عافیت خود مدار از کس باک

چه هست سرکش و مغرور این نمونهٔ خاک ... چه است جابر و بی رحم و سنگدل سفاک

کجا سکندر و دارا کجاست افریدون ... کجاست رستم و کیخسرو و کجا ضحاک

نه ملک ماند نه مالک نه شاه ماند نه تخت ... نه فوج ماند نه لشکر سوار ماند نه شاک

پسر و بال محبت چو عاشق مولی ... به نیم لحظه رسد از سمک با وج سماک

خداست آنکه بهر گرسنه دهد روزی ... بهر برهنه کند لطف جامه و پوشاک

خدا ز ظلمت شب میکند منور روز ... عیان ز نطفهٔ ناپاک کرد صورت پاک

میان سینهٔ نظر جلوهٔ خدا آید ... زند چو صبح اگر اهل دل گریبان چاک

ز حق خزانهٔ دولت بتو عنایت کرد ... چرا چو ممسک ناکاره میکنی امساک

و روح پاک عنایت خدا بتو کرده است ... چرا کنی ز خیانت تو پاک را ناپاک

درون به سجدهٔ اخلاص کن سر تسلیم ... که سر نهند بپای نیاز تو افلاک

ز شر نفس شریرت چه باک ای هنری
که هست حضرت مولی محافظ و تریاک

سران جهان و یلان و دلیر جنگ ... دلیر و نامور و صفدر و دلاور جنگ

تانباشد در جہان از کار خود بیکار دل

ذاتست ای ذات واحد ذوالجلال — بہر آن و بہر وقت و بہر حال

تو داری قایم و دایم حکومت — بہر روز و بہر ماہ و بہر سال

تو میبخشی کسے را فقر و فاقہ — کسے را میدہی گنج و زر و مال

گدا دریوزہ گر سازی کسے را — کسے را میبخشی سلطان اقبال

یکے بے زر دگر اہل خزانہ — یکے بے بہرہ گر اہل پر و بال

یکے مغموم و محزون است و دلگیر — دگر آسودہ خورسند و خوشحال

یکے رستم بزور پہلوانے — دگر کمزور و عاجز صورت زال

مطلع

توئی ناظر توئی حاضر بہر حال — توئی لفظ و توئی معنے بہر قال

بفرمانت شود ہر دم نمایان — زیکیک شکل بی تعداد اشکال

بہر حالت یکی خوشحال و خورسند — دگر غمگین یکی راضی حال

یکے کمزور دیگر صاحب زور — یکے مرو جوان دیگر کہن سال

یکے مثل الف استادہ برپا — دوم خم کردہ گردن صورت دال

یکے سرور بتاج سرفرازی — دگر بیدست و پا کمزور و پامال

بتشریح لبسط توحید خداوند
قلم قاصر بود ہندی زبان لال

حضرت خالق اکبر ذوالجلال — لاشریک و بےنظیر و بےمثال

ذرہ ز انوار نور ذات او — آفتاب روشن و بدر کمال

تازہ و تر از سحاب رحمتش — در زمانہ گلشن جاہ و جلال

بود و نابود جہان از دست اوست — انکشاف اتصال و انفصال

ہست از حکمش ظہور روز و شب — اختلاف و انقلاب ماہ و سال

که ازو نوبه بسازد عیان — گه از بدر ظاهر نماید هلال

غنی را گهی میکند تنگدست — گهی مفلسان را دهد گنج مال

بهر چیز زو خیر میرسد — به بی‌علم اعزاز فضل و کمال

بهر سمت پرتوفگن نور اوست — ز هر سو نماید جمالش جمال

بحکمش به بستان شود جلوه گر — گل تازه بر شاخ رنگین نهال

مطلع

کند حاصل از علم انسان کمال — کمالیکه هرگز نیابد زوال

ازو ابتدائے همه ابتدا — همه انتها را بدانش مآل

دهد مطلب بندگان بی طلب — بسایل دهد مدعا بی سوال

بشام و سحر میکند بندگی — خدا دوست مرد حمیده خصال

خبردار از نیک و بد مرد نیک — ز منع و مباح و حرام و حلال

نه بندد خدا دوست دل در جهان — با ولاد و اسباب مال و منال

بمنزل رسد زودتر بیریا-
رود هر که بر راه اهل کمال

خدا کریم و خدا رازق و قدیم و جلیل — که ذات اوست منزه ز هر شریک و عدیل

خدا است آنکه بخود ذات واحدش ثابت — بهر دلیل و بهر حجت و بهر تمثیل

ازو سکون زمین و ازو قیام فلک — ازو ظهور کثیر و ازو وجود قلیل

بری است ذات الهی ز هر کمی بیشی — همیشه پاک ز حال تغیر و تبدیل

بنور کثرت خود میدهد خدا جلوه — ز هر مثال و ز هر صورت و ز هر تشکیل

ز هر شکیل شکیل است حضرت مولے — ز هر حسین حسین و ز هر جمیل جمیل

ز علم غیب بجز ذات غیب دان واقف — نه عالم است و نه فاضل نه زیرک و نه عقیل

بجز حضرت حق بخشنده عطا مے / رسید بندهٔ نادان بپایهٔ آن تفضیل
خداست آنکه بزر و زور مے بخشد / خداست آنکه دهد نعمت بپشه و پیل

تو اش رهبر کامل اگر کنی پیدا
رسی ز راه طریقت بمنزل تکمیل

من سوال و شورش خلق خدا بود ذلیل / که نیست ضامن روزی بغیر رب جلیل
بخواه از در خلاق هر چه میخواهی / که هر مراد تو گردد ز باب حق تکمیل
به بند بهر سفر رخت و زین همه خیز / رسد بگوش تو هر دم چو بانگ کوس رحیل
بحسن خلق درین دهر زندگانی کن / که مے خوان تو باشد همه بشیرینی زنبیل
میان خلق بانصاف کارسازی کن / قدم میار برون از احاطهٔ تعدیل

مطلع

بعمر کوته و اندک زمانه وقت قلیل / چراست در دل انسان امید تا طویل
زبان کجاست که شرح ثنائے حق گوید / کجاست خامه که سازد ازان رقم تفصیل
خداست مالک مشکل‌کشا و عقده کشا / پی آرے حاجات جمله خلق کفیل
برائے رزق همه خلق رازق مطلق / برائے روزی هر بنده کارساز و وکیل
بنزم بزم همین شمع جلوه مے بخشد / همین چراغ دهد روشنی بهر قندیل
مزن بحکم خدا دم که درمیان جهان / بکارخانهٔ تقدیر نیست بنده دخیل
بده بنام خدا گنج مال برخوردار / که بر نمیخورد از مال خویش مرد بخیل

ز کار و بار جهان زود کن دامن بری
حق عبادت مولے بجستی و تعجیل

هر آنکه داد بدنیا و اهل دنیا دل / بغیر ذلت و بیجا حصول نشد حاصل
مشو بصورت زیبائی این جهان مایل / که نیست زو بجز از درد و رنج و غم حاصل

بزیب و زینت دنیا مگر دان شو نازان — که هست بهر دو سه روز گرم این محفل
چو ابر رحمت حق باش در میان جهان — سخی و فیض رسان فیض بخش و پاک دل
بغیر یاد خدا وقت مگذران بکدام — بذکر و فکر خدا باش هر زمان شاغل
بکار و بار جهان شو نه آنچنان مشغول — که از جناب الهی شوی در آن غافل

مطلع

مباش بی خبر و سست جاهل و کاهل — که هست بنده بی علم از خدا غافل
خداست مالک و پروردگار و رازق خلق — خداست قادر و صناع و خالق و فاعل
خداست منتقم و داد بخش و بنده نواز — خداست دادگر و شاه و حاکم و عادل
عیان ز ذره شود خور اگر خدا خواهد — شرار آتش سوزان شود مه کامل
خدا اگر نشود ناخدا درین طوفان — برد که کشتی امید بنده بر ساحل
همیشه کار کن ای دوست در جهان مرنه — شوی بعاقبت کار خوار و زار و خجل

زلطف نظم تو هندی شود بدل خورسند
بود هر آنکه سخندان و عالم و فاضل

ز گلشن بهند و چو رخت سفر گل — نه بلبل نشیند در آنجا نه صلصل
درین بزم باشد بدوران آخر — نه باده نه ساقی نه مینا نه قلقل
چو یابد تسلط خزان در گلستان — نه ریحان به گلزار باشد نه سنبل
غنیمت تصور کن این زندگی را — چو عمرت بود و مبادم در تنزل
بخور می که چون بگذرد دور دوران — نه این جام موجود باشد نه این ل
کشاینده بر مال تو بعد مردن — همه خویش و بیگانه دست تطاول

مطلع

چو حق هست مختار بر جزو و بر کل — بهر کار خود بر خدا کن توکل

بجوئی سرانجام کار تو گردد   گهی گوران کار غور و تامل
پس از مرگ با کس تحقیق شماند   شود یک قلم قطع هست تسلسل
شماند شماند شماند شماند   زر و سیم و املاک و جاه و تجمل
چه هست اندر دولت بهر وشیا   پریشانی و اضطراب و تزلزل
بهر کار کن در جهان کارسازی   بخلق و بنرمی و حلم و تحمل
ز دریای حیرت گذر کن و … که آبش عمیق است در هم شمایل

ردیف	بوقت عبادت روا نیست هندی که یکدم کنی کاهل بود یا تغافل	م

پیش و پس هر راست و چپ زیر بالا دیده ایم   نور ذاتت در همه عالم خدایا دیده ایم
هر کسی را در غم عشق تو شیدا دیده ایم   در رخت هر دیده را محو تماشا دیده ایم
چار سو هر روی پر نورت نیاید در نظر   دیدهٔ باطن کشادیم و بهر جا دیده ایم
آدمی و نقش هر صورت نظر اسم ذات پاک   قطره دیدیم و گهر دیدیم و دریا دیده ایم
قابل توحید تو هر نیک و بد را یافتیم   جمله هندو و مسلمان گبر و ترسا دیده ایم
یافتیم از خلق ذات حضرت خلاق را   ما بهر بنده صفات ذات مولی دیده ایم

مقطع

ذات حق را تنها دیدیم و مبدا دیده ایم   آنچه در عالم شنیدستیم ما یا دیده ایم
در جهان هر بنده را پابند دنیا دیده ایم   مبتلا در دام حسنم هر مرغ دانا را دیده ایم
سیر گلزار جهان در بوستان کائنات   گاه تنها دیده ایم و گه بتن ها دیده ایم
گل بخنده بلبل … ناله قمری در فغان   در چمن سامان عیش و غم مهیا دیده ایم
را انقلاب گردش گردون … اندر جهان   روز و شب شام و سحر تازه تماشا دیده ایم
صلح کل شو صلح کل شو صلح کل شو صلح کل   … آنکه ما در روی صلاح دین و دنیا دیده ایم

شد دگر شکل زمانه اندرین دور زمان
هند با صد صورت نادیده حالا دیده ایم

ابر گریان یافتیم و برق خندان یافتیم
در دو رنگی رنگ سا آن یک رنگ پنهان یافتیم

نقد جان از دست خود دادیم جانان یافتیم
جنس مطلوبه درین بازار ارزان یافتیم

در دل تاریک مدفون گنج عرفان یافتیم
اندرین ظلمت نشان آب حیوان یافتیم

قطره از فیضان جودش ابر نیسان یافتیم
ذره ز انوار رخش مهر درخشان یافتیم

گنج گوهر از فیوض چشم گریان یافتیم
سینه را روشن ز نور آه سوزان یافتیم

مسکن محبوب دیک زرگس جان یافتیم
در میان جسم و جان انوار جانان یافتیم

علم و فضل و مال و جاه و دین و ایمان یافتیم
آنچه حق بخشید در دنیا فراوان یافتیم

یافتیم از آب و تابش رنگ و بوی باغبان
هر گل تازه که ما اندر گلستان یافتیم

یافتیم اندر عبادت مشتغل وحش و طیور
خم محراب طاعت جن و انسان یافتیم

از جناب چاره ساز بیچارگان
هر دردرا دوای خویش درمان یافتیم

هردم از فیضان ابر رحمت پروردگار
چهره هر گل درین گلزار خندان یافتیم

گشت ثابت در میان اهل نشان دلربا
یوسف گم گشته را از چاه کنعان یافتیم

از عدم چیزی نیاوردیم همراه خویش
این همه سامان خود از لطف یزدان یافتیم

شکر حق شهدی که در حمد خداوند کریم
در زبان پارسی این عمده دیوان یافتیم

بر گنه گاران کرم کن یا کریم
بر غریبان رحم فرما یا رحیم

هر کرا حامی توئی ای کردگار
او نمیدارد ز دشمن خوف و بیم

پرورش یابند از لطف تو
بندگان عاجز و مسکین یتیم

خاکساران از تو حاصل میکنند
گلشن فردوس و جنات النعیم

میکنی ای چارہ ساز جان و دل ۔۔۔ چارہ بیماری درد الیم

تو قدیری و غفوری و شکور ۔۔۔ تو ندیمی و علیمی و حکیم

بہر خاصان ہست لطف خاص تو ۔۔۔ بہر عامان ہر زمان لطف عمیم

مطلع

ہست در دست تو دوائی ہر سقیم ۔۔۔ اے طبیب خلق و دانای علیم

صاحب عزت تو ہستی یا عزیز ۔۔۔ عظمت و حرمت تو داری یا عظیم

تو مکینی در جہان دو جہان ۔۔۔ در سرای جان و دل ہستی مقیم

ذکر تو جاری بہر صبح و مسا ۔۔۔ ہست بر نوک زبان ہر کلیم

ہر چہ ظاہر میشود از خیر و شر ۔۔۔ در جہان از حکمت تست ای حکیم

ہر زمان امیدوار لطف تست ۔۔۔ بندۂ پر جرم و عاصی و اثیم

لرزد ای قاہر ز جوش قہر تو ۔۔۔ آتش سوزندہ و نار جحیم

ہند گم سرگشتہ را ای رہنما
دار قائم بر صراط مستقیم

کردہ بر ہر کہ ای خالق کرم ۔۔۔ او ندارد در زمانہ رنج و غم

چارہ ساز دردمندان تو ای ۔۔۔ در سقیم الحال و رنج و الم

تو خبر گیر جہانی روز و شب ۔۔۔ ہمدم و دمساز عالم دمبدم

ہر زبان در شرح اوصاف تو لال ۔۔۔ قاصر از تحریر وصفت ہر قلم

جلوہ گر در بتکدہ انوار تست ۔۔۔ آشکارا صورتت اندر حرم

اے کرم گستر بنام نامیت ۔۔۔ ختم شد مخمس سخاوت گشت تم

مطلع

تو مددگار جہانی دمبدم ۔۔۔ وقت سختی وقت مشکل وقت غم

ہر کرا صبر و قناعت دادہ
ہست در چشمش برابر بیش و کم

صورت گردون گردان ہر زمان
گردن گردن کشان پیش تو خم

ہیچ پیش بندگان زنار تو
رتبۂ اسکندر و دارا و جم

ہر کہ سر بر حلقۂ طاعت نہاد
کے کند در حکم تو لا و نعم

می ستانی اے جناب داوگر
انتقام از زمرۂ اہل ستم

ساختی آباد ہر ویرانہ را
کردۂ ہر دشت را باغ ارم

ہند یا در کارگاہ کائنات
ہر چہ شد نے بود شد حق جف القلم

کند تقسیم قاسم جملہ مقسوم
بہ بخشد بندگان را رزق معلوم

حکومت میکند آن کار فرما
بہر ملک و بہر مرز و بہر بوم

نہ فاسق ماند مایوس از عنایت
نہ فاجر ماند از الطاف محروم

بہر کمزور مے بخشد خدا زور
ز ہر ظالم ستاند داد مظلوم

خدا حاجت روا و خلق محتاج
خدا فرمان روا و خلق محکوم

ازین نقاش شد ہر نقش پیدا
ز کلکش ہر رقم گردید مرقوم

مطلع

ز حکمش میشود موجود معدوم
ہمہ خلقت چہ مردود و چہ مرحوم

بہر وصف است آن خلاق موصوف
بہر اسم است ذات پاک موسوم

غلام بارگاہ لایزالش
دو صد دارا و جم و قیصر روم

کبیر است و عزیز است و قدیر است
توانا و قدیم و حی و قیوم

ز ہر عیب است پاک آن عالم الغیب
ز ہر شک و گمان و وہم معصوم

خدا گمراہ را بر راہ آرد
کند اصلاح ہر اخلاق مذموم

بحمد الله که در حمد کسے
عجب این نظم شد نیکی منظوم

می پرستد ذات حق را صبح و شام | سالک و بدخورد و کلان خاص عام
بندگی کنش هر اسیر و هر فقیر | تابع فرمان همه شاه و غلام
چرخ گردون زیر حکمش هیچ زار | هر زبان هر وقت هر دم صبح شام
نے بلیغ حق مقام عبرت است هنر | نے بوحدانیتش جای کلام
دیده کو نا شنید ز فقط بیهوشے | از معنی وحدت بنوشد هر که جام
از سر اخلاص بر نام خدا | جان و دل سازد فدا اہل نام

مطلع

قایل یکتائیش هر خاص و عام | متفق بر وحدتش خلقت تمام
سرنگون دارد سے در سجده گی | مثل سرو استاده دیگر در قیام
ابتدا را ابتدا از ذات اوست | هست بر وی انتهام انتها
بهر نظم و نسق عالم هر زمان | حضرت حق میکند خود انتظام
میرسد از فرش بر عرش برین | سالک راه طریقت در دو گام
هر که مبدا ر و تعلق با خدا | در محبت صلح کل باشد مدام
با مسلمان الله الله میکند | وز صفائی دل بهند رام رام

نیست بر دنیائے فانی اعتبار
ختم کن این ذکر سند ... السلام

دم غنیمت دان من که یاد حق می بار دم | گذران از عمر خود اندر جهان یکبار دم
کے کند بار دگر سوی تن خاکی رجوع | چون برون آید ز جسم لاغرف یکبار دم
همدمان این جهان گویند یکدم الوداع | چون جدا گردد ز جسم زار آخر کار دم

که شود جای تبرازین جهان مرش اهل طمع
کجا شمارد بجان شمع آن بیمار دم

بندهٔ حق دوست کی آید به بند حرص و آز
مرد عاقل کی خورد از نفس بدکار دم

از گناه خود پشیمان باش و نادم روز و شب
بگذران در توبه و تقصیر و استغفار دم

هندیا تا زنده در فکر سیم و زر مباش
بگذران آسوده در دنیا بهر اطوار دم

تازه در باغ بدن تا کی بود گلزار دم
سبز کی ماند همیشه گلستن بیخار دم

از غم گل بلبل اندوهگین یابد خلاص
چون برآید از گلستان چو جوش خار دم

گر نباشد دم نباشد همدم انسان کسی
زانکه همراه است در دنیای فانی یار دم

همزبان هر وقت همدم روز و شب شام و سحر
اهل دم مشغول میباشد بشغل کار دم

باش مثل نقطه اندر حلقهٔ طاعت مقیم
هست تا وقتیکه اندر گردش این کار دم

خانهٔ عمر است تا روشن بنور فیض حق
روشنی چون شمع می بخشد بدل انوار دم

بر هوا قایم بود بنیاد عمر آدمی
زانکه باشد زیستش قایم باستقرار دم

پیش ناواقف نباشد سر معنی آشکار
محرم اسرار داند هندیا اسرار دم

ردیف ن

شد از خورشید نور معرفت زیر و زبر روشن
بمشرق بحر و بر روشن بمغرب خشک و تر روشن

فلک را داد زینت حضرت خلاق از انجم
زمین را کرد از انوار رخسار بشر روشن

چو آن پرده نشین از روی روشن پرده بردارد
بدار الملک محبوبی شود دیوار و در روشن

اگر از ذره شود پرتو فگن خورشید تابنده
اگر از قطره به بحر نسبت گردد گهر روشن

فزود از سوز باطن آب و تاب دیدهٔ گریان
ز لمعان شرار برق گشت ابر تر روشن

بود هر شب ز سوز آه سوزان سینهٔ عاشق
بشکل شمع افروزان و مانند قمر روشن

مطلع

چراغ خانهٔ بینش نگردیده اگر روشن / نگشته بزم عقل از پرتو علم و هنر روشن
بکن از انوار حق ای صاحب بینش نظر روشن / که گردد سینه‌ات زان پرتو نور و جان و جگر روشن
خدا از صیقل وحدت مصفا کرده هر سینه / خدا کرده‌ست از انوار عرفان هر نظر روشن
بشب مانند مه بیدار باش ای طالب مولی / که گردد روی تو مانند خور وقت سحر روشن
ده جلوه به هر یک بزم مثل شمع پروانه / بشکل کرم شب تابش بود کز هر دو پر روشن
بهنگام سحر پیش خدا دست دعا بگشا / که گردد چون خور از اوج قبولیت اثر روشن
ده و بر رخ صفائی سینهٔ اهل صفا جلوه / بیوقت سنگ رو سخی مانند زر روشن

بحمد حق رقم کن شد یاد ربا رسی دیوان
که گردد زو دماغ اهل معنی سر بسر روشن

شد از نور تجلای خداوندی جهان روشن / زمین روشن زمان روشن مکین روشن مکان روشن
ز نام امیش خلق هر نام و نشان روشن / بهر خانه ز نورش خانه روشن خاندان روشن
ز هر سبزه بیفزود آب تا بوستان حسنش / جمالش کرد از هر گل چراغ گلستان روشن
بهر جانب محیط عالم ایجاد شد نورش / بهر سو گشت از لمعان حسنش این و آن روشن
چراغ افروخت حق در خانهٔ تاریک جسمانی / خدا کرده‌ست اندر جسم خاکی نور جان روشن
ز سر تا پا نسوزد تا بجمع دوستان خود را / نگردد شمع نورانی به بزم نیکوان روشن

مطلع

بوقت گفتگو از نور ذکرش هر زبان روشن / مصفا جمله مضمون شسته تقریر و بیان روشن
بهر یک با نیک و بد کن صلح از راه صلاحیت / بود تا نام نیکویی تو در ورد زبان روشن
بمشرق و مغرب باشد ذکر خیرت بر زمین جاری / مه و خورشید تا باشد بأوج آسمان روشن
بهر ماه و بهر سال و بهر روز و بهر ساعت / بشکل مهر باشد نام تو ای مهربان روشن
ازین آئینهٔ خاطر بشو زنگ کدورت را / بکن سینه ز آب دیده گوهرفشان روشن

بعدل و داد در هر کار عالم کارسازی کن | که باشد نام تو در خلق چون نوشیروان روشن

بحمد الله که گردیده است هندی ثناخوانیت
منور سینهٔ خلق و دماغ بندگان روشن

هست مداح خداوند جهان | نیک و بد خورد و کلان پیر و جوان
گلشن بیخار باغ وحدت است | هر بهارش فارغ از دخل خزان
هست اوصاف خدای لایزال | خارج از اندازهٔ شرح و بیان
جلوه می بخشد بچشم اهل دید | ذات مولی در عیان و در نهان
گر رود از هر مقام اش جلوه گر | میشود از هر نشان ظاهر نشان
بینوایان را خدا بخشد نوا | ناتوانان را دهد تاب و توان

مطلع

مرده را بخشد حیات جاودان | از کمال لطف خلاق جهان
خاکبوس درگهش شاهنشهان | سرنگون در سجده اش گردنکشان
هست در ذکرش زبان مدح خوان | هر زبان رطب اللسان عذب البیان
لطف بر بنده نماید آن لطیف | مهر بر ذره کند آن مهربان
گاه از نطفه بشر پیدا کند | گاه از قطره کند دریا روان
بنده اش آزاد از قید بلاست | از غم و رنج و مصیبت در امان

از زبان خود مکن هندی سوال
زانکه داند راز دل آن رازدان

مالک ملک زمین و آسمان | خالق خلق و خداوند جهان
مهر و مه حلقه بگوش بندگی | تابع فرمان همه دور زمان
جن و انسان دام و دد وحش و طیور | هر زمان بنهاده سر بر آستان

به بند رخت سفر زین سرای فانی هر
که نیست جای قیام تو اندرین مسکن

بجز کنج علم و هنر هست دولت تمدن
ببار زعفران عرفان بزن ازین فرز

چه اعتبار برین بهار بستان است
که تازه گل لطف به همیشه در گلشن

براه راست همیشه قدم بنه بیباک
که خوف دزد نباشد نه خطرهٔ رهزن

بدوستان صفا کیش دوست شو شاهی
مدار در دل غمگین خود غم دشمن

خالق و رزاق و رب العالمین
بادشاه کشور دنیا و دین

خاکبوس آستان خدمتش
سروران دهر با تاج و نگین

هست سرگردان بکمش مهر و مه
سرنگون شام و سحر چرخ برین

پایبوس خادمان بارگاه
سرفرازان دیار سرزمین

ذاکرانش ساکنان روم شام
واصفانش مردمان هند و چین

چاکر دربار هر فرمان روا
خادم درگاه هر مسند نشین

مطلع

راحت هر روح و هر جان حزین
فرحت هر خاطر اندوهگین

جامع الطاف و اعطاف و کرم
مظهر دنیا و دین صدق و یقین

والی هر ملک هر شهر و دیار
مالک هر یک مکان هر مکین

افتتاد ابتدا و انتها
احترام اولین و آخرین

منحصر به ذات پاک ایزدی است
کار دنیا کار عقبے کار دین

حق تعالے روز اول ثبت کرد
نقش نام پاک خود بر هر نگین

هند با کردی عجب دیوان رقم
آفرین صد آفرین صد آفرین

خدایا توئی کارفرمائے دوران — مشیت زمانہ جہان زیر فرمان
ز ہر رتبہ اعلے تو داری مراتب — بہر فخر لایق بہر شان شایان
بتعظیم و تسلیم بہ آستانت — کند سجدہ ہر وقت گردون گردان
تو سازی ز یک قطرۂ آب پیدا — گہے شکل گوہر گہے شکل انسان
کہ از چہرۂ ماہ صورت مثالی — شوی گاہ روشن ز مہر درخشان
ز حسن تو شاداب بستان عالم — گل است از جمالت بگلزار خندان

مطلع

خدا چارۂ حالت دردمندان — خدا مدعائے دل مستمندان
مشو وقت مشکل بدنیا ہراسان — کہ سازد خدا مشکلات زود آسان
خدائے جہان کرد بر حال زارت — کرم بے نہایت عنایت فراوان
ربود از درونت غبار کدورت — دلت کرد روشن بانوار عرفان
بعقل و خرد ساخت رہنمائی — نمودت عطا دولت دین و ایمان
بشکرانہ کن سجدہ گر بندۂ تو — ادا کن ادا کن ادا حق احسان
بمخلوق خود اشرف الخلق کردت — خدا کرد پیدا ترا شکل انسان

ردیف — مشو غافل از سجدہ یک لحظہ ہندی / اگر وصل حق خواہی قرب یزدان — و

اے کہ ہر اہل بصیرت شایق دیدار تو — دیدہ ہا را نور بینش حاصل از رخسار تو
بندہ ات فرمان روائے کشور شاہنشہی — مالک اقلیم آزادی غلام زار تو
عکس رویت آید از آئینہ دلہا نظر — شد محیط جان و دل اندر بدن انوار تو
شد خبردارت سراپا بیخبر از ما سوا — از جہان بیگانہ گردد واقف اسرار تو
با دگر کس دوستت ہرگز ندارد دوستی — یار دیگر کس بغیر از تو نگردد یار تو

در بدر گرد ید و نقد مدعا از کس نیافت ۔۔۔ رانده شد هر کسکه از دربار گو هر بار تو

مطلع

ای که خندان در گلستان جهان گلزار تو ۔۔۔ جلوه بخش از خار و گل اندر چمن اظهار تو
قایل توحید تو هر اهل حال و اهل قال ۔۔۔ هر زبان وان تر زبان شام و سحر اقرار تو
گر یوسف را بنقد جان زلیخا زر خرید ۔۔۔ چون ز سودای محبت گرم شد بازار تو
بهر تفریح دل غمگین غمت کافی بود ۔۔۔ طالب صحت نباشد در جهان بیمار تو
گرچه روی انور از چشم جهان پوشیده ۔۔۔ از پس صد پرده بنماید مگر انوار تو
سیر در باغ حقیقت هر کرا گردد نصیب ۔۔۔ او ببیند از گل و خار چمن اظهار تو

گرد هر کاری که پیش آمد درین فانی سرای
لیکن از دل بود هندی مشتغل در کار تو

ای که در بستان ارم شرمنده از مشکوی تو ۔۔۔ مشتعل خوشبوی جنت از هوای کوی تو
سبزه را سر سبزی از سر سبزیت گردد نصیب ۔۔۔ رنگ و بو حاصل کند گلشن ز رنگ و بوی تو
قمریان نالان بسوز اشتیاقت در چمن ۔۔۔ در قیام بندگی سرو از قد دلجوی تو
سینهٔ اهل صفا روشن ز انوار جمال ۔۔۔ آئینه حیران بهر صورت ز حسن روی تو
سرنگون پیش رخت شمس و قمر شام و سحر ۔۔۔ روز و شب خم گردن گردون گردان پیش روی تو
شیوهات عفو و عنایت سیرتت جود و سخا ۔۔۔ لطف و احسان عادت ذره از خوی تو

مطلع

داغ حسرت میسد هر بر ماه تابان روی تو ۔۔۔ پنجه بر خورشید رخشان میزند گیسوی تو
زنده مقتول نگاهت بار دیگر کی شود ۔۔۔ کی کند جنبش دوباره کشتهٔ ابروی تو
رشته خود بست با زلف جهان و ناز ل ۔۔۔ خویشتن را زد گره هر کس بتار موی تو
هست دستت دستگیر مردم بیدست و پا ۔۔۔ زور بازوی ضعیفان جهان بازوی تو

بینه‌ات روشن‌تر از آیینه ده ده بر و
سینه میراب و چشمه هزاران تشنه را

شمع گرد و مقابل آیینه رو تو
دیکو دریای روان یک قطره جو تو

مسلک حکمت مسلک سازد بجو دولت خلق
هر که بی‌خیر خیانتها میبرد یا جادو سے تو

دیده بگشا و ببین هر جا سو
تا ببینی ذات حق را روبرو

حاضر و ناظر چو ذات کبریاست
هست لا حاصل تلاش جستجو

دور کن از دل حجاب ماسوا
تا نه بپرده دار از غیب رو

از جناب قاضی الحاجات خواه
هرچه داری در دل خود آرزو

در میان نیکنامان نیک نام
باش با خلق نکو ای نیک خو

کن اگر بخشد ترا حق حوصله
با بدان نیکی محبت با عدو

مطلع

جستجو کن جستجو کن جستجو
تا که گردی تا بز از دیدار او

هست در هر خانه روشن یک چراغ
هست یک خورشید تابان چارسو

محو کن از لوح خاطر محو کن
غیر نقش ذات حرف آرزو

دار در دل فکر ذات کردگار
بر زبان جاری همیشه ذکر هو

نا امید از عفو حق باشی چرا
چونکه فرمود است حق لا تقنطوا

از گنه توبه کن ای نامه سیاه
تا که در عقبی تو باشی سرخرو

بهر یک لقمه مثل سگ مگرد
با سگان خانه بیگانه کو بکو

فکر غیر حق بدل بنهی مدار
محو شو در ذکر باری مو بمو

بر بستان مینماید جلوه گلرو
هر سمت و بهر جانب بهر سو

شناسد عندلیب آن گلبدن را — درین بستان بهر رنگ و بهر بو
ببستان جهان در انتظارش — بیکجا سرو استاده لب جو
بیکجانب بلند آوازه بلبل — بیکسو قمری اندر حور کوکو
همیشه جاده اندر صحن گلزار — دهد آن رشک گل با حسن دلجو
زهر مرغ چمن اندر گلستان — بلند آوازه شد آوازه یا هو

مطلع

اگرچه کس نه بیند صورت او — گر حسنش دهد جلوه بهر سو
نهایت شوخ و شنگ و سخت طناز — نیاید کس براو قبضه نه قابو
بحسن دلستان ست آن گل اندام — نکو صورت نکو سیرت نکو خو
شود دیوانه رویش هر که بیند — که حسن دلفریبش ست جادو
بتن مانند جان نورش مهیا ست — مقامش ست مثل دل به پهلو
جهان مقتول صمصام نگاهش — زمانه کشته شمشیر ابرو

کنی گر به چنین دلبر فدا جان
شوی مندهی عنبر دو جهان تو

چو وقت سیر بستان ای نکو خو — تماشا یه چهره آن دلدار گلرو
در آن حالت دل آزاد خود را — مقید کن به بند دام گیسو
شکار تیر مژگان جان خود ساز — بنه گردن بزیر تیغ ابرو
طلب کن از لب جان بخش جانان — برای این دل بیمار دارو
منور کن بچشم جان و دل را — ز نور جانفزائے حسن دلجو
بیاقوت لب و الماس دندان — نشان از چشم گوهر بار لولو

مطلع

چون تو محکومی ز حکم حاکم خود سر متاب   با وجود بندگی ای بنده نافرمان مشو

از تعلق بی تعلق باش ای آزاد مرد
هند یا ناحق مقید اندرین زندان مشو

نام و ننام آوران خواهی اگر ناکام شو   کام در تحقیق طلب داری اگر ناکام شو
باش چون گردون تو هم سرگرم خدمت روز و شب   چون مه و خورشید شاغل اندر کار صبح و شام شو
توبه کن توبه که هست امروز باب توبه باز   پاک و صاف از معاصی صبح هر الزام شو
بندگی کن بندگی شاهنشهی خواهی اگر   حاکمی خواهی اگر محکوم خاص و عام شو
مرغ زیرک تا کی اندر بند غم باشی اسیر   رشته امید را بگسل خلاص از دام شو
زین جهان یار دست امید و فا هرگز مدار   دور مثل پخته مغزان زین خیال خام شو

مطلع

بی تعصب با مسلمانان هند و رام شو   خیر خواه نیک و بد دلدار خاص و عام شو
دان خدا را فاعل و مختار نیکی و بدی   ایمن از هر انقلاب گردش ایام شو
کن نظر در ابتدا بر انتهای کار خویش   وقت هر آغاز در اندیشه انجام شو
فرض خالق فرض خلقت کن بجا یادا   الغرض در زندگی فارغ ز هر کیباوام شو
طالب معنی اگر هستی تو از صورت گذر   باش با اوراد شاغل فارغ از اجسام شو
ده ز دست خویش مال و زر که تا منعم شوی   ترک کن دنیا و آزاد از غم آلام شو

جام وحدت بی خبر از هر تعلق میکند
هند یا مستانه غبار باده این جام شو

قدم نه در ره صدق و صفا آهسته آهسته   که به منزل رساند حق ترا آهسته آهسته
بر از دل غبار ما سوا آهسته آهسته   بکن آئینه سینه صفا آهسته آهسته
ز زندان تعلق شو رها آهسته آهسته   بکش از حلقه زنجیر پا آهسته آهسته

کند قیام اگرچه درین سرا صد سال ۔۔۔ دم اخیر گند زین جہان سفر
بہ بندہ بندہ چہ بخشد کہ خود درین عالم ۔۔۔ امیدوار عطاے خدا است ہر بندہ
خدا زیادہ ز قسمت بہ او نمی بخشد ۔۔۔ کند بحرص و ہوا گرچہ شور و شر بندہ
بدین فراست و عقل و قیاس و فہم و ذکا ۔۔۔ چہ است غافل و بے بہرہ از خدا بندہ
روا است بہر عبادت اگر نخفد شب و روز ۔۔۔ بخاک عاجزی و انکسار سر بندہ
چو از سراے جہان رخت بندگان بندند ۔۔۔ بدار دہر نماند دگر بغیر سہ بندہ

بکن بخلق خدا خلق تا ترا ہندی
بخیر یاد کند بعد مرگ ہر بندہ

خدا بی مثل و یکتا و یگانہ ۔۔۔ خدا خلاق و رزاق زمانہ
بہر یک تشنہ می بخشد خدا آب ۔۔۔ گرسنہ را دہد از غیب دانہ
اگر خواہد دہد محتاج را تاج ۔۔۔ بمفلس می بخشد خزانہ
بود در ہر مکان ذاتش مکاندار ۔۔۔ بہر خانہ بود او اہل خانہ
خدا اہل محبت را ببخشد ۔۔۔ خلوص و صدق و سوز عاشقانہ
ادا اے بندہ کن حق عبادت ۔۔۔ میاور بر زبان عذر و بہانہ

مقطع

بخلق خدا را اے یگانہ ۔۔۔ ہمیشہ راہ و رسم دوستانہ
کنی گر از دل و جان خدمت خلق ۔۔۔ کنی حاصل ز خالق خدمتانہ
بکن کوشش کہ بعد از تو بماند ۔۔۔ بدار دہر تحسین جاودانہ
قدم اے سالک راہ خدا دار ۔۔۔ ہمیشہ بر طریق عارفانہ
نکونامی کن اندر خلق پیدا ۔۔۔ بہ نیکی باش مشہور زمانہ
مکن کارے کہ در دنیاے فانی ۔۔۔ شوی تیر ملامت را نشانہ

چرا بہر تحصیل دنیاے فانی — کمی در عبادت کند این کمینہ
زمینا بریزد مے زندگانی — چو سنگ اجل بشکند آبگینہ
غنیمت بدان این دم زندگی را — کہ ناید بدست تو باز این خزینہ

مطلع

مکن خالی از مال و دولت خزینہ — کہ باید ز دولت در عبادت سکینہ
بلند است از بسکہ بام محبت — ز زہد و ریاضت بدست آر زینہ
از این لجہ خود را بساحل رسانند — ز حسن عمل ہر کہ سازد سفینہ
برای عبادت دل خویشتن را — بدان ہمچو مسجد او مکہ مدینہ
مخور گر نور زاق موجود دار — غم روزئ روز و نان شبینہ
خزینہ درین خانہ پنہان چہ داری — تو در دار عقبے فرست این دفینہ

دل از الفت غیر کن پاک ہندی
کہ گردد مصفا چو آئینہ سینہ

کند از دیدۂ اہل نظر آن جان جان پردہ — ہمے ماند نہان لیکن جمالش اندر آن پردہ
نہ بیند چشم نابینائے غافل پرتو حسنش — کہ حایل باشد از غفلت بہ پیش او ز نابینا دہ
مصور صاف از ہر چہرۂ صورت نظر آید — نباشد از دوئی آویختہ گر در میان پردہ
اگر از خلقت کسے خواہد ببیند روئے خالق را — فگند از روز ہر شبہ و شک او وہم و گمان پردہ
کجا پوشیدہ ماند پرتو رخسار تابانش — کجا دارد برخ صبح و مسا آن مہربان پردہ
بر آرد گل چو از رنگین حجاب غنچہ سر بیرون — نیندازد دگر بارہ برویش باغبان پردہ
اگرچہ برخ خود پردہ آن پردہ نشین دارد — جمالش مینماید پرتو خوبی ازان پردہ
بچشم جملہ عالم مثل جان پنہان بود ذاتش — اگر دارد جسم آن جان جان مانند جان پردہ

مطلع

صرف برفضل کمالت یا آله

منور است چراغ جمال جانانه — بہر سرای و بہر یک مکان و ہر خانہ
چو نور حسن بہر بام پرتو افگن شد — زمانہ گشت بران شمع جمع پروانہ
ہر کہ خواست خدا داد گنج درویشے — ہر کہ خواست عطا کرد تخت شاہانہ
خدا است مالک جا و مکان و شہر و دیا — خدا است والی ہر کوہ و دشت ویرانہ
جمال چہرۂ آن دلربا بدیدہ دل — ہر آنکہ دید شد از عقل و ہوش بیگانہ
تمام خلق ز جام محبتش سرمست — زمانہ شیفتہ و جن و انس دیوانہ

مقطع

ز جام عشق بنوشد ہر آنکہ پیمانہ — بود بدور زمانہ ہمیشہ مستانہ
خدا ز نور محبت درین سرای جہان — چو شمع کرد منور تمام کاشانہ
چراغ خاطر عالم بود ز حسنش شاد — کہ راحت دل و جان و تن است جانانہ
خدا ز بندگیت تاج سرفرازی داد — بنہ بخاک تضرع جبین شکرانہ
خدا بوقت مصیبت بود مددگارت — نہ خویش یار تو باشد نہ دوست بیگانہ
خدا بغیر عوض بر تو میکند احسان — معاف جرم کند حق بغیر جبرانہ

ز حد خلق و ادب پا برون مکش ہندی
مکن بوحدت حق گفتگو دلیرانہ

زہی خدای خداوند و شاہ و شاہنشاد — شہان ملک و ولایت غلام آن درگاہ
کسے حکیم بگوید کسے بگوید رام — کسے خدا و کسے ایشر و کسے اللہ
زہی خدا کہ ز انوار ذات خود در دہر — منور جلوہ روز و شب سفید و سیاہ
زہی خدای کہ در جلوہ گاہ احدیت — کند ملطف و کرم بر تمام خلق نگاہ
زہی خدا کہ ز آئینۂ رخ مہ خور — کہے تمام دہد جلوہ گہی بہ نگاہ

بی ستون قایم تو کردی سقف چرخ نیلگون / صورت این خانه بی دیوار و بی در ساختی

گاه کردی نور وحدت را ز کثرت آشکار / گاه کثرت را بای توحید مظهر ساختی

در دل هر سوخته دل سوز دل کردی فزون / گوهر افشان در غمت هر دیدهٔ تر ساختی

کردهٔ تحریر دیوان در زبان پارسی / منسلک هندی منظم این سلک گوهر ساختی

بهر کاری که تکیه غیر ذات کبریا کردی / خطا کردی خطا کردی خطا کردی

نه قایم رشتهٔ صدق و عقیدت با خدا کردی / نه حق بندگی ای بندهٔ خاکی ادا کردی

نه اول ابتدای کار فکر انتها کردی / نه وقت انتهای خود نظر بر ابتدا کردی

هر آن حرفی که بد ناگفتنی ای بد زبان گفتی / هر آن کاری که بد ناکردنی ای بیوفا کردی

خداوند زمین و آسمان یاد ای غافل / نه وقت صبح کردی و نه هنگام مسا کردی

نشد سرزد ز تو کاری که در عقبی بکار آید / تلف عمر عزیز خود به بیگارها کردی

مطلع

برای حاصل دنیا تو دون گرد و جفا کردی / نه از خالق بترسیدی نه از خلقت حیا کردی

نه از آئینهٔ خاطر غبار تیرگی شستی / نه از بغض و تعصب سینهٔ خود را صفا کردی

برای حق نشد سرزد ز دست همت کاری / هر آن کاری که کردی از پی حرص و هوا کردی

پی لقمه به پیش هر کس و ناکس شدی مایل / بهر کوچه بگردیدی بهر خانه صدا کردی

فزون کردی تعلق بر تعلق اندرین دنیا / بآفت دیده و دانسته خود را مبتلا کردی

بهر دشمن نمودی ربط و ضبط دوستی قایم / بغیر از حق محبت بر خلاف دلربا کردی

گنهگار خدای کبریا گشتی معاذ الله / چرا کردی چنین کاری چرا کردی چرا کردی

جزای خیر اندر دین و دنیا حق ترا بخشد / بدان محنت که در تحریر دیوان هندیا کردی

از وجود جملہ موجودات گشتی آشکار
در جہان از ذرہ ذرہ مثل خور رخشان شدی

از ظہور خیر و شر کردی تو در عالم ظہور
گاہ در درد و رنج گشتی دگہی درمان شدی

شکر کن ہندی کہ در دنیا بفضل ایزدی
پیرو راہ ہدایت واقف عرفان شدی

دلش ہمیشہ بنور صفا است نورانی
بخاک سجدہ ہر آنکہ کسی کہ سود پیشانی

خدا بروح بہ بخشد کمال روحانی
کند بجسم عنایت جمال جسمانی

خدا بہ بندہ کمزور زور می بخشد
خدا بمور دہد رتبہ سلیمانی

خدا بآدمی اوصاف آدمیت داد
عطا نمود بانسان کمال انسانی

خدا حکومت و دولت دہد بجاہ و زار
کند بہ بندہ عطا تاج و تخت سلطانی

خدا است مالک املاک ملک ہر دو جہان
کہ ہست قصر دو عالم بنای آن بانی

مطلع

خدائی حافظ و ناصر کند نگہبانی
بوقت مشکل رنج و غم و پریشانی

بکوہ و دشت و بیابان چار سوی زمین
سحاب رحمت حق کرد گوہر افشانی

بحال بندہ ناچیز دمبدم شب روز
شود عنایت مولای فضل ربانی

بشرق و غرب دہد تازہ روشنی ہر روز
ہو آفتاب درخشندہ ظل سبحانی

بیابیا دولت خدام بارگاہ آلہ
کند سکندر و دارا ہمیشہ دربانی

خدا است مالک مملوک عالم و دنیا
خدا است باقی و جن و بشر ہمہ فانی

چو نقش کاتب قدرت بدید حیران ناغر
بشکل آئینہ از حسن خویش حیرانی

چو نور عبادت معبود میکند نغمات
شود ز بندہ نادان کمال نادانی

رسد بمطلب خود طالب خدا ہندی
ز مدح گوئی و وصاف و ثنا خوانی

بحال بندہ بیکس خدا کند یارے / ہمیشہ وقت غم و رنج و درد غمخوارے

براہ لطف کند حق معاف تقصیرش / کند چو بندہ ز جرم بہ پیش حق زارے

کند عبادت معبود جن و انس تمام / بود بوحدت واحد زمانہ اقرارے

کسے ز حالت انسان خبر نمے پرسد / کند بوقت مدد ذات حق مددگارے

ز حال نیک و بد خلق حق خبر دارد / کہ شد بذات خدا منحصر خبردارے

مطلع

بکن بکار عبادت کمال ہشیارے / بجان بہوشی و ہوش و خواب بیدارے

دوائے درد دل از حضرت علاج بخواہ / کہ آن علاج ربا بد تمام بیمارے

طلب ز حضرت حق گنج مال دولت کن / بوقت عاجزی و مفلسی و ناداری

ز سالکان طریق خدارسی آموز / طریق صدق و صلاح و فلاح و دینداری

شود ز بندگیت حاصل ای خدا بندہ / کلاہ عزت و توقیر و تاج سرداری

فلک بکام تو باشد زمانہ گردد رام / اگر ز اہل جہان روئے در خدا داری

چو ہست ملک تو امروز مال و دولت / بجور یہ بخش و بدہ آنچہ نزد خود داری

ز ہر علاقہ سبکدوش باش و رو دنیا / دگر نہ گردن تو بشکند گرانباری

بگو بہ او چہ کند گشت مرد دنیادار / برای لقمہ بشکل سگان بازاری

چو مرد کار شب و روز کار کن ہندی / کہ در زمانہ نباشد ز کار ما عارے

نیست انسان گر ندارد آدمیت آدمی / تودہ خاک است در معنی بصورت آدمی

بندہ آن باشد کہ باشد مستعد بندگی / عبد باشد گر کند کار عبادت آدمی

مہربان باشد بحال حضرت پروردگار / گر بود ہر وقت حاضر در اطاعت آدمی

سر نہد شام و سحر در سجدہ عجز و نیاز / خواہد از رو سرفرازان تاج عزت آدمی

هنا با چون فتن است آخر زین الزمن
پس چرا باشد بفکر استقامت آدمی

بدرگاه خدایا نیست مدعا ہستی — کہ ختم کرد چنین نظم دلکشا ہستی
خدا ز غیب مددگار شد درین کارم — وگرنه بود کجا یارے کجا ہستی
بہر ردیف و بہر قافیہ بہر مضمون — رقم نمود غزلہائے دلربا ہستی
بسی حروف تہجی نوشت این دیوان — بطرز عمدہ و ترتیب خوشنما ہستی
بسالکان تصوف بسالکان طریق — شدہ بمنزل مقصود رہنما ہستی
نوشت ہدیہ مقبول و تحفہ مطبوع — بہ پیش خاطر مردان باخدا ہستی
کنون مسدس و ترجیع و خمسہ ترکیب — کند زیادہ برین نظم جانفزا ہستی
کہ زان زیادہ شود حسن نظم این دیوان — کند زیادہ اگر شاعری ادا ہستی

ترجیع بند

دیدہ بکشا تا جہان سر تا بپا آید نظر — غور کن تا جلوهٔ قدرت ترا آید نظر
جزو کل از ابتدا تا انتہا آید نظر — نیک و بد خورد و کلان شاہ و گدا آید نظر
آشنا آید نظر نا آشنا آید نظر — ہر کسے در حالتِ خود مبتلا آید نظر
در چمن ہر سو بہار خوشنما آید نظر — صورت نادیدہ در دیدہ صفا آید نظر
ہر طرف رونق جمال دلربا آید نظر — پرتو افگن نور حسن جانفزا آید نظر
روی آن شمس الضحی بدر الدجی آید نظر — چہرهٔ آن شمع بزم دوسرا آید نظر
جلوهٔ توحید در ارض و سما آید نظر — مطلع ہر سمت صاف از ما سوا آید نظر
از حجاب سینہ روی مدعا آید نظر — صورت واحد ز دیدہ جابجا آید نظر

حاضر و ناظر بس پیش خدا آید نظر

تن بعمل زار خود هر وقت ای عاصی نگاه … تو به کن توبه ندامت کش بدرگاه اله
دور کن گر بنده از سر داغ سرکشی … نه جبین عاجزی بر آستان بارگاه
مثل خور هر روز اندر بندگی سرگرم باش … در اطاعت باش شب مشتغل مانند ماه
خاکسار دوست شو تا از فقیری ای خاکسار … شو گدای کوی جانان تا که گردی بادشاه
ذکر حق لذت نه بخشد مر ترا در کام جان … گر بود اندر دلت خیلی خیال مال و جاه
اشک غم هر بار بار از دیده ای اشکبار … شسته گردد تا که زاب دیده ات روی سیاه
نیک و بد منسوب دان با ذات پاک ایزدی … قدرت خلاق اکبر بین تو اندر کوه و کاه
نور حاصل کن ز نور معرفت در بندگی … کن دل تاریک را روشن که هر شام و پگاه

حاضر و ناظر پس و پیش خدا آید نظر
زیر و بالا نور ذات کبریا آید نظر

سوز انا الحق شهرت بخشید بر وحش و طیور … سرفرازی داد بر جن و ملک غلمان و حور
یک نفس یاد خدا غافل مشو غافل مشو … دم غنیمت دان و هر دم باش حاضر در حضور
ذکر ذاتش هر زمان سرگرم در عجز و نیاز … حضرت مولی بحالت لطف فرماید ضرور
فاصر از خدمت مباش ای مبتلا صدق و صفا … کن بنا اندر رکوع ای بنده یکسان عجز و قصور
جسم و جان از شعلهٔ الفت ز سر تا پا بسوز … تا ز عرفان صحبت گردد بشکل شمع نور
باید اندر محبت آه سرد و رنگ زرد … جان و دل از سوز باطن گرم مانند تنور
هست دنیا سوی دنی دریای ناپیدا کنار … تا توانی زود زین بحر تحیر کن عبور
چه اندر زان تصفیه باید دل آئینهٔ تو … حق نما بی پرده خود بینی از چشم تو دور

حاضر و ناظر پس و پیش خدا آید نظر
زیر و بالا نور ذات کبریا آید نظر

هست بهر حق عبث کردن تلاش و جستجو … شهر شهر و جابجا خانه بخانه کو بکو

سیدہ بے نامند روزہی مرترا شام و صباح ‏ خالق تو مالک تو شاہ و تو مولائے تو
کے بدیگر کس بغیر از دلربا گیرد قرار ‏ طالب دلبر اگر باشد دلِ شیدائے تو
عاشقِ صادق چو مجنون باش و سودائے عشق ‏ تا نماید جلوہ خود از ہر طرف لیلائے تو
کس نے شنود بغیر از حضرت فرہاد درسر ‏ در زمانہ شور توفیدہ و تو غوغائے تو
گاہ اندر کعبہ معبود تو مے آید نظر ‏ رخ نماید گہ زبت خانہ بت رعنائے تو
الغرض در جلوہ گاہ مردم اہلِ نظر ‏ گر نباشد نقص اندر دیدہ بینائے تو

حاضر و ناظر بیں و پشت خدا آید نظر
زیر و بالا نور ذات کبریا آید نظر

ذات واحد خالق و رزاق و ربُّ العالمین ‏ حاکم و فرمان روائے کشور دنیا و دین
خاکبوس آستانِ درگہش شام و صباح ‏ سرفرازان زمانہ صاحب تاج و نگین
ابتدا را ابتدا و انتہا را انتہا ‏ کار فرمائے گروہ اولین و آخرین
خویش بر صورت ہر صاحب تبیان ‏ جلوہ مے بخشد بہر یک چہرہ حسن حسین
گاہ ملک و مالک گنجینہ و گنجینہ دار ‏ گاہ تاج و تاج بدار و مسند و مسند نشین
گاہ در روم و گہے در روس گہ اندر عراق ‏ گاہ در ایران و ترکستان و ہند و سند و چین
گاہ در ابر و گہے در برق و گہ در مہر و ماہ ‏ گاہ در فرشِ زمین و گاہ بر عرشِ برین
گاہ در کوہ و بیابان بحر و بر و خشک و تر ‏ گاہ در ملک و ولایت چار اطرافِ زمین

حاضر و ناظر بیں و پشت خدا آید نظر
زیر و بالا نور ذات کبریا آید نظر

مینماید روئے خود در وحدت و کثرت وحید ‏ ظاہر از ہر فرد میگردد خداوند فرید
شد از و اظہار ہر یک زو شب و شام و صباح ‏ شد از و اصلاح ہر نیک و بد و پاک و پلید
گاہ از ذرہ بہ بیند چہرہ گہ از آفتاب ‏ ہر کہ باشد طالب دیدار و خواہشمند دید

گہے کم فہم و بیہوش بہت نادان — گہے اہل فضیلت نکتہ دان است
گہے مسند نشین خاکسارے — گہے شاہنشہ دوران است
گہے پیر ضعیف و زار و کمزور — گہے مرد دلاور پہلوان است
گہے بیچارہ و ناچار و بیمار — گہے چارہ گر درماندگان است
گہے بخشندہ دار دولت و مال — گہے بر گنج دولت پاسبان است
گہے بہر اطاعت سر نہادہ — گہے فرماندہ ملک جہان است
گہے خاک و گہے در صورت باد — گہے آتش گہے آب روان است
گہے سبزہ گہے خار و گہے گل — گہے اندر بلبل در فغان است

زہر صورت خدا صورت نماید
نقاب از چہرۂ انور کشاید

مکان دار مکان لامکانے — نشان دار نشان بے نشانے
خدا بے شریک بے نظیرے — کہ در وحدت ندارد هیچ ثانے
خدا حاکم با قلیم خدائے — خدا مالک بملک جاودانے
خدا موجود و جملہ خلق معدوم — خدا باقی ہمہ مخلوق فانے
زمینے تابع حکمش شب و روز — نگون سر در اطاعت آسمانے
خبر گیر گروہ جن و انسان — بوقت عجز و ضعف و ناتوانے
خدائے واحد از وحدت بکثرت — کند افشا چو اسرار نہانے
گہے گوہر شود گہ بحر مواج — گہے سبزہ گہے یاقوت کانے
گہے رنگین نہال باغ گردد — گہے مصروف اندر باغبانے

زہر صورت خدا صورت نماید
نقاب از چہرۂ انور کشاید

نقاب از چہرۂ انور گشاید

اگر طالب بسوئے حق گراید	ز حق مطلوب خود حاصل نماید
دہد حق ہر چہ باید آدمے را	عنایت میکند چیزے کہ شاید
درے بندد اگر بر روئے مخلوق	بفضل و لطف دیگر میکشاید
دہد خلاق از ہر سمت دیدار	ولیکن دیدۂ بینندہ باید
نماید رخ چو گل در سنبلستان	چو بلبل در مذاق گل سراید
شود پوشیدہ گر از چشم مردم	کہ از کنج نہانخانہ بر آید
مہ نو گہ بود گہ بدر کامل	گہے کم گردد و گہ میفزاید
بہر عاشق نماید روئے پر نور	چو معشوق ازل در جلوہ آید
گشاید چون حجاب ماسوا را	دل از پہلوئے مشتاقان رباید

ز ہر صورت خدا صورت نماید
نقاب از چہرۂ انور گشاید

خدا مستظہر دنیا و دین است	خدا مرجع صدق و یقین است
بہر کشور خدا دارد تسلط	بہر مسند خدا مسند نشین است
خدا پاک از چنین است و چنان است	منزہ از بیان است و ہمین است
خدا اندر زمین است و زمان است	خدا و رہر مکان است و مکین است
خداوند جہان در حسن و خوبے	جمیل است و شکیل است و حسین است
ز لطفش نیست کس محروم و مایوس	کہ حق پروردگار عالمین است
ہمیشہ بارگاہ لایزالش	زمین و آسمان سر بر زمین است
گہے پیدا گہے پوشیدہ باشد	گہے شادان گہے اندوہگین است
گہے دریوزہ گر گہ شاہ آفاق	گہے خاقان چین گہ خوشہ چین است

ز هر صورت خدا صورت نماید
نقاب ز چهرهٔ انور کشاید

خدا یار است و همراز است و محرم | خدا محبوب و دمساز است و همدم
خدا مشکل‌کشای جن و انسان | خدا انیس باب هر دو عالم
خدا حاجت‌روای خلق مطلق | رفیق است و انیس حالت غم
خدا در کثرت و وحدت عیان است | به هر جلوه به هر بیش و به هر کم
خدا موجود در هر چیز باشد | به هر وقت و به هر حال و به هر دم
گهی در ذره ذره حق که خورشید | گهی در قطره جا گیرد به یم
گهی خندان نگاشت صورت گل | گهی بر چشم گریان مثل شبنم
گهی در مملکت گرد سلیمان | گدا اسکندر گهی دارا گهی جم
گهی در شادی و عیش و مسرت | گهی اندر بکا و رنج و ماتم

ز هر صورت خدا صورت نماید
نقاب از چهرهٔ انور کشاید

گهی حق سایه میگردد گهی نور | گهی نزدیک میباشد گهی دور
گهی پیش نظر حق جلوه بخشد | گهی از دیده محجوب است مستور
گهی دام و دد و وحش و طیر است | گهی انسان گهی غلمان گهی حور
گهی آهن موم اندر دست داود | گهی در چشم موسی جلوهٔ طور
گهی نمرود را مردود سازد | خلیل الله را مقبول و منظور
گهی محزون بدار الحزن دنیا | گهی در دار عقبی مست و مسرور
گهی اهل خرد دانا و هشیار | گهی ناواقف و مدهوش و مخمور
گهی مسند نشین تندرستی | گهی بر فرش درد و رنج رنجور

گہے فایز بمطلب گاہ مایوس ۔۔۔ گہے واصل گہے محروم و مہجور

زہر صورت خدا صورت نماید
نقاب از چہرۂ انور کشاید

گہے ہمرنگ گلزار چمن گشت ۔۔۔ گہے مانند بلبل نغمہ زن گشت
گہے مرد دلاور شیر میدان ۔۔۔ گہے پردہ نشین مانند زن گشت
گہے شیرین شد و لیلاے و یوسف ۔۔۔ گہے مجنون زلیخا کوہکن گشت
گہے مثل بدن شد زینت جان ۔۔۔ گہے مانند جان جز و بدن گشت
ترش رو شد گہے آن شوخ طناز ۔۔۔ گہے شیرین زبان شیرین سخن گشت
گہے مانند گل شد زیب گلزار ۔۔۔ گہے چون سبزہ سبز اندر چمن گشت
گہے گمزور و لاغر صورت مور ۔۔۔ گہے مرد دلاور پیلتن گشت
گہے خورشید اوج دلربائے ۔۔۔ گہے پر نور شمع انجمن گشت
گہے جشن و خوشی و عشرت و عیش ۔۔۔ گہے دررو و غم و رنج و محن گشت

زہر صورت خدا صورت نماید
نقاب از چہرۂ انور کشاید

ترجیع بند ثالث

ای خداوند جہان پروردگار ۔۔۔ اے تسلی بخش اہل اضطرار
ای بوقت محنت و غم غمگسار ۔۔۔ ای بہنگام مصیبت دستدار
قصر عالم را تو کردی استوار ۔۔۔ خاک را بردی باوج افتخار
یافت انسان از تو تاج اقتدار ۔۔۔ عز و حرمت بندگان جان نثار
میکنی بر خلق عالم بار بار ۔۔۔ لطف بے حد و عنایت بیشمار

از رجوع دل نادم ای دریغ — بر طریق بندگی ثابت قدم
بر تال کار خود و اصرتا — در دل اندیشه نکردم بیش و کم
نیست اندیشه ز بدخواهان مرا — تو کنی بر من اگر فضل اتم
دار چون گردون ز دون ای کبر گواه — کردنم در سجدهٔ اخلاص خم
کن عطا ای معدن جود و عطا — کن کرم ای صاحب لطف و کرم

هست این ناچیز عاجز خاکسار
بر کمال فضل تو امیدوار

ذات تست ای مالک ملک کمال — قادر مطلق خدای لایزال
هست بر تو حالت ماضی عیان — منکشف احوال استقبال و حال
از تو شد پیدا و آخر سوی تست — بازگشت خلق هنگام مآل
خاکساران عنایت میکنی — حکم و ملک و دولت و جاه و جلال
هر زمان دارند ذکر و شکر تو — اهل عرفان اهل حال و اهل قال
از گهر پر میکنی وقت سخا — ای سخی دامان هر اهل سوال
رنگ و بو هر گل ز الطاف تو یافت — از تو شد سرسبز هر رنگین نهال
مرغ قدس را تو بیم و رز دوست — مرغ بی پر را تو بخشی پر و بال
لطف کن لطف ای خدای جهان — مهر کن مهر ای خدای ذوالجلال

هست این ناچیز عاجز خاکسار
بر کمال فضل تو امیدوار

تو [illegible] تو [illegible] — گفته جانان را دهی آرام جان
[illegible] گشته [illegible] شهان — سرنگون دیده ات گردن کشان
[illegible] سپید گنه — گه دهی فقر گدا را بر یاردان

مدبر مست پرستش بندگی
تابع فرمان تست دوزدان

دولت سوز دل پر خسته حال
کی رقم کرد و زنگ سر درز بان

مشغلم حل کن تو ای پرورد گار
چون تو کی جست و کشاد بندگان

حامی ام هستی تو وقت بیکسی
وقت تنهائی تو حفظ پاسبان

در زمانه واقف عالم توئی
هر زمان اندر عیان و در نهان

ای شفیق اشفق نوازش سبق
محرم و دلدار و یار مهربان

هست این ناچیز عاجز خاکسار
بر کمال فضل تو امیدوار

ذات تو کو نیست یار ببین و پرش
حق بیان حق شو او حق گو حق نیوشتر

خاک انسان تو کردی مرحمت
مال و جاه و علم و فضل و عقل و هوش

سیکنی باکوشش قدرت ای سمیع
عرض حال بنده گان تو گوش

عاشقانت راز سوز عشق تو
سینه سینه بشکل دیگ جوش

عیش و غم یکسان بود نزد کیشان
هر یکی داند برابر نیش و نوش

بار کی پابند در در بار تو
مردم گشتم شاد و جو فروش

دور فرما از سرم بار گناه
ناسک کردو مرا زان بار دوش

بنده در فکر تا کی خویشتن
گاه خاموش هست دگر اندر خروش

گاه در بیداری گاه بیخواب
گاه اندر بیهوشی گاه بهوش

هست این ناچیز عاجز خاکسار
بر کمال فضل تو امیدوار

زیر فرمان تو دور مهر و ماه
گردش روز و شب و شام و پگاه

ذره را خورشید تابان میکنی
گر کنی باز مهر بر حالش نگاه

گر بجوش آید سحاب رحمتت — شسته گردد نامهٔ نار سیا
هر غنی محتاج ذات پاک تو — بر در تت دریوزه گر هر پادشاه
اہل حکم اہل دولت اہل زر در — جملہ سجو بند از قہرت پناه
هر کرا خواہی عنایت میکنی — گنج دولت حکم و ملک مال و جاه
آمدم بر بارگاهِ عالیت — از گناه خویش یارب عذرخواه
سر بخاک آستان بنهاده ام — مهربانی کن بحالم [illegible] یا اله
با چنین اعمال و افعال قبیح — با وجود این خطاو این گناه

هست این ناچیز عاجز خاکسار
بر کمال فضل امید وار

بر من مسکین خدایا کن کرم — کن کرم اے شاه والا کن کرم
سایلم بر درگه والاے تو — اندرین حالت کرمها کن کرم
لطف کن اے بادشاهِ دو جهان — اے شہنشاه معلے کن کرم
کن کرم اے صاحب جود و سخا — فیض بخش دین و دنیا کن کرم
رحم کن بر بندگان زار خویش — بر دعا گویان رحیما کن کرم
ده روا ای چاره ساز درد دل — بر مریض خود مسیحا کن کرم
کن نظر بر حالت نا بیکسان — بر همه اہل تمنا کن کرم
مہر کن بر ذره ای ذره نواز — خود برین مفطر چو دریا کن کرم
بنده هندی غلام زار تست — بادشاها کار فرما کن کرم

هست این ناچیز عاجز خاکسار
بر کمال فضل تو امید دار

ترکیب بند

ای خداوند خالق دو جهان — بانی خانه و زمین و زمان
بی شک و ریب در حکومت تست — دور گردون گردش دوران

نہ مہ و مہر جلوہ گر گردد — نہ زمین و نہ آسمان باشد
در بقا ہر وجود جسم بود — نہ بباطن ظہور جان باشد
گاہ پوشیدہ باشد اندر دل — گاہ مذکور بر زبان باشد
گاہ در زمرۂ شہنشاہان — گاہ در سلک بندگان باشد
گاہ موجود در بہار چمن — گاہ در موسم خزان باشد
گل بگلزار کے وہد جلوہ — تا نہ در باغ باغبان باشد
روشن از فیض نام تو ہر نام — از تو اظہار ہر نشان باشد
نور ذاتت بہ دیدۂ مردم — گہ عیان و گہے نہان باشد

گاہ اندر وجود موجود است
گاہ حاضر بہ بود نابود است

میکند کلک قدرتت تحریر — ہر زمان تازہ نقش نو تحریر
آدمی را شرف تو بخشیدی — خاک را لطف کردۂ تو تغیر
مرحمت کردۂ تو انسان را — دولت علم و دانش و تدبیر
نیک و بد را تو میکنی تقسیم — رزق شان بے توقف و تاخیر
سرنگون ہر جوان بخاک درت — سجدۂ عجز میکند ہر پیر
خامہ عاجز ز شرح اوصافت — ہر زبان ہست لال از تقریر
ذات پاک تو ہست عالم غیب — واقف و محرم و علیم و خبیر
تو بدانی و بینی و شنوی — حالت خلق با سمیع و بصیر
بی مثالی و لاشریک ہستی — تو نداری دگر عدیل و نظیر

عرش و فرش و بلندی و پستی
یافتہ از تو صورت ہستی

تویی سلطان کشور ایجاد — موجد آب و خاک و آتش و باد

همه از جود و از وجود تو موجود — همه ارواح و عالم و اجساد

ریگ گردد ز رعب هیبت سنگ — موم گردد ز هیبتت فولاد

نشود از تو هیچ کس ویران — هرکسے یاد تو کُنی آزاد

هر که ذکر تو بر زبان دارد — خلق او را کند به نیکی یاد

انتقام از ستمگران گیری — داد بخشی به صاحب فریاد

از تو غمگین خوشی کند حاصل — خلق ناشاد از تو گردد شاد

سرفرازی ز بارگاهت یافت — هر که گردن به روی خاک نهاد

گشت پیدا از ذات و حق تو — هستی و نیستی و کون و فساد

گه گرفتی و گاه لب بپردی
گاه آوردی و گهی بردی

بندهات وحش و طیر و انسان اند — خادم زار حور و غلمان اند

حاکمان زمانه محکومت — اهل فرمان به زیر فرمان اند

سربلندان پایه دولت — سربسر زیر بار احسان اند

عاشقان جمالت ای دلدار — محو حیرت همیشه میباشند

گاه بیجان بصورت تصویر — مثل آئینه گاه حیران اند

گاه مانند برق میخندند — گاه مانند ابر گریان اند

گاه در وصل خرم و خورسند — گاه پابند شب هجران اند

گاه چست اند و چابک و چالاک — گاه گرد در و زار و بیجان اند

در همه حال حاضر و موجود — از همه خلق مرتدا دانند

عاشق زار و طالب بیدار

جلوہ ات بینداز در دیوار

لطف کن بر من ای خدای رحیم / کن کرم اے جناب رب کریم
دار بر خاک آستانم خویش / روز تا شب نگون سر تسلیم
بر در عجز دائما جسم دار / سر تسلیم و گردن تعظیم
چونکہ این بندۂ صداقت کیش / ہست پابند بند نفس لئیم
مخلصی کن عطا ازین تا ن / از رہ لطف خاص و فضل عمیم
گنج عرفان مرا عطا فرما / پاک کن دل ز خواہش زر و سیم
لطف کن ای خدای بندہ نواز / بر من عاجز و غریب و یتیم
در فقیران و خاکساران بخش / حرمت و فخر و عزت و تکریم
حبّ دنیا ببر ز خاطر من / دور کن از من این عذاب الیم

سینہ ام کن صفا چو آئینہ
از غبار تعصب و کینہ

ای خدای کریم و ایزد پاک / واسع ارض و رافع افلاک
آدمی را تو دادۂ اعزاز / خاک را کردی از نجاست پاک
تودۂ خاک را عطا کردے / عقل و فہم و لیاقت و ادراک
گاہ از آب گوہر آوردے / سیم از سنگ و گنج زر از خاک
در چمن میرسد برابر فیض / از تو با ہر گل و خس و خاشاک
در میان جہان نمے دارد / دوست تو ز جور دشمن باک
در خوشی خوش نمے شود عاشق / نہ بوقت غم و الم غمناک
خاکساران عشق میدارند / زیب تن از برہنگی پوشاک
در غم ہجر محبت عاشق را / سینہ صد پارہ و جگر صد چاک

ورنہ الفت بہل نہ واغ دارد
ہمہ باغ از بہر سنبل گل نشان دارد

خود ز دل خیال ہمت لست	گاہ در دیدہ نور کثرت لست
بہر دو حق ہست ہم نہ جا بہت	ہرکہ او رہرو طریقت لست
آنکہ واقف زبان نے سبد	ہرکہ او واقف حقیقت لست
ہست نامی ز نہ ہیبت ملت	ہرکہ پابند بر شریعت لست
با دگر کس نمی کند الفت	ہرکہ وابستہ محبت لست
کے تعلق بما سوا دارد	ہرکہ مصروف در عبادت لست
جلوہ گر چار سو بدیدہ خلق	ہمچو خورشید نور قدرت لست
طالب دیدار از ہر صورت	پیش دیدہ ظہور حضور لست
بزمین زمان ندارد کار	ہرکہ گنجینہ وار دولت لست

عاشق از خود خبر نمی دارد
ہم ز جان خوف سر نمی دارد

اے علیم است مر ترا معلوم	حال موجود و حالت معدوم
تو قسیمی و قاسم و رزاق	میرسد از تو جابجا مقسوم
تو رحیمی و راحم و رحمان	رحمت میرسد بہر مرحوم
تو قدیری و قادر قدرت	تو مقیمی و قائم و قیوم
نقش ہر نقش از تو شد منشور	ہر رقم شد ز کلک تو مرقوم
مالکی و زمانہ مملوکت	حاکمی و ہمہ جہان محکوم
کس نشد از تفضلت مایوس	نیست کس از عنایتت محروم
نہ دگر کس بر تبہ ات ہمسر	نہ باسم تو دیگرے موسوم

گشته سرسبز از عنایت تو | هر زمین هر ولایت و هر بوم

جا بجا ابر رحمت بارد
نخل امید بارور گردد

تا کے از هجر نیم جان باشم | زار و کمزور و ناتوان باشم
در غمت خون دل خورم تا کے | دم بخود گنگ و بے زبان باشم
تا کے اندر زمانه سرگردان | روز و شب مثل آسمان باشم
کن کرم تا که زآفت دوران | هر شب و روز در امان باشم
رهنما شو براه صدق و یقین | تا که خالی ز هر گمان باشم
ده فراغت که در میان جهان | فارغ از فکر این و آن باشم
بنده حکم باشم و شب و روز | سر نهاده بر آستان باشم
باشم اندر عبادتت مشغول | تا که من زنده در جهان باشم
مهربانیم گر چه کن کرم یارب | که ثنا خوان بهر زبان باشم

هر زمان بر زبان بود ذکرت
روز تا شب بدل نهان فکرت

ترکیب بند دوم

خداوند دنیا و عقبے یکے است | بهر دو جهان کارفرما یکے است
بهر کشور و شهر و ملک و دیار | یکے مالک ملک و مولے یکے است
بهر سلطنت هست حکم احد | بهر مملکت شاه و والا یکے است
یکے اهل قوت یکے اهل زور | یکے قادر است و توانا یکے است
دوئی دخل یابد نه در روح تش | که ذات خداوند یکتا یکے است

زشکلش نیست چیزے برون — که مالک بہر زیر و بالا یکے است
سمیع و علیم و بصیر و قدیر — خداوند دانا و بینا یکے است
برون است گو مثلش از فکر — تعالیٰ مگر جلوہ را با یکے است
ہمہ را ہر گاہ والائے او — یکے آرزو می و تمنا یکے است

یکے مطلب است و یکے مدعا
یکے ہست منشا یکے التجا

یک است آن خداوند کون و مکان — یک است آن شہنشاہ دور زمان
زہر نام نامش عیان میشود — زہر یک نشان است ظاہر نشان
بہر خانہ او خانہ داری کند — بہر یک مکان است اہل مکان
گہے بے حجاب و گہے پردہ دار — عیان باشد و گاہ باشد نہان
گہے گل بود گاہ بلبل شود — گہے خار باشد گہے بوستان
گہے رگ گہے پے بود گاہ پوست — گہے مغز باشد گہے استخوان
گہے وحش و طیر و گہے آدمے — گہے جسم خاکی گہے نور جان
گہے با نوا و گہے بے نوا — گہے ناتوان گاہ اہل توان
گہے مرد محتاج و دریوزہ گر — گہے شاہ اقلیم دور زمان

گہے در زمین و گہے در فلک
گہے در سما و گہے در سمک

بہر جا رسو ہست حق جلوہ گر — بہر دیدہ مخفی بشکل نظر
ازو یافت نور خلائق ظہور — بلندی و پستی و زیر و زبر
گہے باد و خاک و گہے نور و نار — گہے گرم و سرد و گہے خشک و تر
گہے جاہل و خالی از عقل و ہوش — گہے صاحب علم و فضل و ہنر

گہے مست وگہ صوفیٔ با صفا | گہے ہوشیار و گہے بیخبر
گہے قطرہ و ابر و بحر پر آب | گہے کان یاقوت و لعل و گہر
گہش شمع بزم زمین و زمان | گہے بر فلک نور شمس و قمر
گہے شاہ گردن کش سرفراز | گہے در اطاعت نگون کردہ سر
گہے حاکم مسند عز و ناز | گہے بستہ از بہر خدمت کمر

گہے بادشاہ بلند اقتدار
گہے بندہ زار و خدمتگزار

ہمہ خلق شاہ و گدا خاص و عام | خدا را پرستش کند صبح و شام
چہ نام است نام خدا نام حق | کہ ہمنام او نیست در دہر نام
بیاد خدا ہر کہ عادت کند | بماند بہر دو جہان شاد کام
نیاید بہوش آنکہ اندر جہان | ز مینای الفت کند نوش جام
کند شغل مرد خدا حق پرست | بذکر شب و روز و فکر دوام
قدم ہر کہ اندر طریقت نہاد | کند طے رہ حق بہر دو گام
بحکم خدا ہر کہ گردن نہاد | شود خادمش خلق و عالم غلام
بحق ہست انجام و آغاز خلق | ازاو ابتدا و براو اختتام
خدا او احد و لا شریک است و بس | کسے را درین نیست جائے کلام

خدا بیمثال و خدا بے نظیر
خدا مظہر ہر قلیل و کثیر

خدا خالق و رازق مار و مور | خدا مطلع جلوۂ نار و نور
خدا باطن است و خدا ظاہر است | خدا در حجاب و خدا در حضور
خدا جلوہ بخشد ز ہر آئینہ | ز ہر پردہ حق مینماید ظہور

منور چو خور ز ذات خداست — بهر تن روانش ز خاصیت جود

ز فکرت ب آنست لباس رسد — که از بحر وحدت کند کس حسد بود

خدا هست ثابت ازل تا ابد — حیاتش میسر بشد هر یکی دور

گهی شکل صورت هیولا شود — گهی پرتو جلوه کوه طور

گهی صورت شب گهی شکل روز — گهی شکل سایه گهی شکل نور

هر آنکس که چشم خدا بین گشاد — نظر آیدش جلوهٔ حق ضرور

ز هر پرده تابنده نور خداست
ز هر چهره روشن ظهور خداست

بشرق و بغرب و جنوب و شمال — خداوند عالم شاید جمال

گهی جلوه گر صورت آفتاب — گهی پرتو افگن چو بدر کمال

وجودش مبرا ز لوث عدم — کمالش مبرا ز نقص زوال

خدا محرم راز هر پیش و پس — خدا واقف حال ماضی و حال

بحکمش خورد پیچ شمس و قمر — چو پرکار گرد جهان ماه و سال

کسی را کند مفلس و تنگدست — کسی را دهد مخزن ملک و مال

کسی کار زار و فرمان روا — کسی بنده و خادم و پایمال

کسی خرم و خوش به بزم خوشی — کسی در غم و درد و رنج و ملال

کسی اهل زور و کسی ناتوان — کسی مثل رستم کسی مثل زال

کسی عابد و زاهد و حق پرست
کسی رند و بیهوش و مخمور و مست

خداوند ملک جهان کارساز — خدا کارساز است و بنده نواز

بهر حال دانا و بینا خداست — نباشد ازو هیچ پوشیده راز

ہمیشہ خدا مہربانی کند — در فیض او ہست ہر وقت باز
چو خواہد کسے را ہما میکند — بہ گنجشک بخشد پر و بال باز
کند اہل افلاس را مالدار — گدا را دہد مسند عز و ناز
ببخشد بدریوزہ گر مملکت — کند صاحب ملک و سامان ساز
کسے را بخواند القرب وصال — رہا سازد از بند زندان آز
دہد داروے درد بیمار را — بہ بیچارہ بخشد دوا چارہ ساز
کند عجز ہر مرد عاجز قبول — پذیرد ز ہر بندہ ناز و نیاز

بہر حیلہ حق کارسازی کند
بہر بندہ بندہ نوازی کند

ز یک حکم کن گشت پیدا جہان — مکین و مکان و زمین و زمان
ز انسان زمین زینت تازہ یافت — منور شد از مہر و مہ آسمان
وجود جہان رخ نمود از عدم — عیان گشت از بے نشانی نشان
کسے گشت محکوم و فرمان گذار — کسے شد شہنشاہ دوران
کسے مالک ملک گنجینہ دار — کسے شد بران حافظ و پاسبان
کسے شد جوان کسے گشت پیر — کسے خورد گشت و کسے شد کلان
بہر وقت دہر موسم دہر بہار — گل تازہ بشگفت در بوستان
گہے برق شد خندہ زن بر چمن — گہے ابر بارہ گوہر فشان
گہے گل ز صحن چمن رخ نمود — گہے بلبل آمد بشور و فغان

شد از گل بگلزار روشن چراغ
جہان شد ز نظارہ اش باغ باغ

عبادت کند بندۂ اہل دین — عبادت کند اہل صدق و یقین

نبد بندہ چون بہ کردہ نیاز / سرفراز گردد بہ چرخ برین
عبادت زکینہ کند سینہ صاف / صفا کند از کدورت نگین
کند گر عبادت باخلاص دل / شود بادشاہ بندہ کمترین
عبادت کند بندہ آفتاب / برد خاک را بر فلک از زمین
عبادت کند دور از جسم و جان / غم و فکر و اندیشہ و لغزش کمین
دل خلق آن از عبادت شود / بود زندہ خوش و خورم اندوگین
عبادت بدنیا کند نیکنام / عبادت رساند باعزاز دین
رسد مرد عابد بانوک زبان / بقرب خداوند جان آفرین

عبادت کن ای دوست شام و سحر
کزین خوبتر نیست کاری دگر

سخن سنج بندہ آشنا بندگی / رساند بقرب خدا بندگی
زدام تعلق دہد تا خلاصے / رہاسازد از ہر بلا بندگی
اگر بیگانہ بندگی آشنا را / کند خاک را کیمیا بندگی
نگہ گردد از بندگی آدمی / کند بندہ را بادشا بندگی
بر آن بندہ باشد خدا مہربان / کند ہر کرہ صبح و مسا بندگی
بود بہر ہر بندہ ناتوان / بہر کار مشکل کشا بندگی
شود بندہ آزاد از بند غم / کند گر بصدق و صفا بندگی
وسیلہ بدرگاہ حق میشود / بہر مطلب و مدعا بندگی
درین دہر پیوند دل بگسلد / ز ہر رشتہ ما سوا بندگی

ندارد محبت بغیر از خدا
کند محو حق بندگی بندہ را

الهی گنه گار هندی منم — همیشه گرفتار رنج و الم
ز افعال خود نادم هر زمان — ز کردار خود منفعل و مبدم
بحال من خسته دل یا کریم — کرم کن کرم کن کرم کن کرم
عطا کن بنگر خودم خورمی — کز نا ید وگر بر زبان نام غم
ته بانی رجاری با ذکر خویش — نگون دار در سجده سر چون قلم
ز جانم ببر عشق دنیا دون — ز دل کن برون حب جاه و حشم
دو . یت من کن برای سجود — پی بندگی گردنم دار خم
الهی ببر از دلم هر چه هست — تعلق بحرص و هوا بیش و کم
ازین پیش هستند کاندر جهان — کنند بر من این نفس کافر ستم

حمایت کن ای حامی بندگان
که از دشمنان باشم اندر امان

ترکیب بند سیوم

دل مدا باز بهر این دنیا خرین — تا شود حاصل ترا اعزاز دین
بندگی کن بندگی کن بندگی — گر تویی از بندگان کمترین
سجده کن سجده که گردی سرفراز — در میان خلق چون چرخ برین
سرنگون شو سرنگون شو سرنگون — نه بخاک عاجزی روی جبین
نقش کن نقش خدا بر لوح دل — تا شود روشن ازان نقش نگین
بام قصر خود مبر بر آسمان — زانکه هست آخر مکانت در زمین
رخت خود بر بند زین فانی سرا — چون سفر در پیش داری ای کهین
سر مال و دولت فانی مباش — در جهان ای مرد حق اندو گبین

خیره شر را کن تصور از خدا ... مظهر نور الهی کوه و کاه
دور کن از خاطر خود دور کن ... هر گمان و هر شک و هر اشتباه

تا رسی بر منزل صدق و یقین
از عنایتهای رب العالمین

صاحب صدق و صفا هستی اگر ... طالب ذات خدا هستی اگر
دوستی با دوست گر مطلوب تست ... با محبت آشنا هستی اگر
تا یی گر بر ره صدق و یقین ... اہل تسلیم و رضا هستی اگر
پیشوا خواهی اگر در راه حق ... در تلاش رہنما هستی اگر
از دل و جانی اگر خواہان دوست ... عاشق آن دلربا هستی اگر
از کمال الفت و سوز درون ... بر رخ خوبش فدا هستی اگر
بی خبر هستی اگر از خویشتن ... محو ذات کبریا هستی اگر

باش در تعمیل فرمان سرنگون
شو مطیع ذات بیچون و چگون

طالب ذات خدای لایزال ... از کسی در دل نبندد احتیال
خاطر بی خطره اش باشد مدام ... از گمان خالی و پاک از هر خیال
ظاہر و باطن بیک حالت بود ... بندۂ حق اہل حال و اہل قال
بینا از هر پرده در جلوه گری ... مرد بینا جلوۂ حسن و جمال
سرنگون باشد بشکل آسمان ... پشت میدارد دوتا شکل ہلال
محرم اسرار باشد دم بخود ... دین بیان دارد زبان هر قول قتال
باشدش با فقر و فقه دوستی ... دشمن باطل است آن اہل کمال
صلح دارد در جهان با نیک و بد ... مرد خوشخو صلح کل نیکو خصال

ناگہان رحلت ازین دنیا کنی ‎ ‎ باغم و افسوس و رنج و اضطرار
از عزیزان بر زبان نارد کسے ‎ ‎ نام تو بار دگر اسے نامدار

کس نیابد از نشانِ تو نشان
باز دیگر تا قیامت در جہان

باش حاضر صبح و شام اندر حضور ‎ ‎ سر کشے کن از دل خویش دور
نوش کن جام محبت نوش کن ‎ ‎ از شراب عشق کن حاصل سرور
در میان سینہ کن روشن چراغ ‎ ‎ تا شود ظاہر از آن بر چہرہ نور
توبہ کن از ہر گناہ و عذر خواہ ‎ ‎ تا ببخشد جرم تو رب غفور
از غبار کینہ سینہ صاف کن ‎ ‎ تا شود زنگ از رخ آئینہ دور
عاجزی کن عاجزی کن عاجزی ‎ ‎ حق ببخشد عفو تا ہر یک قصور
عذر خواہی گر کنی پیش خدا ‎ ‎ جرم ہست ای عاصی خدا بخشد ضرور
ہست خلاق زمین و آسمان ‎ ‎ رازق وحش و طیور و مار و مور
پس بغیر از وی بوقت احتیاج ‎ ‎ پیش کس حاجت مبر ای بی شعور

زانکہ می بخشد خدای لایزال
حاجت ہر مرد سائل بے سوال

کرد خلاق جہان انسان ترا ‎ ‎ ساخت پیدا اشرف الحیوان ترا
مرحمت فرمود از راہ کرم ‎ ‎ تا بہ دین رتبہ ایمان ترا
گنج اخلاص و یقین و صدق داد ‎ ‎ کرد بخشش دولت عرفان ترا
بندگی در بندگان آموختت ‎ ‎ کرد یکسر بندہ احسان ترا
از کمال فضل بر اوج شرف ‎ ‎ کرد روشن چون مہ تابان ترا
داد علم و فضل و عقل و فہم و ہوش ‎ ‎ مرد دانا کرد ای نادان ترا

اخف سخن باد و هر شب گی بیدار باش

عکس باری دل منور زین صدق و یقین — نقش باطن را همیشه روشنی زا او ردین
سازد در زنبار نقش نام حق در وی نگین — عکس روی دلربا از سینه صافی ببین

روز و شب چون آینه محو جمال یار باش

از زبان جز ذکر حق هرگز مگو هرگز مگو — در رخود صبح و مسا در زندگی کن نام او
زانکه ذوق خدا هستی اگر ای نیکخو — شایق دیدار جانان باش و دست از جان بشو

در گذر از دل همیشه طالب دلدار باش

یکدل اندر کار خود ای صاحب فرهنگ شو — صلح کن یا مستعد با خلق بهر جنگ شو
خار شو یا باش گل یا موم شو یا سنگ شو — مثل چنگ اندر جهان گویا به یک آهنگ شو

از دورنگی در گذر یکرنگ و یکسر کار باش

شغل نیکی کن درین دنیا مپرهیز از بدی — تا رسی در منزل مقصد براه خضر سے
دوست شو با نیک بد اندر مقام دوستی — نیکویی کن نیکویی کن نیکویی کن نیکویی

نیک خوئی و نیک کردار و نکو اطوار باش

در گلستان جهان یکرنگ شو مانند گل — کن بگلزار محبت مثل بلبل شور و غل
نوش کن هر دم ز مینای محبت جام مل — صبح گل شو صبح گل شو صبح گل شو صبح گل

یکزبان با نیک و بد یکدل بهر رو یار باش

نیک و بد را در جهان کن خوشدل از کردار خویش — ساز با خلق نکو خلق جهان را یار خویش
دار با صلح و صفا در جمله عالم کار خویش — مثل خور بر روی زمین کن روشن از انوار خویش

سایه گستر در جهان چون بار گوهر بار باش

مستعد در کار هر دم باش ای مرد جوان — فایده از ذات خود با بندگان حق رسان
باش با هرکس باخلاص و محبت مهربان — مستقل چون کوه و تر نیاص چون بحر روان

بر خلایق ای خداوند جهان بخشش کنی
سیم جانان را بفضل خویشتن جان بخشش کنی

بی‌زبان را مست خود زبان بخشش کنی
بر همه نیک و بد و خورد و کلان بخشش کنی

ناتوانان را توان بینوایان را نوا

تنگدستان از تو وسعت در جهان حاصل کنند
منصب ملک و حکومت بندگان حاصل کنند

طالبان مطلوب خود در هر زمان حاصل کنند
از جناب مال و دولت مفلسان حاصل کنند

گنج گوهر بینوایان خاکساران کیمیا

دیدهٔ اهل بصیرت هست نگران سوی تو
سرنگون هر کس بمحراب خم ابروی تو

بسته دل هر بنده اندر رشتهٔ گیسوی تو
میبدهد از دیده در دل جلوه حسن روی تو

طالب دیدار را باشد گر آیینه صفا

فی الحقیقت بیمثالی و فریدی و حید
حاضری و ناظری در هر قدیم و هر جدید

بوده موجود اندر هر قریب و هر بعید
نور رویت جلوه گر گردد بچشم اهل دید

گر نباشد و نظر باقی غبار ما سوا

تو کنی بخشش بمفلس گنج دینار و درم
میدهی راحت بغمگین وقت درد و رنج و غم

چاره گر هستی بی‌یار هنگام الم
میکنی ای صاحب حلم و سخا جود و کرم

بر گنهگاران عنایت بر گداران عطا

هست انعام تو عام اندر جهان خاص و عام
جابجا جاری است فیض وافرت هر صبح و شام

خلق را حامی توی در ابتدا و اختتام
میرسانی روزی هر روزه بیناغه مدام

بین بسوی بهر یک مجرم اهل خطا

هر چه میخواهی توای قادر به بحر و بر کنی
تا کند دخل ای خالق بخشش‌ات وسعت کنی

خاک را خواهی اگر در یک اشاره زر کنی
ذره را خورشید انور قطره را گوهر کنی

صاحب گنجینه مفلس را گدا را بادشا

هر وجود آمد ز فرمان تو از ملک عدم
ساختی موجود عرش و کرسی و لوح و قلم
ظاهر از ذات تو شد اندر زمانه بیش و کم
کردهٔ صورت گری بر آب در قعر شکم

مرحبا صد مرحبا صد مرحبا صد مرحبا

سرنگون در حکم تو هر تابع فرمان کنند
هر چه فرمائی لعبد صدق و ارادت آن کنند
سجده بر خاک ادب هر جن و هر انسان کنند
عاشق بیجان بعشقت نقد جان قربان کنند

بندهٔ بیدل کند بر حسن و بیت دل فدا

جلوه گر چون شمع در هر خانه و کاشانه
حاضر و ناظر بهر یک شهر و هر ویرانه
هر زمان موجود در هر خویش و هر بیگانه
چونکه تو خود معبود اندر مسجد و بتخانه

چون نباشد سجده و عاشق بهر جانب روا

خلق میسایها بدرگاهت جبین هر روز و شب
زیر فرمان هر مکان و هر مکین هر روز و شب
حکم تو جاری است در دنیا و دین هر روز و شب
سرنگون پیشت سران سرزمین هر روز و شب

بر درت خم گردن گردنکشان صبح و مسا

صاحب عرفان ز ذات پاک تو دارد خبر
جلوه ات بیند ز انوار رخ شمس و قمر
حاضرت داند بهر شی پیش و پس زیر و زبر
هر کرا اندر جهان بخشیدهٔ نور نظر

می شناسد از رخ عالم فقط شکل ترا

در وجود عالمی ای جان جان مانند جان
داشتت راغبت جز ذکر تو فکر این و آن
ذات پاک تو هویدا اندر زمین و آسمان
بندهٔ مخلص بجز نام تو کم ناید زبان

گر کند پیش بنده بنده از بنده گله [illegible]

چون توئی ای بنده پرور در جهان هر صبح و شام
نیک و بد را میشود حاصل ز الطاف تو کام
حامی هر بنده در مشکلات تو ای خاص و عام
دیده بر لطف تو دارد بندهٔ هندی مدام

از تو میخواهد مدد در دین و دنیا دائما

مخمس سیوم بر غزل مصنف

در چمن هر شاخ خاک و برگ خاک و بار خاک
خاک سنبل خاک ریحان خاک سبزه و خار خاک
هیچ گل همبود از کنم عدم رخسار خاک
شد چو از فیضان وحدت مطلع انوار خاک
گشت همصورت لشکل چهره گلزار خاک

خاک مثل شمع در بزم جهان شد جلوه گر
جلوه اس در چشم خلق آمد نظر زیر و زبر
گاه اندر بحر و بر گه در میان خشک و تر
گاه زر گشت و گهی سیم و گهی لعل و گهر
جا بجا همبود با نوع دگر اظهار خاک

گاه چشم و گاه گوش و گاه سر گاهی دماغ
گاه مهر و گاه ماه و گاه شمع و گه چراغ
گاه سرو و گاه سنبل گاه لاله گاه داغ
گاه قصر و گاه ایوان گاه باغ و گاه راغ
گاه صحن و گوشه و دار و در و دیوار خاک

هر چه رتبه میکند این خاک عاجز افتخار
هر کرامی پایه دارد پاسی نخوت استوار
از که شد حاصل غرورش با وجود انکسار
هر چه طاقت می برد تا اوج گردون این غبار
هر چه جنبش رود تا گنبد دوار خاک

دل نیاساید بفرقت عاشق دلدار را
نیست بی دیدار تسکین طالب دیدار را
کی بود آرام دل شیدای روی یار را
وقت مشکل باشد آمد عندلیب زار را
چون بیفشاند خزان بر چهره گلزار خاک

طالب حق را طلب در دل بغیر از یار نیست
جز وصال یار هرگز خواهش اغیار نیست
شایق رخسار جانان شایق گلزار نیست
خاکساران محبت را بدنیا کار نیست
هست اندر دیده شان درهم و دینار خاک

نسبت خاص است چون با خاک می خاکی ترا
تا ره میدارد دولت از خاک در عالم چرا

مرد مومن شو حبیبا کن برخاک تسلیم و رضا
زانکه در بندیست خاکت ابتدا تا انتها

خاک بودی و دگر بوده شوی ای خاک

چونکه آغاز تو از خاک است و خاک است اختتام
خاک خود و خاک حرمت خاک عز و احترام

اندرین صورت درین دنیا تو دوران تنگنایم
جسم خاکی رائیگان شد باشد اسپ تمام

زانکه گردد چو هر این خاک آخر کار خاک

از خدا این جمله چیزی فی دنیا کے چرا
بهر سیم و زر چنین جستی و چیزی کی چرا

هست اندر مفلسے و لیے زری شاکی چرا
در تلاش مال دنیا بنده خاکی چرا

میکند برباد در هر کوچه بازار خاک

در عبادت بر تو نازل گشت احکام شدید
شد برائے بندگی هر وقت تاکید مزید

بهر ذکر و فکر پیدا کرد خلاق وحید
خاک حسبت حق برائے کار کردن آفرید

حیف باشد گر بود یک لحظه این بیکار خاک

هر زمان تعمیل فرمان میکند از صدق دل
اتقیا و حکم یزدان میکند از صدق دل

بندگی هر وقت و هر آن میکند از صدق دل
شکر منعم چشم دل و جان میکند از صدق دل

هر که حاصل کرد زین دربار گوهر بار خاک

هر که داند سجود بندگی گیرد ز خشم
در ره صدق و صفا تنها و یکباخت قدم

کرد ضائع عمر را اندیشه و تشویش و غم
ماند روز و شب بدرد و محنت و رنج و الم

فائده زین خاک چیزی یافت دنیا دار خاک

مس شود اندر کف مردان حق خالص طلا
سنگ پارس میشود در قرب مردان خدا

صحبت عالم کند ذی هوش اهل جهل را
قطره گوهر گردد تا باثیر نگاه اولیا

زر شود در دست مردان خدا هر بار خاک

هر کرده ای ست گر مطلوب اندر عاقبت
هست مطلب خاتمه بالخیر وقت آخرت

در دو عالم قدر و وقر و عزو جاه و منزلت ‌ دولت عقبے اگر خواہی و گنج عافیت

برسر دنیا بیفشان ہند یا ہر بار خاک

مسدس اول بر غزل مصنف

زلفہٗ الشان تو ای خلاق اکبر ساختے ‌ قطرہ را گوہر نمودی خاک را زر ساختے

گاہ بر را بحر کردی بحر را بر ساختے ‌ گاہ تر را خشک کردی خشک را تر ساختے

مہر تابان ساختے ماہ منور ساختے

شمع حسن خود بہر محفل منور ساختے

ساختے حلقہ بگوش خود سران ملک را ‌ سر نگون کردی بسجدہ سروران ملک را

خم نمودی گردن گردنکشان ملک را ‌ تابع فرمان خود کردی شہان ملک را

گاہ دارا ساختی گاہے سکندر ساختے

گاہ بابر ساختی و گاہ اکبر ساختے

تو خبرداری ز ہر احوال بالغم الخبیر ‌ در خدائے لاشریکی بی مثالی بے نظیر

قدرت کامل بدست تست یا رب قدیر ‌ اہل دولت را گہے کردی تو درویش و فقیر

ہمگدستان را بال و زر تونگر ساختے

بیکسان را اہل حشمت میر لشکر ساختے

بر جفاکاران براہ لطف فرمودی عطا ‌ بی نوایان را بفضل خویش بخشیدی نوا

دردمندان را عطا کردی تو داروی شفا ‌ گمرہان راہ الفت را تو گشتی رہنما

خاکساران جہان را کیمیاگر ساختے

مفلس دریوزہ گر را صاحب زر ساختے

غلو بیدار و حکمت گردن اخلاص خم ‌ ساختے کم را زیادہ بیش را کردی تو کم

کس نه بیرون برد ز تعمیل فرامت قدم
کس نزد امی صاحب فرمان الٰهی تو دم

ساختی شاه و گدا پیر و یتیم ساختی
جمله را با خاک گور آخر برابر ساختی

رنگ گوکردی عطا اندر چمن گلزار را
ساختی بیمار الفت نرگس بیمار را

سبزه را سرسبز کردی تیز نوک خار را
ناله و فریاد کردی لطف موسیقار را

جلوه گر در گلشن عالم گل تر ساختی
زود باغ بلبل نالان ممتاز ساختی

انقلاب دور دوران است در تحقیق ام
شام را کردی تو صبح و صبح را کردی تو شام

هیچ کس را نیست در فرمان تو جای کلام
آب و آتش را نمودی قایم اندر یک مقام

برق را آتش فشان ابر را تر ساختی
دو مخالف را بیک موقع برابر ساختی

هست اندر اختیارت هر درون و هر برون
روز و شب گردد بفرمان تو این گردون دون

صانع عالم تویی ای خالق چون و چگون
بی ستون قایم تو کردی سقف چرخ نیلگون

صورت این خانه بی دیوار و بی در ساختی
بام این کاشانه از هر بام برتر ساختی

جلوه قدرت نمودی در گلستان بار بار
گاه از روی خزان و گاه از رنگ بهار

گاه از گل چهره بنمودی گه از دامان خار
گاه کردی نور وحدت را ز کثرت آشکار

گاه کثرت را بی توحید مظهر ساختی
جلوه ذات احد روشن ز اکثر ساختی

سوی خود اهل محبت را تو گشتی رهنمون
از جگر با آتش پوشیده آوردی برون

بردی از عاشق قرار و طاقت و صبر و سکون
در دل هر سوخته دل سوز دل کردی فزون

گوہرافشان ذغیرت ہر دیدۂ تر ساختے
داغ دل از آتش این شعلۂ اخگر ساختے

پ خوش نسخہ رقم در حمد یزدان کردۂ
تحفۂ مرقوم بہر حمد خوانان کردۂ
ہش پیش جناب اہل عرفان کردۂ
در زبان پارسی تحریر دیوان کردۂ

منسلک ہندی نجم این سلک گوہر ساختے
شمع نام خود بہر مجلس منور ساختے

مسدس دوم

پیش دیدہ جلوہ گر نور خدا ست
در میان ہر نظر نور خدا ست
جلوہ شام و سحر نور خدا ست
پرتو شمس و قمر نور خدا ست

پیش و پس زیر و زبر دار و قیام
ظاہر از دیوار و در باشد مدام

گر نماید از گل آن گلبہر رو
گاہ می بخشد ز بوی غنچہ بو
گاہ شکل شمع روشن کو بکو
گاہ مثل خور منور چار سو

گاہ در پہلو بشکل دل بود
مثل جان تن ز جسم آب و گل بود

روشن از حسنش زمین و آسمان
جلوہ اش اندر مکان و لامکان
گہ عیان باشد گہے گردد نہان
گاہ چون جسم و گہے مانند جان

گاہ در دیدہ نہان مثل نظر
گاہ شکل خون نہفتہ در جگر

جلوہ اش ارض و سما روشن کند
جملہ عرش و فرش را روشن کند

سینهٔ اہل صفا روشن کند | روی مردان خدا روشن کند

مثل آئینه کند ہر سینه را
شوید از بغض و عداوت کینه را

ہست زانوار شہ مہرجبین | ثبت نقش اوست بر ہر یک نگین
گاه شمع جمع بر روے زمین | گاه خور بر اوج چرخ چارمین

گاه خندان مثل گل در بوستان
گاه گریان مثل بلبل در خزان

حق ز ہر یک چیز بنماید ظہور | میبد ہر دیدار در نزد یک و دور
گاه اندر دام و دد وحش و طیور | گاه اندر جن و انس و مار و مور

گاه بنماید رخ اندر نور و نار
گاه باشد سبزه تر گاه خار

اوست مسجود مسلمان و ہنود | اوست ہر رنگ سیاه سرخ و کبود
حاضر و موجود اندر ہر وجود | ظاہر و پوشیده در نابود و بود

گاه در پست و گہے اندر بلند
میشود خلق از جمالش بہره مند

گر نماید چہره گردد ہلال | گاه تابد صورت بدر کمال
گاه مہجور است و پابند ملال | گہ خوش و خورسند در بزم وصال

گاه سر در جیب غم انداخته
گاه گردن از خوشی افراخته

گاه از شمس و قمر جلوه دہد | گاه در جن و بشر جلوه دہد
گاه از لعل و گہر جلوه دہد | گاه اندر سیم و زر جلوه دہد

گاه با اغیار باشد هم نشین
گاه از یاران بود خلوت گزین

ذاتش اندر بیش و کم آید نظر — در وجود و در عدم آید نظر
گاه کشکش از حرم آید نظر — گاه از روی صنم آید نظر

گاه در پردهٔ نشیندا ه رو
گاه استاده میان چارسو

گاه در ملک و ولایت پادشاه — گاه محکوم و مطیع دادخواه
گاه مثل کوه و گه مانند کاه — گاه در سرخ و گهے اندر سیاه

نیستی باشد گہے ہستی بود
گہ بلندی گہے پستی بود

گاه میر مسند وحدت بود — گاه شاد کشور کثرت بود
گہ عیان بر چہرهٔ صورت بود — گہ نہان در پردهٔ سیرت بود

گاه بر تخت شہی فرمان روا
گہ فقیر و مفلس و عاجز گدا

دیدهٔ حق بین درین عالم کشا — تا ببینی نور ذات کبریا
زانکه اندر دیدهٔ اہل صفا — ہست با ہر روز و شب صبح و مسا

پرتو افگن نور حقانی بود
در تصور ذات ربانی بود

مسدس سیوم

نه بر تخت شہی شاہنشهٔ فرمان روا ماند — نه اندر حالت تنگی فقیر بے نوا ماند

نه حسن جانفزا ماند نه شکل دلربا ماند
نه یار و آشنا ماند نه خویش و اقربا ماند

درین دنیای دون چیزیکه باقی از فنا ماند
خدا ماند خدا ماند خدا ماند خدا ماند

نه این دولت نه این حشمت نه این شوکت نظر آید
نه این نکهت نه این عزت نه این حرمت نظر آید
نه این فخر و نه این قدر و نه این عظمت نظر آید
نه این حسن و نه این خوبی نه این صورت نظر آید

درین دنیای دون چیزیکه باقی از فنا ماند
خدا ماند خدا ماند خدا ماند خدا ماند

کند برباد چون باد خزان برگ گل را
نماند خواهش سیر چمن اهل تجمل را
نه ریحان را بود جا و درین بستان سنبل را
نه بیند کس درین گلزار بلبل را نه غلغل را

درین دنیای دون چیزیکه باقی از فنا ماند
خدا ماند خدا ماند خدا ماند خدا ماند

نه دارا ماند در دار جهان باقی نه اسکندر
نه آن تخت و نه آن بخت و نه آن تاج و نه آن افسر
نه آن ملک و نه آن مال و نه آن فوج و نه آن لشکر
نه آن انبار سیم و زر نه آن گنجینهٔ گوهر

درین دنیای دون چیزیکه باقی از فنا ماند
خدا ماند خدا ماند خدا ماند خدا ماند

چو فرمان قضا آید درین دور ای نماند کس
بدار الملک دنیا از شهنشاهان نماند کس
بجز بیت خانهٔ عالم ز ارکان نماند کس
هم از وحش و هم از طیر و هم از انسان نماند کس

درین دنیای دون چیزیکه باقی از فنا ماند
خدا ماند خدا ماند خدا ماند خدا ماند

نه عمر استقامت در جهان باشد نه رحمت را
نه استقلال حاصل تنگدستی را نه وسعت را
نه استحکام کثرت را بود آخر نه قلت را
قیام دائمی باشد نه مذهب را نه ملت را

درین دنیائے دون چیزیکه باقی از فنا ماند
خدا ماند خدا ماند خدا ماند خدا ماند

رفیق درد و رنج و غم خدا باشد خدا باشد
بهر یک راز دل محرم خدا باشد خدا باشد
دو فنت بیکسی همدم خدا باشد خدا باشد
نباشد کس چو در عالم خدا باشد خدا باشد

درین دنیائے دون چیزیکه باقی از فنا ماند
خدا ماند خدا ماند خدا ماند خدا ماند

بنائی قصر این عالم شود زیر و زبر روزے
شود مسمار در یک لحظه هر دیوار و در روزے
شود پوشیده پستی و بلندی از نظر روزی
کند هر خانه دار از خانهٔ عالم سفر روزے

درین دنیائے دون چیزیکه باقی از فنا ماند
خدا ماند خدا ماند خدا ماند خدا ماند

نه شمع هر وقت باشد در شبستان جهان روشن
نباشد از گل رنگین همیشه بوستان روشن
نباشد مهر و مه دایم باوج آسمان روشن
نه در دوران بود هر لحظه هر نام و نشان روشن

درین دنیائے دون چیزیکه باقی از فنا ماند
خدا ماند خدا ماند خدا ماند خدا ماند

گرفتار بلای مرگ گردد نیک و بد آخر
سازد زین سرا رخت سفر بیرون برد آخر
بحال بیکسی و عاجزی جان میدهد آخر
نه اقلیم عدم هر کس که آمد میرود آخر

درین دنیائے دون چیزیکه باقی از فنا ماند
خدا ماند خدا ماند خدا ماند خدا ماند

جهان فانی است دنیا فانی و اهل جهان فانی
بهر یک خانه فانی خاندان و دودمان فانی
زمین فانی زمان فانی مکین فانی مکان فانی
وقار و آبروی و عزت و نام و نشان فانی

درین دنیائے دون چیزیکه باقی از فنا ماند

خدا ماند خدا ماند خدا ماند

غنیمت وقت فرصت اندرین عالم شمر بندی — بصدق جان و دل کن بندگی شام و سحر بندی
مکن طاعت امروز بر روز دگر بندی — که هر دم هست پیک مرگ استاده بسر بندی

درین دنیا بدو چیز یکه باقی از فنا ماند
خدا ماند خدا ماند خدا ماند

قطعات و رباعیات

قطعه

غنیمت دان غنیمت دان غنیمت — بدنیا چند روزه زندگانے
مباد این گرامی وقت خود را — بشغل کار دنیا بگذرانے
عبادت کن عبادت کن عبادت — بطفلی و به پیری و جوانے
مکن سر شو مکن سر شو مکن سر — که یابی آفت از آسمانے
بنیکی نام روشن کن بدنیا — که بعد از مرگ هم زنده بمانے
چو در بند و لوازی در جسم — نمیدارو خدامی پاک ثانے
مخواه از کس مدد جز ذات مولے — خدارا کن تصور یار جانے
خدا وقت غم و رنج و مصیبت — کند بر تو همیشه مهربانے
بجز ذات الٰهی هیچکس را — مکن واقف با سرار نهانے
مشو نازان بعمر چند روزه — مشو غره برین دنیائے فانے
مکن کارے که مثل خضر یابے — درین دنیا حیات جاودانے
مشو غافل که بر تو نفس سرکش — کند وقت عبادت حکمرانے
خبر گیرت خداوند جهان است — بوقت ضعف و عجز و ناتوانے

بصدق دل پرستش کن خدا را — ز دل کن دور وہم و بدگمانے

نوشتی ہندی این نظم دل آویز
بکار خیر کردی جان فشانے

قطعہ

خداست واحد و یکتا و بی مثال و حمید — خداست ذات احد لاشریک و لاثانے
خداست حامی و مشکل کشا و راحت بخش — بوقت مشکل و رنج و غم و پریشانے
خدا بروح عطا کرد طاقت روحے — خدا بجسم عطا کرد زور جسمانے
خدا بہ پشہ کمزور زور سے بخشد — و ہر کمور خدایا یہ سلیمانے
خدا بہ بندۂ نادار سلطنت بخشد — کند بخاک عنایت کمال انسانے
خداست حافظ و ناصر بھکوت و معنے — خدا بظاہر و باطن کند نگہبانے
تفضلات الٰہی بخاص و عام رسد — رسد بخلق بد و نیک فیض رحمانے
غلام بارگہ ذات کبریا باید — جبین صدق و ارادت بباب سبحانے
خدا بجانۂ دوران روز و شب گردشت — ز مہر و ماہ منور و شمع نورانے
اگر تو بندۂ خلاق کبریا ہستی — بخاک عجز بنہ صبح شام پیشانے
غلام بارگہ شاہ دین و دنیا شو — کہ حق کند بتو بخشش مقام سلطانی
بود ہمیشہ گنہگار در جہان ہندی — امیدوار عنایات ذات ربانی

قطعہ

طواف کوچۂ جانان ہمیشہ کن ہندی — بروز صورت خورشید و شب بصورت ماہ
گدائی کوچۂ دلدار باش و بہر حال — کہ در ولایت الفت شوی تو شاہنشاہ
ز راہ ہجر بمنزل گہ وصال رسے — خلیل وار ز آتش چو یوسف از تہ چاہ
ز ہر تعلق دنیا مگر دون گسل پیوند — مکن بزندگی خویش سلسلہ کوتاہ

علت چہرہ نما یاد از گلستان	اگر تو عندلیب زار باشے
مسیحا خود قدم رنجہ نشاید	اگر بیچارہ و بیمار باشے

رباعی

بندہ باش ای دوست تا سلطان شوی	کن غلامی تا شہ دوران شوی
سر بنہ مانند گردون بر زمین	تا باوج دین مہ تابان شوی

قطعہ

نیست چون بر لغزشے اختیار	در تلاش مال حیرانی چرا
رفتن است آخر چو از دنیای دون	در تلاش آب حیوانے چرا

رباعی

شو پشیمان توبہ کن بعد از گناہ	زانکہ حق بخشد گناہ عذر خواہ
خاک بودی باز خاکستر شوی	کن باصل خویش ای خاکی نگاہ

رباعی

آدمی را شرف خدا بخشید	خاک را فخر کیمیا بخشید
ہر چہ او خواست حق عطا فرمود	مطلبے داد و دعا بخشید

رباعی

بندگی کن بندگی ہر ماہ و سال	تا بیابی از خدا قرب وصال
فکر استقبال از دل دور کن	ترک کن اندیشۂ ماضی و حال

خاتم الکتاب

مخزن توحید یارے ہند یا	ختم شد شکر خدا شکر خدا
خواستی چیزے کہ از رب کریم	حق ترا بخشید از فضل عمیم

حضرت حق مشکلت آسان نمود — با لب فیض خویش بر تو گشود
داد در دست تو نقد مدعا — از کمال فضل و لطف خود خدا
گرچه تو بودی نه ایران دیده — نے خراسان نے صفاهان دیده
لیک ز فضل خدای لایزال — بر تو آسان گشت این امر محال
یعنی از کلک گهرافشان تو — شد رقم این نظم با طرز نکو
چون درین دنیای دون فانی سرا — نیست انسان خالی از سهو و خطا
ذات انسان غیر شک پاک نیست — جسم خاکی از عیب هرگز پاک نیست
پیش هر یک شاعر اهل زبان — عرض پرداز است هندی بر زبان
هر خطائی که باشد در کتاب — خامهٔ اصلاح راند با الصواب
ور نه باشد پرده دار و پرده پوش — از تحمل تا بد اندر سینه جوش
هست چون ذات خداوند جهان — پرده دار و پرده پوش بندگان
بنده را باید که با خلق خدا — نیک وارد خلق هر صبح و مسا
روز و شب هندی هزاران برده رنج — تا شود از طبع روشن جمع گنج
هست از لطف خدا امیدوار — در جهان ماند ز نامش یادگار
چون نباشد او درین فانی مکان — باشد این دیوان او باقی نشان
چون کند برو نظر اهل نظر — نام هندی بر زبان آرد مگر
هر کسے را حاصل گردد منفعت — خواهد از حق بهر هندی مغفرت
مرد عاشق بندگان اهل شوق — چون کند حاصل ازین منظوم ذوق
دست بردارند از بهر دعا — در حق هندی بندگاه خدا
گرچه اندر پارسی زین پیش هم — چند نامی نامه کردم رقم
کرده‌ام لیکن پئے این یادگار — کوشش بسیار و رنج بیشمار

چون بروزم فرصتے حاصل نبود — ز سحر تا شام فارغ دل نبود

خدمت سرکار میکردم مدام — ز سحر ہر روز تا ہنگام شام

وقت شب از شام تا وقت سحر — بہر این تحریر می بستم کمر

در کفِ من کلک گوہر بار بود — بالمواجہہ شمع پر انوار بود

تازہ مضمون ہر زمان اندر خیال — در بیان وصل و ہجر و حال قال

با چنین سرگرمی و مصروفیت — جمع شد این مخزنِ پر منفعت

دارم از فضل الہی التجا — بخشدش اعزاز مقبولی خدا

باد اندر دیدۂ اہل نظر — روز و شب نور جمالش جلوہ گر

تا بود قایم زمین و آسمان — مستفید از وی بود خلق جہان

ہست تا دور مہ و خور را قیام
نام ہندی باد روشن صبح و شام

تمت

قطعات تاریخ

از نتایج طبع شاعر شیرین مقال لالہ کنہیا لال صاحب متخلص بہندی مصنف کتاب

مخزنِ توحید چون پارسی مطبوع گشت — شہرۂ اش در ہر دیار و کوچہ بازار شد

صاف شد آئینہ ہر سینہ از گرد و غبار — چہرۂ ہر صاحب دل مطلع انوار شد

زین نشان ہر طالب مطلوب مطلب رسید — واقف از عرفان حق ہر محرم اسرار شد

گشت زو مرہم میسر ہر دلِ مجروح را — سینۂ پر داغ عاشق غیرت گلزار شد

روشن از انوار این خورشید اوج جان و دل — در جہان ہر دیدہ تا دیدۂ بیدار شد

فی الحقیقت بعد طبع این نسخہ مطبوع را — قدر در ہر مجلس عزت بہر دربار شد